

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Nicol Homolková

**Rodinné konference jako nástroj sociálně-právní ochrany dětí
v Olomouckém kraji**

Olomouc 2018

vedoucí práce: Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph.D.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a že jsem použila jen uvedené pramenů a literatury.

V Olomouci dne

Nicol Homolková

PODĚKOVÁNÍ

Chtěla bych velmi poděkovat paní Mgr. Dagmar Pitnerové, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce. Především za cenné rady, podporu a konzultace, které mi během psaní diplomové práce poskytovala. Také bych ráda poděkovala svým kolegyním Mgr. Zuzaně Skoupilové a Mgr. Tereze Szücsové za podporu při psaní této práce, pomoc a rady, které mi byly obrovským přínosem. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat svojí rodině, která mě po celou dobu studia velmi podporovala.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Nicol Homolková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Dagmar Pítnerová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	Rodinné konference jako nástroj sociálně právní ochrany dětí v Olomouckém kraji
Název v angličtině:	Family Group Conference as a Means of Social and Legal Protection of Children in Olomouc Region
Anotace práce:	<p>Diplomová práce pojednává o alternativní metodě rodinných konferencí využitelné při práci s ohroženou rodinou. Teoretická část se zabývá vymezením pojmů souvisejících s rodinou a dítětem, dále představuje metodu rodinných konferencí, její průběh a realizaci. Věnuje se také problematice sociálně-právní ochrany dětí a v neposlední řadě informuje o vlivu transformace systému péče o ohrožené děti na vývoj rodinných konferencí v České republice. V závěru teoretické části je pozornost věnována představení pilotážního projektu, který probíhal v letech 2014-2015 v České republice na podporu šíření metody rodinných konferencí. Empirická část obsahuje kvalitativní výzkumné šetření, které je realizováno pomocí polostrukturovaných rozhovorů. Cílem výzkumného šetření je zhodnotit, zda je nástroj rodinných konferencí efektivní metodou využitelnou v práci s ohroženou rodinou v sociálně-právní ochraně dětí.</p>

<p>Klíčová slova:</p>	<p>rodina, dítě, širší rodina, ohrožená rodina, rodinné konference, sociální inovace, sociálně-právní ochrana dětí, prevence, transformace systému</p>
<p>Anotace v angličtině:</p>	<p>This diploma thesis explores an alternative method of family group conferences used as a means of social work practice with families at risk. The theoretical part deals with the concepts relating to the topics of family and child, and introduces the method of family group conferences, its course and implementation. Additionally, this part of work describes the social and legal protection of children and, last but not least, it informs how the transformation of the system of care for children and families at risk influences the development of family group conferences practice in the Czech Republic. At the end of the theoretical part, attention is paid to a pilot study conducted in 2014-15 in order to support the dissemination of the family group conference method in the Czech Republic. The empirical part contains the qualitative research carried out by the means of semi-structured interviews. The main aim of the research is to find out whether the family group conference method can serve as an effective tool for social work practice supporting the social and legal protection of children and families at risk.</p>
<p>Klíčová slova v angličtině:</p>	<p>family, child, larger family, family at risk, family group conference, social practice innovation, social and legal protection of children, prevention, system transformation</p>
<p>Přílohy vázané v práci:</p>	<p>Příloha č. 1: Struktura otázek polostrukturovaného rozhovoru Příloha č. 2: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou O1 Příloha č. 3: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou O2 Příloha č. 4: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou O3 Příloha č. 5: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou O4 Příloha č. 6: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou O5</p>

	<p>Příloha č. 7: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou O6</p> <p>Příloha č. 8: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou O7</p> <p>Příloha č. 9: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou S1</p> <p>Příloha č. 10: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou S2</p> <p>Příloha č. 11: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou S3</p> <p>Příloha č. 12: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentem M1</p> <p>Příloha č. 13: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentem M2</p> <p>Příloha č. 14: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou M3</p> <p>Příloha č. 15: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou M4</p>
Rozsah práce:	120 stran
Jazyk práce:	Čeština

OBSAH

ÚVOD.....	10
1 RODINA A JEJÍ VÝZNAM PRO DÍTĚ.....	12
1.1 Pojem rodina a její funkce.....	12
1.2 Proměna rodiny a její současné znaky.....	14
1.3 Dítě jako člen rodiny	15
1.4 Význam podpory širší rodiny	16
2 RODINNÉ KONFERENCE	18
2.1 Definice pojmu rodinná konference	18
2.2 Historie rodinných konferencí	20
2.3 Principy, zásady, cíle a přínosy rodinných konferencí.....	21
2.4 Legislativní ukotvení rodinných konferencí v ČR	25
3 PRŮBĚH A REALIZACE RODINNÝCH KONFERENCÍ.....	27
3.1 Vhodnost rodinných konferencí	27
3.2 Klíčoví aktéři v rámci rodinné konference	29
3.3 Fáze rodinné konference.....	32
4 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ	38
4.1 Orgán sociálně-právní ochrany dětí.....	39
4.2 Legislativní ukotvení sociálně-právní ochrany dětí v ČR	41
4.3 Institut náhradní rodinné péče	44
4.4 Sanace rodiny	48

5	VLIV TRANSFORMACE SYSTÉMU PÉČE O OHROŽENÉ DĚTI NA VÝVOJ RODINNÝCH KONFERENCÍ V ČR	50
5.1	Transformace péče o ohrožené rodiny a děti v ČR	50
5.2	Pilotní projekt MPSV	52
5.3	Evaluace pilotního projektu rodinných konferencí	56
5.4	Budoucí vývoj rodinných konferencí	58
6	EMPIRICKÁ ČÁST	62
6.1	Cíl výzkumu	62
6.2	Charakteristika výzkumného vzorku	63
6.3	Popis metodologie výzkumu a metody sběru dat	65
6.4	Postup a průběh výzkumného šetření	66
6.5	Analýza získaných dat	67
6.6	Výsledky výzkumu	67
6.7	Shrnutí výzkumných závěrů	102
	ZÁVĚR	106
	SEZNAM OBRÁZKŮ	108
	SEZNAM TABULEK.....	109
	SEZNAM ZKRATEK	110
	SEZNAM PŘÍLOH.....	111
	PRAMENY A POUŽITÁ LITERATURA	112

Obrázek č. 1: Rodina

„Rodina je jednou z nevyhnutelných podmínek štěstí“

Lev Nikolajevič Tolstoj

ÚVOD

Ve své diplomové práci Rodinné konference jako nástroj sociálně-právní ochrany dětí v Olomouckém kraji se budu zabývat rodinnými konferencemi, což je v České republice relativně nová a inovativní metoda sociální práce s ohroženou rodinou.

Model rodinných konferencí pochází z Nového Zélandu, kde má dlouholetou tradici. Tato metoda se rozšířila i do ostatních zemí světa, kde je i v některých zemích právně ukotvena a aktivně využívána. Vyzdvihuje sílu rodiny a rodinné vazby při řešení krizové situace v rodině. Tento přístup vrací do rukou rodiny rozhodování o její situaci, zplnomocňujeji při řešení situace a pracuje se silnými stránkami rodiny (DUNOVSKÁ, 2015, s. 6-7).

Motivací pro výběr tématu zabývajících se rodinnými konferencemi, mi byla samotná zkušenost s prací s ohroženou rodinou a dětmi. Druhým rokem pracuji jako sociální pracovnice v Sociálně aktivizačních službách pro rodiny s dětmi, kdy se denně setkávám s problémy, které dnešní rodiny mají. Myšlenka rodinných konferencí mě oslovila, jelikož se snažím během své každodenní práce s rodinou podporovat jejich pozitivní zdroje, a pracovat s dobrovolností a respektem k rozhodování klientů. Domnívám se, že rodinné konference by měly být využívány především jako jeden z preventivních nástrojů při práci s rodinou a to zejména v rámci agendy Orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

Hlavní cíl diplomové práce je zhodnotit, zda je nástroj rodinných konferencí efektivní metodou využitelnou v práci s ohroženou rodinou v sociálně-právní ochraně dětí.

Dílčí cíle jsou stanoveny následovně:

- Definovat základní pojmy související s tematikou diplomové práce na základě analýzy odborných pramenů
- Analyzovat současnou míru poznání o metodě rodinných konferencí mezi širší odbornou veřejností
- Posoudit efektivitu RK a její možný dopad na řešení nepříznivé sociální situace v rodině
- Použít případové studie získané prostřednictvím analýzy interních dokumentů nejmenované nestátní neziskové organizace jako příklady dobré praxe

Diplomová práce je členěna na část teoretickou a empirickou. Teoretická část je členěna do pěti kapitol. Na počátku psaní diplomové práce bylo třeba analyzovat odborné prameny související s problematikou. Nejdříve pojednávám o rodině a jejím významu pro dítě. Podrobněji se dále věnuji představení samotné metody rodinných konferencí, její historii, legislativnímu ukotvení, průběhu a realizaci rodinné konference. Pokračuji definováním sociálně-právní ochrany dětí.

Přechodem mezi teoretickou a empirickou částí je poslední kapitola, popisující vliv transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny. Představuje pilotní projekt rodinných konferencí, který probíhal v letech 2014-2015 v České republice pod záštitou MPSV. Popis pilotního projektu rodinných konferencí MPSV je zařazen do diplomové práce z toho důvodu, že se jedná o první velký projekt uskutečněný na území ČR, který představuje komplexně celý proces rodinné konference a čerpá z praxe zahraničních institucí a odborníků. S tím souvisí i evaluace projektu, díky které byly zjištěny zajímavé výsledky projektu.

Hlavní metodou empirické části diplomové práce je kvalitativní výzkum realizovaný prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s pracovníky vybraných institucí a organizací zabývajících se prací s ohroženou rodinou, kteří mají zkušenost s rodinnými konferencemi a jejich role jsou ve vztahu k rodinným konferencím rozdílné.

Problematiku rodinných konferencí v odborné české literatuře prakticky nenalezneme. Při psaní této práce jsem vycházela ze studia odborné literatury související s tématem, a dále z příruček a metodik, které vznikly na podporu této inovativní metody, a v neposlední řadě i ze zahraniční literatury, která je o metodě rodinných konferencí dostupná. Nosnou oporou mi při psaní této práce byly materiály projektu Právo na dětství, zákony zaobírající se rodinnou problematikou a doporučení MPSV. Ucelená česká knižní odborná publikace o rodinných konferencích zatím vytvořena není.

Autoři, kteří se rodinnými konferencemi zabývají, jsou v České republice DUNOVSKÁ, ŽENÍŠKOVÁ, PAVLÍKOVÁ, MARTÍNKOVÁ, či MATĚJČEK. Ze zahraničních autorů lze zmínit BURFORDA, HUDSONA, SMULLA, HORSTA, JOANKNECHTA či PAGEEHO.

1 RODINA A JEJÍ VÝZNAM PRO DÍTĚ

Rodina je základní společenskou jednotkou, v rámci které dítě vyrůstá. Rodina tedy hraje pro dítě již od jeho narození nejdůležitější roli. Díky rodině se dítě rozvíjí, roste, přejímá vzorce chování, vnímá sociální role rodičů a ostatních členů rodiny, učí se komunikaci a socializuje se ve vztahu k dalším osobám, se kterými se během svého života potká. Rodinné zázemí by pro dítě mělo být symbolem bezpečí, jistoty a lásky. Žádná rodina není bezproblémová, a tudíž vše, co se v rodině odehrává, ať už pozitivní či negativní události, mají na dítě vliv a určitý dopad. To, co se v rodině odehrává v rámci vývoje dítěte, jej potom ovlivňuje do budoucna a určitým způsobem jej formuje. Dítě je formováno nejen biologicky danými předpoklady, ale především právě výchovou a prostředím, v kterém vyrůstá (MATOUŠEK, 2003, s. 9-12).

1.1 Pojem rodina a její funkce

„Rodina odedávna a především existuje proto, aby lidé mohli náležitě pečovat o své děti. Rodina je prvním a dosti závazným modelem společnosti, s jakým se dítě setkává. Rodina dítě orientuje na určité hodnoty, vystavuje ho určitým konfliktům, poskytuje mu určitý typ podpory“ (MATOUŠEK, 2003, s. 9).

Rodinu vymezuje i VYMĚTAL (2004, s. 108), který hovoří o tom, že rodina představuje pro její členy především domov. Domov je pak symbolem bezpečí, soukromí a především půdou pro naplnění životních aktivit. Je to místo, kde jsou členové plně přijímáni a lásku si nemusí nijak zasloužit.

Rodina se dá popsat jako systém. Právě takto vymezuje rodinu MATĚJČEK (1992, s. 35), který rodinný systém vnímá jako skupinu lidí ve vzájemných vztazích a interakcích. Rodina je dle něj sama o sobě systémem (mikrosystémem), která je zapojena do širšího systému (mezosystém), který můžeme chápat jako příbuzenstvo, přátelé, sousedy a ostatní osoby, které jsou s rodinou v určitém styku. Podle tohoto autora však existuje ještě širší systém (exosystém), tedy instituce, které obklopují rodinu zvnějšku a pracují s ní. V neposlední řadě je rodina součástí celospolečenského systému (makrosystému), kde už se mohou vyskytovat i neosobní vztahy vzhledem k tomu, v jaké společnosti rodina žije.

Rodina je přirozenou primární sociální skupinou, která ovlivňuje procesy v rámci společenské mikrostruktury, kde se realizuje začleňování jedince do společnosti. Právě rodina se nezastupitelně podílí na začleňování jedince do společnosti. V rámci rodiny se dítě rozvíjí a socializuje. Ovlivňování jedince pak probíhá jak ze strany rodiny, tak ze strany společnosti směrem k rodině (DUNOVSKÝ, 1986, s. 9).

Zajímavý úhel pohledu poskytuje Slovník sociologických pojmů, kde je vymezeno, že rodina je „*skupina osob spojená manželstvím, pokrevním příbuzenstvím nebo adopcí, které tvoří jednu domácnost a jsou spolu ve vzájemné interakci. Obvykle jsou to manželé, rodiče, děti a sourozenci. Někdy se neodlišuje rodina a manželství páru, ale podstatou rodiny jako skupiny je soužití rodičů a dítěte/děti. Základní forma rodiny se skládá z dospělých rodičů a jejich potomků. Někdy rodina zahrnuje nejen rodiče a jejich děti, ale i děti, které si osvojili a děti z předchozích manželství. Rodina může zahrnovat také žijící prarodiče, kteří bydlí s mladší generací ve společné rodině*“ (JANDOUREK, 2012, s. 194-195). Tady je patrné, že se rodina nevymezuje pouze jako pokrevní, ale počítá se také s osvojením dítěte či s dětmi z předešlých manželství, což je v dnešní době celkem standardní model české rodiny. Naopak soužití dvou generací se dnes již tolik nevidí.

Velmi podobně definuje rodinu také Psychologický slovník, který vnímá rodinu jako „*společenskou skupinu spojenou manželstvím nebo pokrevními vztahy a odpovědností a vzájemnou pomocí*“ (HARTL, HARTLOVÁ, 2015, s. 512). Toto pojetí se ale zaměřuje i na důležitost rodiny vzhledem k vzájemné podpoře, odpovědnosti a pomoci v rodinném systému.

V rámci diplomové práce vnímáme rodinu jako nejvýznamnější sociální skupinu lidí, které spojuje pokrevní či citové pouto, které se utváří po celý život. Rodina symbolizuje domov, ve kterém převládá láska, pomoc, jistota, podpora a péče o všechny členy rodiny ve všech etapách jejich života. Rodina jako sociální skupina by měla vytvářet podnětné prostředí pro svoje členy, rozvíjet, pomáhat a pečovat. Právě s tímto souvisí funkce rodiny, které nejlépe definují, co vše by měla rodina plnit. Rodina tedy neplní potřeby pouze svých dětí, ale všech členů daného rodinného systému.

Funkce rodiny

Funkce rodiny jsou požadavky, které by měla rodina plnit, aby uspokojovala potřeby všech svých členů, a to zejména dětí. DUNOVSKÝ (1986, s. 13-20) definuje **čtyři funkce rodiny**, kdy každá z funkcí může být určitým způsobem narušena:

a) Porucha biologicko-reprodukční funkce

O poruše můžeme hovořit ve chvíli, kdy se v rodině z nějakých důvodů nerodí děti, a nebo se rodí děti, které mají nějaké poškození. Dalším problémem pak mohou být rodiče, kteří přivádí děti na svět nezodpovědně, a to do nepříznivých podmínek.

b) Porucha ekonomicko-zabezpečovací funkce

Tato funkce rodiny je narušena ve chvíli, kdy nemá rodina dostatek prostředků pro její fungování. Což souvisí i s celkovým počtem členů v rodině.

c) Porucha emocionální funkce

Tato funkce je v rodině velmi významná, a proto ve chvíli, kdy je narušena, tak zasahuje všechny ostatní sféry života uvnitř rodiny i v jejím vztahu ke společnosti. Porucha funkce naruší vyrovnanou a klidnou rodinnou atmosféru. Dítě je o tuto atmosféru připraveno ve chvíli rozvodu rodičů, rozchodem rodičů či nezájmem rodičů.

d) Porucha socializačně-výchovné funkce

Tato funkce je ve vztahu k dítěti ta nejdůležitější. Příčinami poruchy této funkce jsou dle autora – rodiče, kteří se o dítě nemohou starat, nedovedou starat a nechtějí starat.

1.2 Proměna rodiny a její současné znaky

FRANCOIS DE SINGLY (1999, s. 87) ve svém díle Sociologie současné rodiny popisuje hlavní proměny rodiny, které se postupně děly a dějí v západních evropských zemích od 60. let minulého století. Shrnuje proměny rodiny do šesti základních okruhů - **snížení počtu sňatků, nárůst počtu rozvodů a rozchodů, nárůst neúplných rodin s jedním rodičem, dále rodin nově složených nebo obnovených, snížení počtu porodů, nárůst mimomanželských porodů a nárůst zaměstnanosti žen, převážně matek a následně i párů, kde jsou oba manželé zaměstnáni.**

Také SULLEROT (1998, s. 48) hovoří o tom, že od roku 1960 můžeme v kapitalistických zemích Evropy a později i v dalších postkomunistických zemích Evropy pozorovat dramatický pokles sňatečnosti a porodnosti.

SLAMĚNÍK a VÝROST (1998, s. 305-306) spatřují charakteristické znaky současné rodiny v zaměřenosti na zájmy jednotlivce, chybějícím očekáváním trvalého svazku, v odsouvání rodičovství, specifčnost ženské a mužské role je stále více stírána, dochází k odklonu od dřívější typické rodinné koalici k pestřejší škále možností, chybí protirozvodové bariéry a objevuje se důraz na materiální hodnoty.

KOLARÍK a ŠMAHAJ (2014, s. 137-138) dodávají k současným znakům rodiny, že množství funkcí rodiny přebírají jiné sociální instituce a rituály rodiny, které byly dříve pravidelné tak ztrácejí svůj význam. Dále zmiňují, že se zvyšují se nároky na čas rodičů strávený v pracovním procesu a probíhá plošná technizace, kdy členové rodiny stráví větší čas s technikou než s rodinou.

„Je nutné si uvědomit, že jsme v naší společnosti svědky mnoha změn, které s rodinou velmi úzce souvisí. Stát, který deklaruje, že právě rodina je jeho základ, ve skutečnosti nastolil ve všech směrech takové podmínky, které změny v rodině či přímo rozpad rodiny velmi výrazně usnadňují či nepřímo podporují. Zdánlivě méně významné a z počátku mnohem pomalejší bylo pronikání státu do kompetencí rodiny v oblasti sociální. Co je ovšem podstatné je fakt, že díky neustále se zvyšujícím zásahům do rodiny ze strany státu se průměrná domácnost přestala být schopna zajišťovat péči o své členy a děti“ (KOLARÍK, ŠMAHAJ, 2014, s. 134-136).

1.3 Dítě jako člen rodiny

Úmluva o právech dítěte definuje dítě v článku 1 jako *„každou lidskou bytost mladší osmnáct let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve“* (ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE, online).

HARTL a HARTLOVÁ (2015, s. 117) definují dítě jako *„jedince v období od narození do patnácti let“*. I další definice popisující dítě hovoří především pouze o věku.

Dle mého názoru je nutné si uvědomit, že dítě je především lidská bytost, která se rodí bezmocná a ve všem je zcela závislá na svých rodičích, dokud nevyroste a neosamostatní se. Rodinné prostředí, v kterém dítě vyrůstá, je tak pro jeho vývoj zásadní. Tyto myšlenky potvrzuje i vymezení LINHARTA autora Velkého sociologického slovníku (1996, s. 197): *„Dítě je blízký bezmocný tvor, potřebující péči a lásku, který rodičům, respektive ostatním příbuzným tento přístup recipročně vrací“*.

Aby se dítě mohlo vyvíjet ve zdravou osobnost, je třeba, aby mělo v dostatečné míře a v pravý vývojový čas uspokojovány jeho základní psychické potřeby, a to především ze strany

rodiny či pečující osoby. Základní psychické potřeby jsou (LANGMEIER, MATĚJČEK, 2011, s. 281-288):

- a) **Potřeba stimulace** – tato potřeba souvisí s důležitostí podnětů, a to co do množství, kvality i proměnlivosti. V případě, že je tato potřeba uspokojená, vede organismus k aktivitě.
- b) **Potřeba smysluplného světa** – podněty by měly mít řád a smysl, dítě díky tomu může podněty přeměnit na poznatky a zkušenosti. Uspokojení této potřeby umožňuje dítěti učit se a nabývat nových zkušeností, osvojovat si společenské chování apod.
- c) **Potřeba životní jistoty** – tato potřeba je naplňována díky citovým a sociálním vztahům k primárním osobám. Uspokojení této potřeby přináší dítěti životní jistotu a pocit bezpečí.
- d) **Potřeba pozitivní identity, tzv. vlastního já** – pojí se s pozitivním přijetím sebe sama, potřebou společenského uplatnění a hodnoty. Sebeúcta i patřičné sebevědomí jsou podmínkou uspokojivého zařazení do společnosti.
- e) **Potřeba otevřené budoucnosti či životní perspektivy** – tato potřeba dává možnost k něčemu směřovat, o něco se snažit. Také umožňuje uspokojivé prožívání vlastního života.

Stálá přítomnost vysoce citově angažovaných rodičů je dnes považována za nepostradatelnou podmínku pro zdravý tělesný a duševní vývoj dítěte. Další neméně důležitou podmínkou je bezpečí domova jako stabilního a chráněného prostředí. **Obojí může dítěti poskytnout jen rodina, a to nezastupitelně** (MATOUŠEK, 2003, s. 9).

1.4 Význam podpory širší rodiny

Význam rodiny pro dítě je obrovský. Dítě může vyrůst ve zdravou osobnost díky stálému, citově příznivému a vřelému prostředí v rodině. Rodina má tedy klíčový význam pro vývoj dítěte (POLÁCHOVÁ VAŠŤATKOVÁ, VYHNÁLKOVÁ, 2008, s. 8) v tom, že ovlivňuje vývoj dítěte v nejrannějších počátcích života, nejpřirozeněji uspokojuje základní psychické potřeby dítěte a v neposlední řadě je rodina pro dítě modelem mezilidských vztahů, tyto zkušenosti si pak dítě přenáší do vlastního života a mezilidských vztahů a čerpá z nich.

Rodina znamená domov. Je to místo, kde nás přijímají takové, jaké jsme, nemusíme nic předstírat. Domov je takovým přístavem, kam máme možnost se vracet. Rodinnou soudržnost a prevenci rodinných problémů a rozvratů pomáhá eliminovat společná starost o dítě ze strany co

nejvíce rodinných členů, kteří se do procesu péče o dítě mohou zapojit. Pevné vědomí vlastního já, vlastní osoby a svébytnosti se u dítěte dříve a pevněji vytvoří tehdy, když nezná vztah pouze s jednou osobou, ale když funguje daleko víc rodinných vztahů. Dítě má tak možnost poznat chování nejen své matky k sobě, ale i chování matky k ostatním členům rodiny a chování členů k jeho matce či jemu (MATĚJČEK, 1994, s. 11-13).

Rodina je pro dítě nepostradatelnou součástí, stejně tak jako pro dospělého člověka. Pokud někdo z rodiny onemocní, nebo se dostane do nesnáží, rodina je schopna zmobilizovat své síly a poskytnout danému členu rodiny či dítěti velkou podporu, kdy se snaží všemi dostupnými způsoby usilovat o návrat do původního stavu. Dobrá rodina dává svým členům pocit bezpečného zázemí (MATOUŠEK, 2003, s. 10).

Důležitost rodiny a její význam pro dítě vyzviňují rodinné konference, které se mohou využívat jako nová alternativní metoda sociální práce s ohroženou rodinou.

SHRNUTÍ

Definovali jsme rodinu a její význam pro dítě. Podrobněji pak vymezujeme samotný pojem rodina, funkce rodiny, proměny rodiny a současné znaky moderní rodiny. Dále hovoříme o dítěti jako členu rodiny, pro kterého má obrovský význam právě podpora jeho širší rodiny.

2 RODINNÉ KONFERENCE

Základním východiskem veškerých opatření péče o ohrožené dítě by měla být snaha o vytvoření podmínek pro jeho zdravý vývoj a podpora života dítěte v jeho přirozeném rodinném prostředí (DUNOVSKÁ, 2015, s. 5).

Metoda rodinných konferencí (dále jen RK) je v České republice zatím relativně nová. Tato metoda předává právo a odpovědnost za řešení složité situace v rodině samotné rodině a jejímu širokému okolí. Pojetí RK se přibližuje případovým konferencím, přesto se velmi liší v kladení důrazu na samotné rozhodování rodiny (DUNOVSKÁ, 2015, s. 6).

V průběhu rodinné konference se rodina schází i za přítomnosti širší rodiny, má nepřímou podporu odborníků a snaží se vytvořit plán rodiny. Takovýto plán využívá zdroje, které se v rodině našly, ale zároveň může zahrnout i určitou odbornou pomoc. Rodinné konference se tak snaží využít všechny dostupné prostředky rodiny k tomu, aby dítě žilo v bezpečném prostředí. Již z tohoto konceptu je patrné, jak velký důraz je kladen právě na rodinu, kdy rodina zná lépe než kdejaký odborník své silné i slabé stránky, své možnosti, zdroje a právě tato systematická práce s rodinou pomáhá převést tyto znalosti v řešení. Rodina se tedy stává expertem na řešení své vlastní situace. V tomto přístupu se tedy velmi respektuje rodina a toto respektující pojetí je nejvíce viditelné v rámci rodinné porady, kdy je rodina ponechána o samotě, aby vytvořila svůj plán řešení. Takovéto jednání s rodinou přináší do sociální práce úplně nový rozměr v jednání s klientem, kdy je klient brán jako partner odborníků, který má právo určovat směr života své rodiny a svých dětí při vědomí jasně daných hranic. Je to posun od jiných pojetí práce s rodinou, kde přetrvává kontrola, moc, rady a příkazy (DUNOVSKÁ, 2015, s. 11).

2.1 Definice pojmu rodinná konference

Každý autor pohlíží na rodinné konference z jiného úhlu. DUNOVSKÁ (2015, s. 11) uvádí, že se „*rodinnou konferencí rozumí setkání členů úzké i širší rodiny a jí blízkých lidí, kteří za nepřímé podpory odborníků vytvářejí plán řešení situace ohroženého dítěte či celé rodiny, tzv. plán rodiny. Plán vzešlý z tohoto setkání maximálně využívá přirozené zdroje rodiny, zároveň může zahrnovat i pomoc odbornou. RK pomáhá využít všechny prostředky k udržení dítěte v bezpečném prostředí rodiny a může předcházet závažným soudním rozhodnutím*“.

S metodou rodinných konferencí pracuje i nezisková organizace Lata. Ředitelka neziskové organizace Lata p. JEŽKOVÁ (Výroční zpráva, 2014, s. 8, online) popisuje rodinné

konference jako způsob, který je velmi efektivní v odkrývání zdrojů v rodině, které má rodina k dispozici díky svojí vůli, motivaci a možnostech jednotlivých členů. Výstupem setkání rodiny jsou pak velmi často kreativní řešení, jak se společně podílet na výchově dítěte, vytvořit mu pestrý volný čas a podporovat rozvoj jeho osobnosti.

Slovenská organizace Úsmev ako dar využívá Rodinnou konferenci jako samostatnou formu práce s rodinou, kterou aplikují pod vlastním názvem *Stretnutie rodinného kruhu*. Stretnutie rodinného kruhu vychází z přesvědčení, že pokud má být rodina uzdravená a stabilizovaná, musí být aktivním účastníkem při řešení svého problému. Chápu rodinu jako odborníka, který zná svoji situaci nejlépe, vnímá a vidí konkrétní rizika a zároveň i možnosti řešení (VANCÁKOVÁ, 2015, s. 38-40).

Hlavní myšlenka rodinných konferencí tkví v zajištění dětského blaha a zapojení rodiny. V rámci rodinných konferencí se setkává rodina, pracovník orgánu sociálně právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) a ostatní lidé důležití pro dítě s tím, že jsou nápomocní při řešení rodinné situace. Rodinné konference by měly být založeny na partnerství a měly by sloužit především jako zdroj podpory. Každý jedinec pak hraje velmi důležitou roli v celém procesu rodinných konferencí (BURFORD, HUDSON, 2000, s. 23).

SMULL aj. (2012, s. 7) popisují rodinnou konferenci jako proces, který respektuje práva a přirozený potenciál každé rodiny. Rodina se schází a společně vytváří plán řešící problém v dané rodině, zatímco profesionálové musí po tuto dobu opustit místnost. Metoda je nejčastěji využívána v případech souvisejících s ohroženými dětmi a mládeží. Rodinná konference podporuje rodinu, aby si nesla odpovědnost a dohromady s dalšími členy se postarala o ty, které milují, s minimálním zásahem ze strany států a odborníků.

Výstižně definuje tuto metodu PAVLÍKOVÁ, MARTÍNKOVÁ, ŽENÍŠKOVÁ (Amalthea, 2015, s. 5), které uvádějí, že „*se jedná o setkání široké rodiny a dalších osob s cílem najít společné řešení složité situace ohroženého dítěte. Model vychází z předpokladu, že rodina má obrovský potenciál. Předává právo a zodpovědnost za řešení problému samotné rodině, posiluje rodičovské kompetence, zkvalitňuje rodinné vztahy, je prevencí umístění dítěte do ústavní výchovy*“.

2.2 Historie rodinných konferencí

Zrod rodinných konferencí není až tak starý, tato metoda se zrodila před více jak dvaceti lety na ostrovech Nového Zélandu a roku 1989 byla uzákoněna jako opatření předcházející každé závažné rozhodnutí soudu. Na Novém Zélandu se rodinná konference označuje pod názvem „Family group conference“ (DUNOVSKÁ, 2015, s. 7).

Model rodinných konferencí se inspiroval odkazem původních obyvatel Nového Zélandu, a to Maorů. Maori ve své kultuře upřednostňují při řešení důležitých rozhodnutí a obtížných situací rodinu, a tím není myšlena jen blízká rodina, ale celý klan, širší rodina i přátelé. Všechny tyto osoby jsou pak schopny dle svých možností nabídnout pomoc při řešení nějaké obtížené situace. Právě v 80. letech 20. století vzrůstal respekt nových obyvatel k právům a zvykům Maorů a země se snažila o snížení nákladů na sociální péči. I tyto faktory vedly k rozvoji nové metody při práci s rodinou (PAVLÍKOVÁ, MARTÍNKOVÁ, ŽENÍŠKOVÁ – Amalthea, 2015, s. 5).

Zákon, který ukotvil rodinné konference na Novém Zélandě, byl ve své době průlomový. Nezaobíral se pouze problematikou ochrany dětí, ale také restorativní justicí. Tento zákon měl dopad na mnoho rodin, mladých lidí i dětí jelikož zavedl velmi zásadní změny ve způsobu řešení rodinných problémů. Oblastí, které zákon zavedl, bylo mnoho. Řešil, jak bude rozhodnuto o zanedbávaných dětech, zavedl povinné rodinné skupinové konference, které se využívaly v restorativní justici trestné činnosti mládeže, dále stanovil postupy pro odebírání dětí z péče rodičů, zabýval se tím, jak naložit s mladistvými pachateli trestných činů apod. Cílem zákona bylo zapojení rodin do průběhu rozhodování ohledně péče a ochrany jejich dětí (BURFORD, HUDSON, 2000, s. 23-27).

Na Novém Zélandu byly rodinné konference po nějakou dobu opravdu součástí jen trestné činnosti mládeže, ale postupně se začaly využít v dalších oblastech ohrožených dětí. Mnoho autorů si tento přístup pochvaluje a vyzdvihuje rodinu v tom, jak pro dítě dokáže najít bezpečná řešení situace (MIRSKY, 2003, Part one, online).

NEUMANNOVÁ (2011, s. 28) uvádí, že *„nová praxe též respektuje a zároveň obrovsky posiluje tradiční maorskou kulturu a rodinu, snižuje počet dětí v péči státu stejně jako počet případů řešených soudem. Předchází též zdvojování poskytovaných služeb, které dříve rodiny běžně využívaly nekoordinovaně a mnohonásobně. Novozélandská sociální práce podtrhuje respekt ke kulturnímu prostředí rodiny. Byla přehodnocena praxe odebírání dětí a následná péče*

o děti ze strany sociálního státu. Dnes se jednoznačně upřednostňuje řešení situace ohrožených dětí v rámci rodinné sítě”.

MIRSKY (2003, Part one, online) zdůrazňuje, že maorské myšlení a maorská cesta vede ostatní jedince k uvědomění si vlastních kořenů s tím, že právě toto může vést k rychlému rozšíření a oblibě rodinných konferencí po celé Evropě i Americe.

Co se týče historie rodinných konferencí v dalších zemích světa, praxe byla různorodá. Každý stát tuto metodu přijal odlišně a také k ní odlišně přistupoval. Vymenuji tu pár zemí pro nastínění toho, jak byla metoda v minulosti přijímána.

Ve **Spojených státech amerických** a v **Kanadě** byly rodinné konference v roce 1995 brány spíše jako experiment. Obyvatelé v tom viděli možnost napravit utlačování původního obyvatelstva. Díky této metodě dostali možnost vyjádřit se i k situacím, o kterých by normálně rodina nedokázala hovořit (MIRSKY, 2003, Part one, online).

V **Anglii** byla situace odlišná. Tato metoda se sice rozšířila minimálně do poloviny území, ale i přesto nebyla přijata. Lidé se raději drželi tradičních zvyků, rolí a moci. Tuto metodu někteří odmítali už z principu, jiní se nesnažili metodu RK ani pochopit. O svolání RK mohli žádat vysloveně pouze sociální pracovníci (MIRSKY, 2003, Part one, online).

I v **Holandsku** byla tato metoda z počátku přijímána zdrženlivě. Hlavně ze strany sociálních pracovníků, kteří byli vůči rodinám skeptičtí. Právě sociální pracovníci a systém péče o ohrožené děti kladl RK překážky. Bylo třeba změnit pohled na sociální pracovníky, aby nebyli bráni jako spasitelé, i když se do této role často stavěli. Rodinám tak bylo třeba ukázat, že ti kdo jim v jejich situaci nejvíce pomůže, jsou právě oni sami. V rámci RK tak nebudou sociální pracovníci rozhodovat za druhé, budou je pouze facilitovat (MIRSKY, 2003, Part one, online).

Dále se tato metoda rozšiřovala do dalších zemí světa, mezi kterými můžeme jmenovat např. Švédsko, Finsko, Severní Irsko, Slovensko, Německo, Bulharsko a další. V České republice se touto metodou zabývají různé neziskové organizace, např. Amalthea, která od dubna 2013 realizuje RK v Pardubickém a Královehradeckém kraji. (PAVLÍKOVÁ, MARTÍNKOVÁ, ŽENÍŠKOVÁ – Amalthea, 2015, s. 10).

2.3 Principy, zásady, cíle a přínosy rodinných konferencí

Rodinná konference má několik **principů a zásad**. Základní princip RK lze označit jako snahu o maximální využití přirozených zdrojů rodiny. Účast rodiny při hledání možných řešení je

zcela stěžejní v případě, že to rodina a situace vyžaduje, mohou se přizvat odborníci. Rodina zná nejlépe své možnosti, proto je sama rodina **nejhlavnějším principem** celé RK (DUNOVSKÁ, 2015, s. 21).

Dalším důležitým principem je propojenost rodinných konferencí s etickým principem, podle něhož je člověk zodpovědný za své jednání a činy a především vyjadřuje respekt k vlastnímu názoru i návrhům řešení dané situace. Tím, že veškeré rozhodování i nalézání řešení padá na rodinu, jsou sami odpovědní za své problémy a jejich řešení (HORST, JOANKNECHT, PAQEE, 2010, s. 7-9, online).

Za velmi důležitou zásadu či princip je třeba považovat potřebu přítomnosti dítěte ve všech fázích RK. Samozřejmě s ohledem na jeho věk. Dítě by se mělo podílet na hledání řešení a také by se mělo podílet výběrů účastníků rodinné konference. Nesmí se opomenout ani to, že v průběhu rodinné konference by měly být brány v potaz názory a nápady dítěte, které často přichází s velmi zajímavými závěry. Dítě může v pořádání rodinné konference spatřovat i to, že má o něj jeho rodina zájem, má ho ráda a snaží se společnými silami vyřešit vzniklou situaci. Přítomnost dítěte může mít i vliv na hladký průběh setkání, které se ponese v klidném duchu a bude se držet záměru setkání (DUNOVSKÁ, 2015, s. 14-15).

Totéž popisuje i MIRSKY (2003, Part three, online), který zmiňuje, že RK se účastní děti všeho věku, jelikož děti umí dobře vyjádřit, co chtějí či nechtějí, kde chtějí žít apod. Děti také často vyjadřují vděk všem těm, kteří kvůli nim na RK přišli.

BURFORD a HUDSON (2000, s. 67-70) definují hlavní principy rodinných konferencí jako:

- **Právo na sebeurčení** – tento princip definuje skutečnost, že rodina má o sobě rozhodovat sama, stejně tak mají rodiče právo rozhodovat o tom, co je pro jejich dítě nejlepší vzhledem k jeho zdravému vývoji.
- **Podpora rodiny jako přirozeného prostředí pro výchovu dítěte** – tento princip souvisí s rozpoznáním a podpory potenciálu rodiny, spolu s hledáním podpory v širší rodině.
- **Zplnomocňování** – tento princip vyzdvihuje posilování silných stránek jednotlivců, což poté vede k posilování celé rodiny a posilování jejich kompetencí. Je důležité na silné stránky upozorňovat a rodinu v tom podporovat.

- **Bezpečnost dětí a dalších členů rodiny je naprostou prioritou** – rodina se sama rozhoduje, kdo bude setkání účasten, případně z jakého důvodu si tam daného člověka nepřejí.
- **Respektování různosti jednotlivých členů rodiny** – tento princip souvisí s respektováním odlišnosti, ať už kulturní, etnické, náboženské či specifické.
- **Respekt k situaci a pohledu jednotlivých účastníků rodinné konference** – každý jednatel v rodině má právo na svůj pohled na věc, stejně tak jako na svůj názor. Je třeba pomoci rodině mluvit při setkání i o věcech, které jim činí problém.
- **Spolupráce s formálními a neformálními zdroji podpory** – tento princip je povětšinou základní podmínkou úspěšné rodinné konference.

DUNOVSKÁ (2015, s. 21) popisuje principy a zásady rodinných konferencí obdobně. Zmiňuje dále to, že do principů a zásad RK spadá nejlepší zájem dítěte jako základ jednání, prostředí a výchova rodiny má přednost před ostatními formami péče o dítě, názory a návrhy dítěte jsou stejně tak důležité jako názory dospělých, rodině jsou nabídnuty podpůrné služby, do pomoci rodině je zahrnuta široká komunita. Setkání rodinné konference přísně podléhá mlčenlivosti všech zúčastněných a výstupy z konference tvoří podklad pro zprávy jiných institucí bez souhlasu rodiny.

Cíle rodinné konference jsou velmi důležité, jelikož tvoří myšlenku celé metody. Hlavním cílem či myšlenkou rodinných konferencí je rozvinout vnitřní sílu a možnosti jednotlivců v rámci rodiny. Rodinné konference pracují s myšlenkou nezávislosti jednotlivců a rodiny, kdy je s touto nezávislostí spojena určitá odpovědnost za jejich situaci či problémy. Při hledání optimálního řešení si tak rodina uchovává rozhodovací pravomoc. Myšlenka rodinných konferencí stojí na tom, že každý jedinec je součástí nějaké rodiny či etnity a tyto mezilidské vztahy mají určitou sílu. Síla těchto vztahů roste úměrně s jejich počtem – tedy čím více vztahů, tím více možností k řešení, porozumění a příležitostí k nápadům, jak situaci vyřešit. Pokud se v rámci rodiny či etnity vyskytnou problémy, je potřeba, aby se do hledání řešení mohli zapojit všichni, kteří mohou něčím přispět. Velmi důležitým cílem, který by neměl být opomenut, je možnost vyjádřit pocity a názory o tom, co se stalo či proč problém vznikl (HORST, JOANKNECHT, PAQEE, 2010, s. 9-12).

Co se týče plnění cílů, tak k úspěšnému průběhu rodinných konferencí je třeba dodržet dané doporučení, zásady a postupy. Poté je třeba vytvořit přehledný a všemi přijatelný plán rodiny, který poslouží jako opora pro další kroky rodiny i odborníků (DUNOVSKÁ, 2015, s. 22-23).

CÍLE RODINNÝCH KONFERENCÍ (obecná rovina)
Posílení rodiny v převzetí zodpovědnosti za svoji situaci
Zvyšování motivace rodiny a její zapojení do řešení situace dítěte
Vytvoření formální i neformální podpůrné sítě rodiny
Informování rodiny o službách, které může využít
Předcházení vzniku/prohloubení syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte

Tabulka č. 1: Cíle rodinných konferencí – vlastní zpracování (DUNOVSKÁ, 2015, s. 22)

Při samotné konferenci pak může rodina konkrétně hledat různé cesty, jak předcházet soudnímu umístění dítěte do náhradní rodinné péče (dále jen NRP) či do ústavní péče, vytvořit pravidla a možnosti kontaktu s příbuznými, zachovat kontakt s dítětem umístěným mimo rodinu, podpořit rodiče, aby zvládli výchovné problémy dítěte, pomoci dítěti smysluplně trávit volný čas, podpořit školní docházku a studijní výsledky dítěte, apod. (PAVLÍKOVÁ, MARTÍNKOVÁ, ŽENÍŠKOVÁ, 2015, s. 14).

Přínosů, které RK má je mnoho. Rodina má pravomoc rozhodovat v zásadních otázkách týkající se jejich rodiny, a to zcela samostatně. Jedná se tedy o velmi důvěrné, povzbuzující, respektující a plnohodnotné jednání s rodinou. Po celou dobu je rodina aktivizována k tomu, aby se snažila společnými silami hledat vlastní možnosti řešení problému, aby je nalézala a posléze si dokázala sama říct i o odbornou pomoc. V rámci RK se tak nehledají viníci, ale rodina se mobilizuje a aktivně pracuje na vytvoření lepší budoucnosti pro dítě a zajištění lepších podmínek pro jeho vývoj. Právě toto dokáže stmelit rodinu dohromady, šanci dostanou i členové rodiny, kteří se do té doby na pomoci rodině nepodíleli (DUNOVSKÁ, 2015, s. 21-22)

PŘÍNOSY RODINNÉ KONFERENCE
Udržuje dítě v jeho přirozeném prostředí
Poskytuje ochranu dítěti při jeho setrvání v rodině
Předchází soudnímu řešení situace
Předává rodině prostor, pravomoc a odpovědnost v rozhodování o řešení problému
Zapojuje dítě do procesu rozhodování
Učí jednotlivé členy rodiny společně jednat a přebírat odpovědnost za plnění svých úkolů
Aktivně propojuje pozitivní vazby rodiny a její podpůrné sociální sítě
Maximálně posiluje soudržnost rodiny
Využívá a posiluje silné stránky rodiny
Pro dítě stojí za to překonat případné vztahové konflikty a přispět tak k řešení situace
Respektuje sociální, kulturní a etnické pozadí rodiny
Zlepšuje spolupráci odborníků

Tabulka č. 2: Přínosy rodinné konference – vlastní zpracování (DUNOVSKÁ, 2015, s. 22)

2.4 Legislativní ukotvení rodinných konferencí v ČR

Co se týče platné legislativy, tak v České republice nevznikla potřeba RK legislativně zakotvit, neboť do této doby nebyly ve větším množství využívány. O to více je potřeba zajistit větší zainteresovanost odborníků a chuť objevovat nové přístupy a metody v hledání nejlepšího zájmu dítěte. Na základě praxe ze zahraničí lze předpokládat, že se bude čím dál více využívat tento přístup, který plně respektuje a podporuje rozhodování rodiny (DUNOVSKÁ, 2015, s. 8).

RK jsou pouze součástí metodického doporučení MPSV č. 3/2009 k vytvoření IPOD a jejich využití v praxi je doporučeno MPSV. Metodické doporučení rodinné konference doporučuje jako nástroj moderní sociální práce (MPSV, 2009, online).

V případě, že se bude na RK pohlížet jako na metodu plně respektující a podporující samostatné rozhodování rodiny a jako na jednu z možností nabídek řešení, které lze rodině předkládat, pak jejich rozšíření není otázkou právního zakotvení, ale chuti i odvahy pracovníků OSPOD a dalších institucí je využívat (JIRÁSEK, PAVLÍKOVÁ, ŽENÍŠKOVÁ, 2015, s. 47).

Při realizaci rodinných konferencí je třeba zvolit vhodnou situaci rodiny a poté zainteresovat klíčové aktéry, kteří s realizací rodinné konference budou nápomocní.

SHRNUTÍ

Představili jsme novou alternativní metodu sociální práce s rodinou – rodinné konference. Vymezili jsme její definici z pohledu několika autorů a dále historii rodinných konferencí, která popisuje vznik rodinných konferencí a její vývoj. Popisujeme také principy, zásady, cíle i přínosy rodinných konferencí. V neposlední řadě zmiňujeme legislativní ukotvení RK v ČR.

3 PRŮBĚH A REALIZACE RODINNÝCH KONFERENCÍ

O rodinných konferencích je třeba přemýšlet jako o přístupu, nejedná se pouze o novou metodu sociální práce, ale o nový přístup k rodinám. Bez respektu k jejich způsobu řešení nelze rodinnou konferenci vůbec zahájit, nemělo by smysl umožnit rodinám nalézat řešení, která by v praxi odborníci nerespektovali. Tato myšlenka se odráží i ve fázích samotného setkání rodiny v procesu celé RK.

3.1 Vhodnost rodinných konferencí

Je důležité si uvědomit, za jaké situace je vhodné svolat rodinnou konferenci a kdy je vhodné využít jinou metodu sociální práce. Pokud v rodině nastaly nějaké problémy nebo je dítě ohroženo, je vhodné vždy svolat rodinnou konferenci, a to za předpokladu, že chce rodina na řešení situace pracovat nebo potřebuje podpořit. V případě, že přijmeme hlavní myšlenku rodinných konferencí, tedy že má rodina právo vyřešit svoji situaci nejdříve vlastními silami, pak zjistíme, že jsou rodinné konference vhodné pro všechny rodiny, které chtějí tuto nabídku využít. Je třeba, aby rodinná konference předcházela všem ostatním metodám, a měla by tak být první možností při řešení dané situace. Rodiny, které již zažily zásah do rodinného života, např. ze strany OSPODU, těžko uvěří, že v rámci této metody se mohou pokusit situaci vyřešit samy. Tato metoda by tak měla zaujmout preventivní místo při práci s rodinou (DUNOVSKÁ, 2015, s. 23).

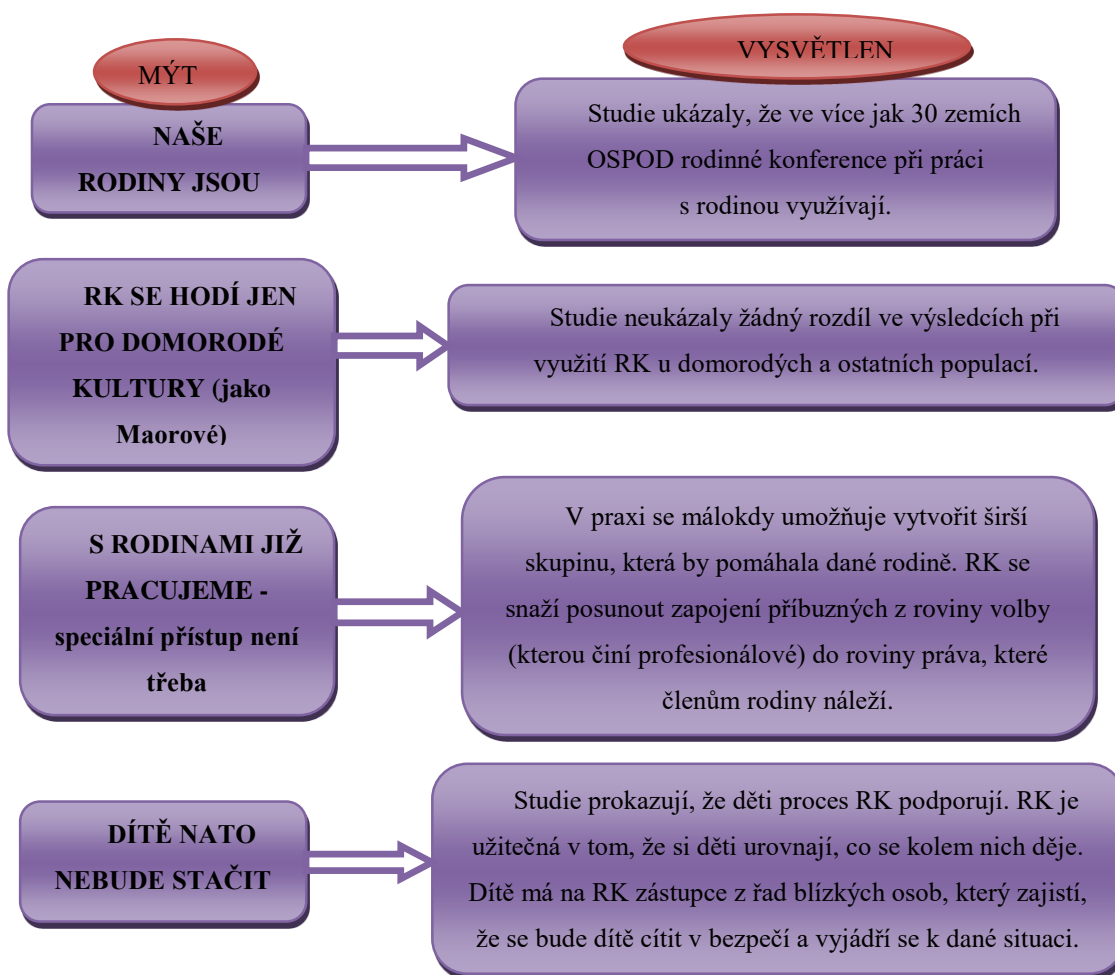
DUNOVSKÁ (2015, s. 24) definuje následující situace vhodné pro svolání RK:

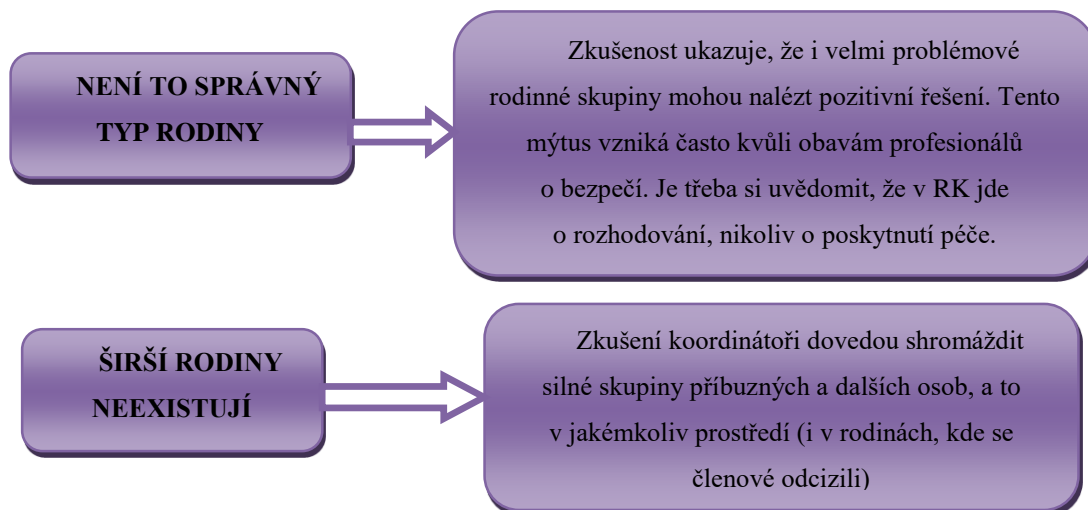
- Dítě je akutně umístěno mimo rodinu na základě předběžného opatření,
- Dítě je potřeba předat do péče jiné osoby na krátkou či delší dobu z důvodu nemoci rodiče, závažného zanedbávání péče o dítě, týrání či zneužívání dítěte apod.,
- Zachování kontaktu rodiny a dítěte žijícího mimo ni,
- Dítě s nařízenou ústavní výchovou – úprava kontaktu s rodinou, návrat do rodiny,
- Porozvodové neshody, které zasahují do prospívání dítěte,
- Ekonomické a bytové problémy rodiny,
- Zanedbávání péče o dítě,
- Obtíže dítěte ve škole,
- Výchovné obtíže včetně trestné činnosti dítěte,
- Odstěhování jednoho z rodičů a úprava poměrů nezletilých dětí,

- Děti v náhradní rodinné péči – úprava kontaktu s vlastní rodinou, podpora pěstounů ze strany jejich širší rodiny a blízkých apod.
- Zachování kontaktu rodiny a dítěte žijícího mimo ni.

Obavy z použití této metody by mohly nastat v případě, že se v rodině objevilo podezření na zneužívání či domácí násilí. V takové situaci se nejví RK jako vhodná metoda, jelikož by měla být především prevencí rozvinutí dalších problémů v rodině (DUNOVSKÁ, 2015, s. 24).

Ohledně pořádání rodinných konferencí může panovat mnoho **mýtů** souvisejících se zaváděním nové metody při práci s rodinami. Přehled nejčastějších mýtů s jejich vysvětlením viz Obrázek č. 2.

Obrázek č. 2: Vybrané mýty o rodinných konferencích – vlastní zpracování (PRÁVO NA DĚTSTVÍ, 2013, online)

3.2 Klíčoví aktéři v rámci rodinné konference

Hlavním pilířem rodinných konferencí je rodina a široký rodinný kruh. Rodinný kruh je třeba rozšířit, co nejvíce to jde tak, aby se RK zúčastnili pro dítě důležité členové rodiny a další osoby, které mohou přispět k řešení situace dítěte a rodiny. Kvalita a úspěch rodinných konferencí vzrůstají s rostoucím počtem účastníků. Často přichází nápad na řešení situace od účastníků, kteří na problém dokáží nahlížet z jisté vzdálenosti a s nadhledem (PAVLÍKOVÁ, MARTÍNKOVÁ, ŽENÍŠKOVÁ, 2015, s. 17).

RODINA A DÍTĚ. Rodinu v rámci RK bereme co možná v nejširším smyslu s ohledem na co nejvyšší počet účastníků. Účastníky RK v rámci rodiny jsou dítě (kterého se RK týká), rodiče dítěte, sourozenci dítěte, širší rodina (co možná nejvyšší počet členů dané rodiny), rodině blízcí lidé – přátelé, sousedi, duchovní, kmotrové, apod. (DUNOVSKÁ, 2015, s. 13).

Úlohou rodiny je vytvoření „plánu rodiny“, který řeší vzniklou ohrožující situaci. Aby rodina dosáhla splnění tohoto úkolu, napomáhá jí k tomu předem formulované zadání v podobě otázky (formuluje zadavatel ve spolupráci s administrátorem), na kterou rodina a její podpůrná síť hledají odpovědi v rámci „soukromého času rodiny“. Účast dítěte na RK je samozřejmostí (PAVLÍKOVÁ, MARTÍNKOVÁ, ŽENÍŠKOVÁ, 2015, s. 17). Účast dítěte na RK je třeba zajistit, a to nejlépe ve všech fázích RK. Pokud se dítě za žádnou cenu účastnit nechce, měl by hledat koordinátor způsoby, jak dítě v rámci konference vyslyšet (HORST, JOANKNECHT, PAQEE, 2010, s. 26). Velmi důležitou oporou pro dítě může být vhodně zvolená podpůrná osoba,

stejně tak vědomí, že může setkání kdykoliv opustit. Dítěti účast na RK přináší ujištění, že má o něj rodina zájem a chce mu pomoci. Dítě může také spolurozhodovat, kdo na setkání přijde i o čem se bude jednat (DUNOVSKÁ, 2015, s. 15).

PODPŮRNÁ OSOBA DÍTĚTE. Tato osoba je pro dítě blízká, v průběhu setkání dítě chrání, zprostředkovává kontakt s ostatními, dbá o pohodlí a bezpečí dítěte, nesděljuje a neprosazuje svoje názory a hájí především zájmy dítěte. Podpůrnou osobu by dítě mělo dobře znát a měla by pocházet z okruhu rodiny či přátel. Dítě si podpůrnou osobu může zvolit samo. Tento úkol není jednoduchý, podpůrná osoba je připravována koordinátorem (DUNOVSKÁ, 2015, s. 16).

ZADAVATEL-KLÍČOVÝ PRACOVNÍK. Zadavatelem bývá nejčastěji pracovník OSPOD, který je s rodinou v kontaktu, to však nemusí platit vždycky, viz podkapitola 3.3. Zadavatel důvěřuje rodině, že dokáže převzít zodpovědnost a rodinu respektuje. Během procesu RK zadavatel pružně reaguje na potřeby a dění v rodině, během celého procesu je neutrální. Zadavatel identifikuje ohrožení dítěte a formuluje důvod pro svolání RK. Také sestavuje základní otázku pro konferenci a v případě, kde je to nutné, stanovuje minimální podmínky ke schválení plánu. Do jeho činností dále spadá příprava rodiny na RK, získání souhlasu od dotčených osob, předání žádosti administrátorovi, společně s koordinátorem motivuje rodinu k účasti, objasňuje cíle a principy RK, poskytuje potřebné informace, schvaluje „plán rodiny“ vytvořený rodinou a zaručuje tak, že přijatý plán řešení situace bude pro dítě bezpečný a bude naplňovat jeho základní potřeby. V neposlední řadě zadavatel pomáhá rodině, aby se plán realizoval. Tato činnost patří k těm nejtěžším a nejdůležitějším (PAVLÍKOVÁ, MARTÍNKOVÁ, ŽENÍŠKOVÁ, 2015, s. 19-20).

ADMINISTRÁTOR. Pozici administrátora zastává člověk, který je odborníkem v oblasti sociálně-právní ochrany dětí, ale zároveň není zaměstnancem OSPOD. Administrátor může být zaměstnancem neziskové organizace, ale i státní zaměstnanec, který podporuje zavádění RK do praxe v daném regionu. Funguje jako spojovací článek mezi pracovníky OSPOD (kteří většinou poptávají RK) a koordinátorem RK, který konferenci realizuje. Administrátor je člověk neutrální, nemá vliv na obsah plánu rodiny a nikdy nenavrhuje způsob řešení situace. Jeho role spočívá

v propojování, vedení (metodicky vede koordinátory) a v implementaci (usiluje o rozvoj RK). Mezi činnosti administrátora lze zahrnout např. výběr koordinátora, podpora koordinátorů a pracovníků OSPOD, zodpovědnost za odevzdané materiály, kontrola správnosti vyplněných pracovních výkazů koordinátorů, kontakt s koordinátory a pracovníky OSPOD v daném regionu apod. (PAVLÍKOVÁ, MARTÍNKOVÁ, ŽENÍŠKOVÁ, 2015, s. 20-21).

KOORDINÁTOR. Koordinátor je další nezávislá a nestranná osoba v procesu RK. Ze zahraničních zkušeností vyplývá, že úspěch RK závisí do značné míry na zkušenostech a dovednostech koordinátora. Koordinátor by měl být otevřený člověk, který umí správně pracovat s předsudky a stereotypy, respektuje lidi okolo sebe a věří v sílu rodinných vztahů. Koordinátor řídí a facilituje celý proces RK (kromě soukromé rodinné porady) po organizační stránce z pověření zadavatele. Dále pružně reaguje na podněty a dění v rodině během RK, zajišťuje, aby rodina obdržela jasné a pravdivé informace o možnostech a službách, dbá na bezpečí rodiny a dítěte, a v neposlední řadě se snaží udržet atmosféru vzájemného respektu a důvěry s důrazem na dobrovolnost celého procesu. Mezi jeho činnosti patří např. kontakt s úzkou i širší rodinou, přáteli a blízkými osobami, kontakt se svým administrátorem, projednávání podmínek RK, získání souhlasu rodiny s jejím konáním, domluvení termínu a místa konání RK, projednává s rodinou jejich očekávání, obavy a otázky, vytvoří s rodinou seznam účastníků, může po dohodě s rodinou a administrátorem vytvořit seznam odborníků, kteří se mohou podílet na RK, zajistí osobu chránící zájmy dítěte apod (DUNOVSKÁ, 2015, s. 19-20).

Během rodinného setkání je koordinátor průvodcem setkání, napomáhá příjemné atmosféře rodinného setkání, řídí první část konference, domluví s rodinou pravidla jednání, zajistí, aby všichni znali otázku pro konferenci a věděli, co má plán rodiny obsahovat, zajistí soukromí rodiny (není přítomen po celou dobu), po vyhotovení plánu ho rodina zavolá zpět, společně plán procházejí, upřesňují, nebo může rodině pomoci plán sepsat, avšak nezasahuje do jeho obsahu, po vytvoření plánu pozve zadavatele a představí mu plán, požádá rodinu o zhodnocení RK. Po rodinném setkání rozesílá „plán rodiny“ všem účastníkům RK a rodinou schváleným nepřítomným členům (PAVLÍKOVÁ, MARTÍNKOVÁ, ŽENÍŠKOVÁ, 2015, s. 22).

ODBORNÍCI. Lidé, kteří s rodinou pracují, nebo ti, kteří mohou rodině přinést důležité informace potřebné k vytvoření jejich plánu. Jejich role je pouze poradní či informativní.

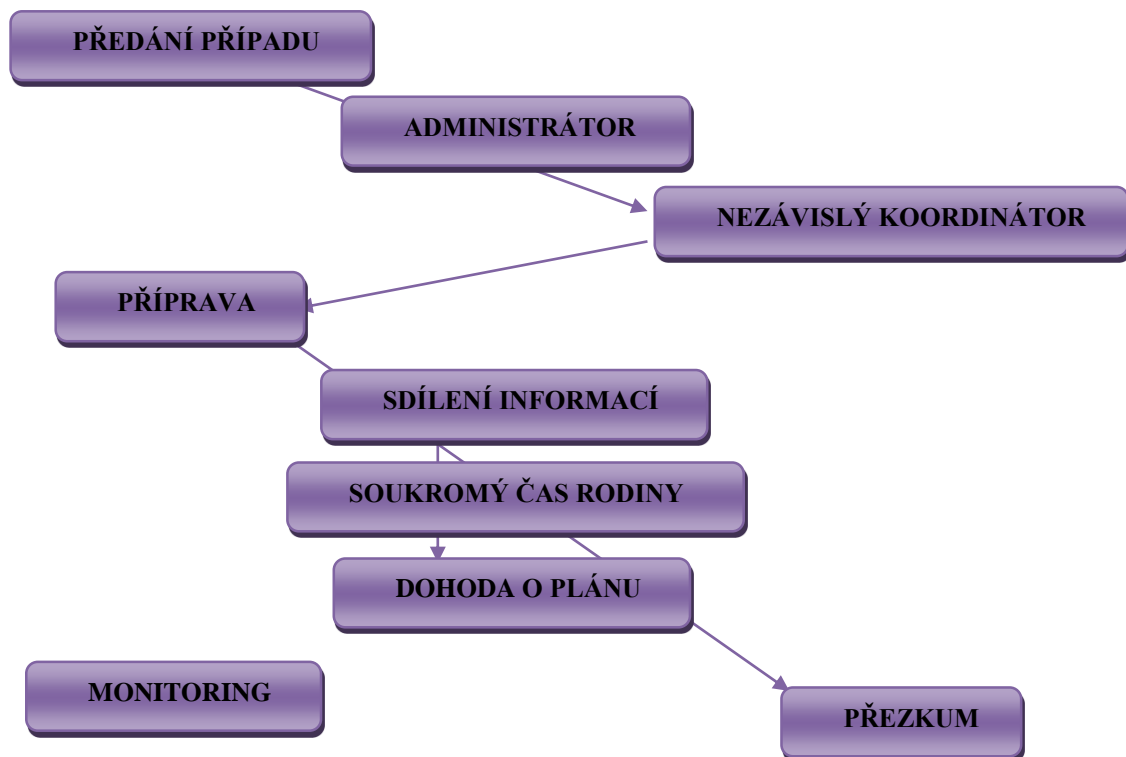
Přítomnost odborníků není pravidlem, řídí se potřebou rodiny. Není nutností, aby odborník zůstal po celou dobu setkání, povětšinou jeho přítomnost postačí v úvodní fázi setkání (DUNOVSKÁ, 2015, s. 20-21).

3.3 Fáze rodinné konference

Každá rodinná konference prochází několika jasně stanovenými fázemi, které jsou zásadní pro její úspěšný průběh a mají svůj význam v celém procesu řešení rodinné situace. Rodinnou konferenci může zrealizovat každá rodina a je třeba si uvědomit, že mnoho rodin tak činí. Tento přístup je pro rodiny atraktivní více, než se můžeme domnívat, jelikož je to „něco, co mohou dělat sami“ (HORST, JOANKNECHT, PAQEE, 2010, s. 19).

Samotná rodinná konference se koná ve třech hlavních fázích – **sdílení informací, soukromý čas, představení/přijetí plánu** (HORST, JOANKNECHT, PAQEE, 2010, s. 35).

Tyto hlavní tři fáze jsou velmi důležité a úzce spolu souvisí. Obecně lze říci, že těmto hlavním fázím předchází ještě kroky důležité pro úspěšný průběh RK. Po konečné fázi RK, tedy přijetí rodinného plánu, následují kroky důležité pro udržení změny situace v rodině (DUNOVSKÁ, 2015, s. 27-34).

Obrázek č. 3: Fáze rodinné konference – vlastní zpracování (PAVLÍKOVÁ, MARTÍNKOVÁ, ŽENÍŠKOVÁ, 2015, s. 25)

FÁZE 1 – Podnět k uspořádání rodinné konference

Zadavatelem, který dává prvotní podnět k uspořádání RK, bývá zpravidla v České republice sociální pracovník OSPOD, který je v přímé práci s rodinou. Neznamená to, že návrh na uspořádání RK podává pouze tento pracovník. V Bulharsku tvoří převážnou část zadavatelů RK školské instituce (PAVLÍKOVÁ, MARTÍNKOVÁ, ŽENÍŠKOVÁ, 2015, s. 13).

Toto potvrzují i autoři HORST, JOANKNECHT, PAQEE (2010, s. 19), kteří hovoří o tom, že zadavatelem kromě rodiny či blízké osoby jsou právě instituce jako instituce sociální péče či školská zařízení. Návrh pak mohou podat pouze se souhlasem dotčených osob, tedy rodiny.

Pokud není zadavatelem samotná rodina a podnět k uspořádání RK dává pracovník, je důležité rodině vysvětlit důvody pro uspořádání RK. Dále pak vysvětlit principy, přínosy a průběh RK. Rodina by měla být dobře seznámena s touto metodou, znát její význam a důležitou úlohu rodiny při řešení dané situace (DUNOVSKÁ, 2015, s. 27).

Jakmile má pracovník souhlas rodiny a rodina všemu rozumí, osloví zadavatel administrátora, který je odborník na tuto oblast, a společně zváží vhodnost využití této metody. V případě odsouhlasení administrátor vybere nezávislého koordinátora a zahájí se přípravy rodinné konference. Je třeba vypracovat návrh, vysvětlit daný případ, důvod rodinné konference

a stanovit otázku, která bude v rámci RK řešena (HORST, JOANKNECHT, PAQEE, 2010, s. 19-20). Nejdůležitějšími body v této prvotní fázi jsou tedy **seznámení rodiny s metodou RK, získání souhlasu dotčených osob, zkontaktování administrátora a koordinátora a sepsání návrhu s jasně stanovou otázkou.**

FÁZE 2 – Příprava rodinné konference

Aby byla rodinná konference úspěšná, je třeba nepodcenit její přípravu. Příprava rodinné konference vyžaduje velké úsilí ze strany koordinátora a dostatečný čas. Koordinátor je prakticky „režisérem“ dané konference, udává její směr a musí zajistit, aby okruh účastníků konference byl co nejširší (HORST, JOANKNECHT, PAQEE, 2010, s. 24).

Koordinátor je průvodcem nadcházející RK a osobně navštíví každého z budoucích účastníků. Právě osobní návštěva zajistí pravděpodobnost účasti těchto osob na RK. Koordinátor vysvětluje podstatu RK, důvody pro její uspořádání, popíše svoji roli a dojedná účast daných osob. Vždy je třeba myslet na to, že čím více osob, tím lépe, proto se u každé návštěvy doptává, kdo by se ještě mohl zúčastnit. Příprava zabere povětšinou 4-8 týdnů. Je třeba důkladně připravit rodinu, připravit je na to, že budou mít možnost v dané situaci rozhodovat sami. Pořadí oslovování účastníků si určuje sama rodina. Koordinátor dojednávává místo a datum konání RK s tím, že výběr místa konání RK závisí převážně na rozhodnutí rodiny. V místě konání RK by měly být alespoň dvě oddělené místnosti, aby rodina měla dostatek soukromí při setkání. Druhá místnost pak poslouží pro koordinátora a zadavatele. Zpravidla se RK koná v pátečních odpoledních či večerních hodinách nebo o víkendech. To může být překážkou pro zadavatele. RK jsou jedinečné právě tím, že tvoří pomyslný most mezi systémovým úřednickým světem a živým rodinným světem. Důležitým bodem v přípravě RK je i zajištění občerstvení, za které je zodpovědná rodina. Poté je třeba věnovat zvláštní pozornost dítěti. Koordinátor se schází s dítětem většinou opakovaně, dítě musí dostat prostor k vyjádření. Dítě by si mělo být vědomo, že se rodina a přátelé dobrovolně sejdou proto, aby společně našli nejlepší řešení jeho potíží či krizové situace rodiny, která dítě ohrožuje. Společně s koordinátorem může dítě vytvořit výběr hudby, občerstvení a mohou spolu vypracovat zasedací pořádek. Příprava se dotýká všech zúčastněných osob, tedy i případných odborníků. Každého je třeba seznámit se svojí rolí v RK (PAVLÍKOVÁ, MARTÍNKOVÁ, ŽENÍŠKOVÁ, 2015, s. 20-21). Přípravu je dobré nepodcenit,

zahrnuje spoustu kroků, které jsou důležité pro **zdárný průběh** rodinné konference. Veškerá pozornost koordinátora se zaměřuje na přípravu **rodiny, dítěte a dotčených osob**.

FÁZE 3 – Samotné rodinné setkání

HORST, JOANKNECHT, PAQEE (2010, s. 35 - 36) dělí rodinné setkání do 3 fází, které spolu úzce souvisí a jsou jimi **sdílení informací, soukromý čas rodiny a představení/přijetí plánu**. Koordinátor je předsedou konference. Musí zajistit, aby byly splněny všechny podmínky, a rodinná konference tak probíhala podle plánu. Na začátku je vhodné uvítat účastníky a navodit příjemnou atmosféru. Poté se představí koordinátor i každý účastník konference. V neposlední řadě je důležité, aby koordinátor sdělil pravidla RK. Tyto pravidla lze napsat na flipchart. Pravidlem RK je **důvěrnost, vzájemné respektování názorů a každý má právo mluvit**.

SDÍLENÍ INFORMACÍ. Koordinátor i rodina se postupně představí. Poté následují informace organizační povahy. Koordinátor vyzve účastníky, aby podepsali prohlášení o mlčenlivosti. Důležitým sdělením směrem k rodině je, že jejich porada může trvat tak dlouho, jak potřebují. Následuje představení situace rodiny a důvodů, které vedly ke svolání RK. Této role se může ujmout zadavatel. Účastníky tyto informace nepřekvapí, jelikož s nimi byli seznámeni během přípravy RK. Pokud existuje podmínka, za které není plán přijatelný, je třeba ji sdělit. Koordinátor zaznamenává základní otázku RK na flipchart. Tento čas je zaměřen na zodpovídání otázek, získávání informací či nabídek možných služeb od odborníků, pokud jsou přítomni. V tuto chvíli se nehledá řešení situace, to patří výhradně do rodinného kruhu. Následně koordinátor požádá rodinu, ať v soukromém čase vypracují plán rodiny a určí se jedna osoba, která plán sepíše na flipchart. Je důležité zřetelně popsat, co se v další fázi od rodiny žádá a co má plán obsahovat. Koordinátor se stále ujišťuje, zda všichni rozumí informacím, které zazněly. Poté následuje přestávka a plynule se přechází do dalšího kroku (PAVLÍKOVÁ, MARTÍNKOVÁ, ŽENÍŠKOVÁ, 2015, s. 30-31).

SOUKROMÝ ČAS RODINY. V tuto chvíli je třeba oznámit, že konference vstupuje do druhé části, tedy soukromého času rodiny, kdy rodina probere, co se dozvěděla, a následně vypracuje plán. Tato část konference je nejdůležitější, na jednání zůstává pouze rodina a její blízcí lidé. Porada trvá zpravidla 2 hodiny, je třeba nechat rodině dostatečný prostor. V oddělené

místnosti zůstává koordinátor spolu se zadavatelem. Přítomni mohou být pouze na žádost rodiny, pokud by si nevěděla rady s vypracováním plánu. Přesto se drží své role, nenabízí řešení ani nesdělují svoje názory. Pokud se rodině nepodaří sepsat plán ihned, mohou si požádat o delší čas či další poradu za několik dní. Ve většině případů ale rodina plán sestaví (PAVLÍKOVÁ, MARTÍNKOVÁ, ŽENÍŠKOVÁ, 2015, s. 32).

PŘEDSTAVENÍ/PŘIJETÍ PLÁNU. V této části rodina představí výsledek porady, tedy to, na čem se v rámci soukromého času dohodla. Rodina sděluje koordinátorovi, na co společnými silami přišli, a představují plán, který si společně procházejí. Cílem je co nejpřesněji zformulovat plán. Do plánu koordinátor nijak nezasahuje, nechává ho autentický. Jen v případě, že je třeba něco doplnit či upřesnit, doptává se rodiny, jak by to řešila. Plán je vhodné sepsat na flipchart. Koordinátor stanoví datum zaslání plánu. Pokud je rodina v evidenci OSPOD, je do místnosti přizván klíčový pracovník a je požádán, aby plán schválil. Plán mu představí někdo z rodiny. Klíčový pracovník může klást dotazy pro upřesnění, ale plán by neměl měnit, jelikož je předem domluvenou podmínkou, že zadavatel (klíčový pracovník) přijme plán rodiny bezpodmínečně tak, jak jej rodina vytvořila. Výjimkou by bylo, kdyby se ukázalo, že plán představuje pro dítě riziko. S přijatým plánem je třeba dále pracovat, lze ho zapracovat i do individuálního plánu ochrany dítěte (dále jen „IPOD“). Na důkaz toho, že všichni s plánem souhlasí, stvrdí plán na flipchartu svým podpisem. Ke konci se konference zhodnotí. Koordinátor se doptá na to, jak proběhne kontrola realizace plánu a kdo ji provede, kdy bude zhodnocení provedeno, vysvětlí, že se zhodnocení nebude účastnit (účastníky bude rodina a pracovník OSPOD), zjistí, komu může za měsíc zavolat skrz informace, jak se daří plán plnit a v neposlední řadě informuje, že do dvou dnů plán všem zúčastněným zašle (PAVLÍKOVÁ, MARTÍNKOVÁ, ŽENÍŠKOVÁ, 2015, s. 32-33). Podstatou třetí fáze je sdílení informací, dále je nejdůležitějším momentem **soukromý čas rodiny**, který rodina využije k tomu, aby našla **řešení situace** a **sestavila plán**. Poté je třeba přijmout **plán rodiny**, na kterém se rodina dohodla, a zadavatel ho následně schválil.

FÁZE 4 – Po konferenci – realizace plánu

Informace jak postupovat po konferenci jsou nepatrně odlišné. V rámci pilotního projektu MPSV (PAVLÍKOVÁ, MARTÍNKOVÁ, ŽENÍŠKOVÁ, 2015, s. 34) byl postup koordinátora

následující. Koordinátor měl zkontaktovat po čtyřech týdnech rodinu, aby zjistil, jak pokračuje realizace plánu, na kterém se rodina dohodla. Kontakt slouží pouze k motivaci rodiny, aby pokračovala v naplňování svého rozhodnutí. Administrátor pak může po třech měsících zkontaktovat pracovníka OSPOD, aby vyplnil příslušné formuláře a zhodnotil rodinnou konferenci ze svého pohledu.

HORST, JOANKNECHT, PAQEE (2010, s. 43-44) popisují úkoly koordinátora, které má na starosti po skončení konference. Musí zpracovat plán rodiny do dokumentů a do dvou dnů ho rozeslat. Poté plní administrativní úkoly. Po třech měsících od konference se musí spojit s rodinou, případně i se zadavatelem RK. Doptává se na plnění plánu, na zpětné hodnocení apod.

Stěžejním krokem v poslední fázi je následný kontakt s rodinou sloužící k **její motivaci** v pokračování naplňování dohodnutého plánu.

Aby mohla být rodinná konference realizována, je potřeba aby sociální pracovník zadal poptávku. Tímto zadavatelem by měl být sociální pracovník OSPOD, který se ve své praxi zabývá sociálně-právní ochranou dětí.

SHRNUTÍ

Nastínili jsme průběh a realizaci rodinných konferencí. Jako důležité se jevílo vymezit také rodiny, pro které může být vhodné řešit vzniklou situaci v rodině pomocí rodinných konferencí, jelikož ve špatně zvolené situaci nemusí být rodinná konference vhodná. Dále se věnujeme vymezení aktérů, kteří vystupují v celém procesu rodinné konference. V neposlední řadě jsme popsali fáze, kterými proces rodinné konference prochází, spolu s činnostmi jednotlivých aktérů.

4 SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ

ŠPECIÁNOVÁ (2007, s. 10) charakterizuje sociálně právní ochranu dětí jako „*činnost, která zahrnuje zejména zajištění práva dítěte na jeho příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu oprávněných zájmů dítěte a působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny*“.

Institut sociálně-právní ochrany dětí je legislativně ukotven **zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v. z. p. p.** Zákon vymezuje, že hlavním hlediskem sociálně právní ochrany dětí je zájem a blaho dítěte, ochrana rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Přitom se přihlíží i k širšímu sociálnímu prostředí dítěte.

Dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, se dle § 6 sociálně-právní ochrana zaměřuje zejména na „*děti*“:

a) jejichž rodiče

1. zemřeli,

2. neplní povinnosti plynoucí z rodičovské odpovědnosti, nebo

3. nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti;

b) které byly svěřeny do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, pokud tato osoba neplní povinnosti plynoucí ze svěřením dítěte do její výchovy;

c) které vedou zahálčivý nebo nemravný život spočívající zejména v tom, že zanedbávají školní docházku, nepracují, i když nemají dostatečný zdroj obživy, požívají alkohol nebo návykové látky, jsou ohroženy závislostí, žijí se prostitutí, spáchaly trestný čin nebo, jde-li o děti mladší než patnáct let, spáchaly čin, který by jinak byl trestným činem, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky podle zákona upravujícího přestupky nebo jinak ohrožují občanské soužití;

d) které se opakovaně dopouští útěků od rodičů nebo jiných fyzických nebo právnických osob odpovědných za výchovu dítěte;

e) na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, svobodu, jejich lidskou důstojnost, mravní vývoj nebo jmění, nebo je podezřeni ze spáchání takového činu;

f) které jsou na základě žádostí rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte opakovaně umísťovány do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti nebo jejich umístění v takových zařízeních trvá déle než 6 měsíců;

g) které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte, popřípadě násilím mezi dalšími fyzickými osobami;

h) které jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany, azylanty nebo osobami požívajícími doplňkové ochrany, a které se na území České republiky nacházejí bez doprovodu rodičů nebo jiných osob odpovědných za jejich výchovu;

pokud tyto skutečnosti trvají po takovou dobu nebo jsou takové intenzity, že nepříznivě ovlivňují vývoj dětí nebo jsou anebo mohou být příčinou nepříznivého vývoje dětí“.

4.1 Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen ZOSPOD) určuje v § 4 odst. 1 orgány sociálně-právní ochrany a současně dále vymezuje i jejich působnost. Orgány sociálně-právní ochrany dětí jsou obecní úřady obcí s rozšířenou působností (městské úřady, ve statutárních městech magistráty a úřady městských obvodů, v Praze úřady pověřených městských částí), obecní úřady, újezdní úřady, ustanovení tohoto zákona o obecních úřadech se vztahují i na újezdní úřady, krajské úřady (v Praze Magistrát hl. města Prahy), Ministerstvo práce a sociálních věcí, Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, Úřad práce České republiky – krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu.

Sociálně-právní ochranu také zajišťují obce a kraje v samostatné působnosti, komise pro sociálně-právní ochranu dětí a další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně-právní ochrany dětí pověřeny, tyto však nejsou orgány sociálně-právní ochrany dětí (ZOSPOD).

NOVOTNÁ (2016, str. 58) popisuje, že *„jedním ze základních principů sociálně právní ochrany dětí je předcházení vzniku problémů nebo jejich narůstání, jde-li o výchovu dítěte a péči o ně, a právě proto má v tomto směru velmi významnou úlohu preventivní a poradenská činnost. Předpokladem účinné a včasné ochrany života, zdraví a příznivého vývoje dítěte je o dětech a rodinách s dětmi, které potřebují nějakou formu pomoci vědět“.*

MPSV na svých webových stránkách (2013, online) vymezuje hlavní principy právní úpravy sociálně-právní ochrany dětí:

- Sociálně-právní ochrana se poskytuje bezplatně,
- Sociálně-právní ochrana se poskytuje všem dětem bez rozdílu, bez jakékoliv diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního, etnického nebo sociálního původu,

- Sociálně-právní ochrana se poskytuje všem nezletilým dětem mladším 18 let, pokud zletilosti nenabýly dříve,
- Cílem sociálně-právní ochrany dětí je také sanace rodin,
- Stát je odpovědný za ochranu dětí před tělesným nebo duševním násilím, za ochranu jejich zdravého vývoje z hlediska fyzického, psychického a mravního a ostatních aspektů integrity dítěte jako nositele práv daných Ústavou, Listinou a práv vyplývajících z mezinárodních závazků ČR,
- Orgány s obecnou působností na úseku ochrany dítěte jsou soudy a orgány určené zákonem o SPO, tj. Ministerstvo práce a sociálních věcí, krajské a obecní úřady a ve vztahu k zahraničí Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně. Sociálně-právní ochranu dětí zabezpečují též kraje a obce v samostatné působnosti a fyzické a právnické osoby, pokud obdrží pověření k výkonu sociálně právní ochrany,
- Vůdčím pravidlem pro činnost orgánů sociálně právní ochrany je princip preventivního působení na rodinné vztahy, jsou-li zasaženy tak, že přichází v úvahu působení veřejné moci. Opatření sociálně-právní ochrany jsou hierarchicky uspořádána ve vnitřně provázaný celek, umožňující volbu nástrojů podle konkrétní situace, v níž se dítě nachází, a podle intenzity ohrožení,
- Důraz je také položen na ochranu dětí před sociálně patologickými jevy (tj. prevence rizikového vývoje dětí a minimalizace důsledků působení sociálně patogenních vlivů),
- Děti dočasně nebo trvale zbavené svého rodinného prostředí nebo děti, které nemohou být ponechány v tomto prostředí, mají právo na zvláštní ochranu a pomoc poskytovanou státem v podobě některé z forem náhradní výchovy,
- Při volbě řešení je nutno brát potřebný ohled na žádoucí kontinuitu ve výchově dítěte a na jeho etnický, náboženský, kulturní a jazykový původ,
- V případě osvojení dítěte do ciziny je nezbytné respektovat princip subsidiarity, tj. považovat osvojení dítěte do ciziny za náhradní způsob péče o dítě teprve tehdy, jestliže dítě nemůže být předáno do výchovy v rodině osvojitele nebo o ně nemůže být pečováno jiným vhodným způsobem v zemi jeho původu. Pro tuto situaci jsou mezinárodními smlouvami a zákonem o SPO uceleně formulována pravidla pro kontakt s cizinou ve věcech sociálně právní ochrany dětí,

- Orgánům sociálně-právní ochrany dětí se ukládá povinnost sledovat výkon ústavní nebo ochranné výchovy, aniž by zasahovaly do řízení a provozu zařízení, kde se vykonává ústavní nebo ochranná výchova; cílem sledování je dodržování práv dětí, rozvoj duševních a fyzických schopností dětí, zda trvají důvody pro pobyt dítěte v zařízení a jak se vyvíjejí vztahy mezi rodiči a dětmi,
- Na principu dobrovolnosti se mohou na výkonu sociálně právní ochrany dětí v zákonem vymezených činnostech podílet i fyzické nebo právnické osoby, které však k takovému působení musí mít pověření. Určité činnosti představující zásadní zásah do postavení dítěte nebo osob za ně odpovědných jsou však vyhrazené státním orgánům nebo orgánům veřejné správy v přenesené působnosti.

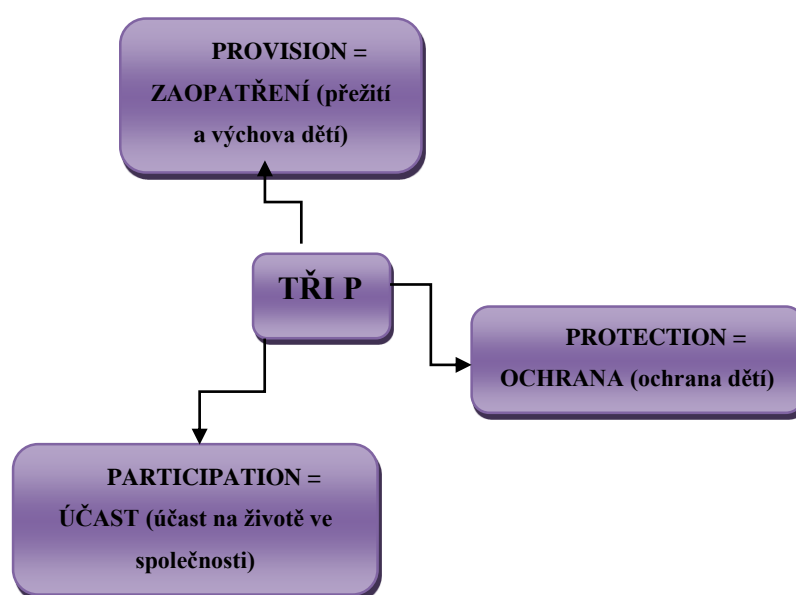
4.2 Legislativní ukotvení sociálně-právní ochrany dětí v ČR

Problematikou sociálně-právní ochrany dětí se zabývá celá řada právních dokumentů České republiky. Pracovníci OSPOD by měli při své pracovní činnosti vycházet nejen z vnitrostátních právních předpisů, ale měli by se také řídit mezinárodními nařízeními (MOTELJ, 2007, s. 18).

Listina základních práv a svobod (dále jen LZPS), je **ústavní zákon č. 2/1993 Sb.**, ze kterého musí vycházet ostatní zákony České republiky, a ty také nesmí být v rozporu s LZPS. V LZPS lze nalézt základní lidská práva. Tato základní lidská práva souvisí také s problematikou ohrožených dětí. Hlava druhá oddíl první popisuje základní lidská práva a svobody. Problematikou rodiny a dětí se zabývá hlava čtvrtá **čl. 32**, který vymezuje:

- *„Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena,*
- *Ženě v těhotenství je zaručena zvláštní péče, ochrana v pracovních vztazích a odpovídající pracovní podmínky,*
- *Děti narozené v manželství i mimo ně mají stejná práva,*
- *Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů, děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona,*
- *Rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu,*
- *Podrobnosti stanoví zákon“ (LZPS, čl. 32).*

Úmluva o právech dítěte (dále jen Úmluva), je stěžejní mezinárodní dokument, který se zaměřuje pouze na práva dětí. Tato úmluva byla schválena v listopadu roku 1989 Valným shromážděním OSN V New Yorku. Na vytvoření Úmluvy se podíleli politici, neziskové organizace, lékaři, právníci, členové církví a další odborníci. Do této chvíle podepsalo Úmluvu na 191 států světa. Pouze dva státy Úmluvu neratifikovaly – USA a Somálsko. Česká republika připojila svůj podpis v roce 1993. Úmluva obsahuje 54 článků zaměřených na dětská práva. V Úmluvě se dítětem rozumí osoba mladší 18 let. Úmluva vychází ze zásady tzv. „tři P“ (VOTAVOVÁ a kol., 2008, s. 5)

Obrázek č. 4: Tři „P“ – vlastní zpracování (VOTAVOVÁ a kol., 2008, s. 5)

Nad plněním Úmluvy dozoruje Výbor pro práva dítěte OSN. Ty státy, které se podpisem zavázaly k plnění Úmluvy, musí předkládat pravidelné zprávy o průběhu plnění Úmluvy. K Úmluvě byly v roce 2000 přidány dva Opční protokoly a to „Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů“ a „Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte týkající se prodeje dětí, dětské prostituce a dětské pornografie“ (VOTAVOVÁ a kol., 2008, s. 5).

Deklarace práv dítěte (dále jen Deklarace), je významný dokument zabývající se ochranou práv dětí (MOTEJL, 2007, s. 17). Vydaný byl v roce 1959. Je v něm zakotveno právo dítěte na zvláštní ochranu – aby se mohlo rozvíjet fyzicky, duševně, morálně, duchovně

a především sociálně zdravým způsobem v podmínkách respektujících svobodu a důstojnost (MATOUŠEK, 2016, s. 40).

Stěžejním legislativním předpisem zabývajícím se sociálně-právní ochranou dětí v České republice je **Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v. z. p. p.** Tento zákon definuje pojem sociálně-právní ochrany dětí jako činnost zaměřenou na ochranu práv dítěte související s jeho příznivým vývojem a řádnou výchovou. Pro pracovníky OSPOD je při výkonu velmi důležitý § 6, který vymezuje, na jaké děti se sociálně-právní ochrana zaměřuje. V neposlední řadě zákon upravuje např. zásady sociálně-právní ochrany (dale jen SPO), opatření SPO, činnost orgánů SPO při svěřením dítěte do výchovy jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte, SPO ve vztahu k cizině, činnost komise pro SPO, zařízení SPO, problematiku pěstounské péče, vedení evidence a spisové dokumentace (ZOSPOD). K tomuto zákonu se vztahuje **předpis č. 473/2012 Sb., vyhláška o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí.** Tato vyhláška upravuje instrukce pro vyhodnocování situace dítěte a jeho rodiny, dále obsah individuálního plánu ochrany dítěte, obsah a rozsah odborné přípravy fyzických osob vhodných stát se osvojitelem nebo pěstounem k přijetí dítěte do rodiny, standardy kvality sociálně-právní ochrany dětí a další. Výše zmíněná vyhláška také upravuje počet sociálních pracovníků OSPOD – na 800 dětí s trvalým pobytem ve správním obvodu OSPOD připadá minimálně 1 pracovník. Dále popisuje spolupráci jednotlivých orgánů sociálně-právní ochrany dětí (Vyhláška č. 473/2012 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí).

Zákon č. 89/2012 Sb., Nový občanský zákoník, v. z. p. p. (dále jen NOZ) nabyl účinnosti 1. 1.2014. Tímto zákonem se nahradil zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, v. z. p. p. Rodinné právo je v NOZ definováno v části druhé. Rodinné právo definuje práva rodiny, rodičů a dětí a zároveň definuje i práva, které se rodiny bezprostředně dotýkají (NOZ).

Zákon, který se taktéž dotýká ochrany dítěte je **Trestní zákoník č. 40/2009 Sb.** V tomto zákoníku jsou definovány tresty, které mohou být uloženy pachateli trestného činu týkající se zneužívání či týrání dítěte nebo mladistvého. Mezi tyto trestné činy lze zařadit např. § 185 Znásilnění, § 186 Sexuální nátlak, § 187 Pohlavní zneužití, § 189 Kuplířství, § 193 Zneužití dítěte k výrobě pornografie, § 198 Týrání svěřené osoby, § 199 Týrán osoby žijící ve společném obydlí § 201 Ohrožování výchovy dítěte a § 202 Svádění k pohlavnímu styku. S tím souvisí i trestné činy proti životu a zdraví, např. vražda či zabití (Trestní zákoník č. 40/2009 Sb.).

4.3 Institut náhradní rodinné péče

Často se lze v literatuře setkat s rozdílnou terminologií náhradní péče a náhradní výchovy. ŠKOVIERA (2007, s. 23-30) hovoří o tom, že tato terminologie by měla být sjednocena, jelikož dle něj výchova zahrnuje i péči, zatímco péče nemusí obsahovat výchovu. Definuje tak pojem **náhradní výchova**, kterou dělí na **náhradní rodinnou výchovu** (náhradní výchova zajištěná rodinou) a **náhradní ústavní výchovu** (náhradní výchova zajištěná ústavem).

Česká legislativa operuje s termínem náhradní rodinná péče následovně „*Pro péči o dítě a vytváření harmonického prostředí pro příznivý vývoj dítěte je rodina nezastupitelná. Proto v případech, kdy vlastní rodina dítěte je z různých důvodů nefunkční a nemůže péči o děti zabezpečit, je třeba, pokud je to vhodné, zajistit pro dítě náhradní rodinnou péči*“ (NOVOTNÁ, 2016, s. 2). V České legislativě existuje celkem 6 forem náhradní výchovy:

A. SVĚŘENÍ DÍTĚTE DO PÉČE JINÉ OSOBY

Vyžaduje-li to zájem dítěte, může soud svěřit dítě do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, pokud tato osoba se svěřením dítěte do své péče souhlasí a skýtá záruky řádné péče. Při výběru vhodné osoby dá soud zpravidla přednost příbuznému dítěte, ale může to být i někdo jiný, kdo je dítěti blízký, k němuž má dítě vytvořený citový vztah. Dítě může být svěřeno také do společné výchovy manželů (§ 953 - § 954 NOZ).

B. PĚSTOUNSKÁ PÉČE

Pěstounská péče je forma náhradní výchovy, při které pěstoun o dítě osobně pečuje a je zodpovědný za jeho výchovu. Z právního hlediska mezi pěstounem a dítětem nevzniká takový poměr, jaký je mezi rodiči a dítětem, tak jak je tomu v případě osvojení. Pěstoun má právo zastupovat dítě a spravovat jeho záležitosti jen v běžných věcech a nemá vyživovací povinnost k dítěti. Jedná se o státem finančně podporovanou formu náhradní výchovy. Pěstoun tak dostává dávky na hmotné zabezpečení dítěte a zároveň odměnu pěstouna. Dítě může být svěřeno do pěstounské péče fyzické osobě nebo do společné pěstounské péče manželů. Pěstounská péče má ze zákona přednost před péčí o dítě v ústavním zařízení. Je-li dítě s ohledem na svůj věk a rozumovou vyspělost samo schopno vyjádřit svobodně svůj názor, je třeba před svěřením do pěstounské péče vzít na jeho názor zřetel. Pěstounská péče vzniká rozhodnutím soudu a jedině soud může také rozhodnout o zrušení pěstounské péče. V případě svěření dítěte do pěstounské péče je pěstoun povinen podporovat styk dítěte s jeho původní rodinou a osobami mu blízkými (§ 958 - § 970 NOZ).

C. PĚSTOUNSKÁ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU

Soud může na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí svěřit dítě do pěstounské péče na přechodnou dobu osobám zařazeným v evidenci vedené krajským úřadem po dobu, po kterou nemůže rodič ze závažných důvodů dítě vychovávat (z důvodů zdravotních, výkonu trestu odnětí svobody a dalších), po jejímž uplynutí lze dát souhlas rodiče s osvojením (souhlas s osvojením lze dát nejdříve šest týdnů po porodu, jde tedy o novorozence, u kterých se čeká na souhlas rodičů s osvojením), a do pravomocného rozhodnutí soudu o tom, že tu není třeba souhlasu rodičů k osvojení

Pěstounská péče na přechodnou dobu může trvat nejdéle jeden rok. Účelem pěstounské péče na přechodnou dobu je zejména poskytnout rodičům čas, aby si mohli upravit své poměry tak, aby byli znovu schopni převzít dítě do své péče, nebo se pro dítě našla jiná vhodná stabilní rodina. Jedná se tedy především o institut krizový a pouze přechodný. Soud může nařídít svěřením dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu předběžným opatřením. Taktéž je tato forma finančně podporována státem (§ 27a ZOSPOD).

D. OSVOJENÍ

Při osvojení přijímají manželé či jednotlivci z hlediska práva dítě za vlastní a získávají plnou rodičovskou zodpovědnost. Osvojením vzniká mezi osvojitelem a osvojencem vztah jako mezi rodičem a dítětem, rovněž tak vzniká vztah příbuzenský k ostatním členům rodiny osvojitele. Veškerá vzájemná práva a povinnosti mezi osvojencem a jeho původní rodinou osvojením zanikají. Osvojitelé mají rodičovskou zodpovědnost při výchově dětí. Osvojitelé jsou ze zákona zapsáni do matriky. Osvojitelé jsou ovšem povinni informovat osvojence o skutečnosti osvojení, jakmile se to bude jevit vhodné, nejpozději však do zahájení školní docházky.

O osvojení rozhoduje soud. Před rozhodnutím soudu o osvojení musí být dítě po dobu nejméně šesti měsíců v péči budoucího osvojitele, a to na jeho náklady. Tato podmínka je splněna, jestliže po tuto dobu o dítě na vlastní náklady pečoval pěstoun, poručník nebo jiná fyzická osoba, která se rozhodla dítě osvojit (§794 – 836 NOZ).

E. PORUČENSTVÍ

Není-li žádný z rodičů, který má a vůči svému dítěti vykonává rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu, soud jmenuje dítěti poručníka. Poručník vystupuje v roli zákonného zástupce dítěte. Povinností poručníka je dítě vychovávat, zastupovat a spravovat jeho majetek místo jeho rodičů. Mezi poručníkem a dítětem ze zákona nevzniká takový poměr, jaký je mezi rodiči

a dítětem. Poručníkovi nevzniká k dítěti vyživovací povinnost. Výkon funkce poručníka je pod pravidelným dohledem soudu, a to nejen ohledně správy majetku dítěte, ale i ohledně jeho osobních záležitostí. Poručník podává soudu zprávy o poručenci zpravidla v ročních intervalech. Jakékoli rozhodnutí poručníka v podstatné věci týkající se dítěte vyžaduje schválení soudem (§928 – 942 NOZ).

F. ÚSTAVNÍ VÝCHOVA

Poslední formou náhradní výchovy je **ústavní výchova**. K nařízení ústavní výchovy a k podání návrhu orgánem sociálně-právní ochrany se přistupuje za předpokladu, jestliže je výchova dítěte vážně ohrožena nebo vážně narušena a jiná výchovná opatření nevedla k nápravě, nebo jestliže ze závažných důvodů rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte ji nemohou nebo nechtějí vykonávat. Soud musí vždy prozkoumat, zda není na místě dát přednost svěřeni dítěte do péče fyzické osoby (§ 971 NOZ).

Ústavní výchova může být nařízena pouze u nezletilého dítěte a z důležitých důvodů ji může soud prodloužit až o 1 rok po dosažení zletilosti dítěte. Ústavní zařízení, kde se ústavní výchova vykonává, jsou rozděleny podle věku dítěte, podle jeho fyzických i psychických schopností a dále podle důvodu, proč bylo o ústavní výchově rozhodnuto (Novotná, Fejt, 2009, s. 76).

Zákon č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních, vymezuje v § 2, v jakých zařízeních je ústavní péče poskytována. Jsou jimi diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou a výchovný ústav.

Pokud se ústavní výchova vykonává v kojeneckých ústavech a dětských domovech pro děti do 3 let věku, spadají tyto zařízení pod Ministerstvo zdravotnictví a jsou upraveny jinou zákonnou úpravou (NOVOTNÁ, FEJT, 2009, s. 76).

V dnešní době lze říci, že se nacházíme ve společenském kontextu, v němž je Česká republika kritizována mezinárodními institucemi za enormě vysoký počet dětí umístěných v zařízeních ústavní péče. Výsledky práce s rodinami ohrožených dětí potvrdily, že pomoc dítěti prostřednictvím pomoci jeho rodině je cestou, která může vést ke snížení počtu dětí umístěných v ústavní péči či ke zkrácení doby jejich pobytu v těchto typech zařízení (BECHYŇOVÁ, KONVIČKOVÁ, 2011, s. 9-10).

Pro některé děti začíná ústavní péče již od pobytu v nemocnici při porodu, která pokračuje kojeneckým ústavem, dětským domovem a často končí až v dospělosti. Tradiční ústavní péče o děti má mnoho rizik, kdy jedním z rizik je deprivací syndrom. Děti, které jsou vychovávány ve větších skupinách, kde se v rámci směn mění pečující osoby, jsou několikanásobně méně než v rodině podněcovány ze strany dospělého jedince. Péče, která se dítěti dává, se často redukuje pouze na fyziologické a zdravotnické podněty, zatímco chybí dlouhodobé podněty a interakce, které může dítě dostávat při normálním kontaktu s jednou osobou, tedy matkou. V tak velkém počtu dětí, o které pečuje jedna sestra, nemůže jedno dítě dostat tolik podnětů a pozornosti, jako by dostalo od matky, která se věnuje pouze jemu. Následků ústavní péče na dítě je mnoho. Tyto děti jsou méně nadané, bojácné, úzkostné, vztahy k ostatním lidem jsou chladnější a přelétavější apod. Závažnost těchto následků stoupá s délkou pobytu dítěte v ústavní péči a souvisí také s dobou, kdy se dítě do ústavní péče dostalo (MATOUŠEK, 1999, s. 63-65).

SYCHROVÁ (2014, s. 81-82) hovoří o tom, že péči o ohrožené děti zajišťuje několik resortních ministerstev, kterými jsou MPSV, MZ, MSp, MV a MŠMT. Hlavní činnosti ústavů zajišťují resorty MPSV, MŠMT a MZ. Resort MSp řeší např. soudnictví ve věcech mládeže, probační a mediační služby apod. V praxi tato roztržičnost působí mnoho problémů a do budoucna by bylo vhodné, aby byl systém péče o ohrožené děti sjednocen.

Právě o sjednocení systému péče o ohrožené děti jednala vláda již v roce 2016, v čele s ministryní Marksovou, která hovořila o tom, že rozdělení ústavů pod stěžejní tři ministerstva je pozůstatek sovětského systému a pomoc tak není dostatečně efektivní. Cílem jednání bylo sjednotit péči o ohrožené děti pod jeden resort, nejlépe MPSV, dále vypracovat plán přeměny velkých ústavů a zakázat posílání malých dětí do ústavů. Vláda měla v plánu podpořit přesouvání peněz z velkých ústavů do služeb pro rodiny a do náhradní rodinné péče. Tento záměr vlády neprošel legislativním procesem. Marksová zmiňuje, že na ústavní péči je stále vynakládáno obrovské množství financí, kdy do prevence jde oproti ústavní péči velmi malé procento peněz. V procentech se do prevence v daném roce dostalo asi 9% rozpočtu, zatímco do ústavní péče to bylo 52% rozpočtu (Aktuálně.cz, 2016, online).

4.4 Sanace rodiny

Sanace rodin patří mezi důležité činnosti pracovníků OSPOD. Definici sanace rodiny vymezují autorky BECHYŇOVÁ a KONVIČKOVÁ (2011, s. 18), které ji definují jako „*soubor opatření sociálně právní ochrany, sociálních služeb a dalších opatření a programů, které jsou poskytovány nebo ukládány převážně rodičům dítěte a dítěti, jehož biologický a psychologický vývoj je ohrožen. Důsledkem neřešené nebo akutní situace ohrožení dítěte může být jeho umístění mimo rodinu. Základním principem sanace rodiny je podpora dítěte prostřednictvím pomoci rodině*“.

Sanace rodiny jsou všechny postupy, které podporují fungování rodiny, a jsou tedy opakem postupů, které vyčleňují některého člena rodiny, protože někoho ohrožuje či je sám ohrožen. Sanace rodiny by tak měla být prvotní volbou v případech ohrožení dítěte (MATOUŠEK, 2008, s. 185).

Cílem sanace rodiny je předcházení, zmírňování a eliminování příčin ohrožení dítěte. Dále pak poskytnutí podpory a pomoci k zachování rodiny jako celku. Jedná se především o činnosti, které mají zabránit odebrání dítěte z rodiny, nebo mají pomoci zajistit kontakt dítěte s rodinou v případě, že se nachází v ústavním zařízení, a dále pak umožnit dítěti bezpečný návrat do rodiny (BECHYŇOVÁ, KONVIČKOVÁ, 2011, s. 18).

BERGOVÁ (2013, s. 16) uvádí, že nejlepší a nejpřirozenější cestou, jak pomoci dítěti, je posílení jeho rodiny jako celku. Důležité je podporovat kompetentní chování rodičů a vztahy mezi rodičem a dítětem.

Sanace rodiny je v praxi využívána jako nástroj **prevence odebírání dětí z rodin** do zařízení pro výkon ústavní výchovy a jako nástroj při snaze navrátit z těchto zařízení dítě zpět do rodiny. Je jednou ze složek aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi (BECHYŇOVÁ, KONVIČKOVÁ, 2011, s. 103-104).

MATOUŠEK a PAZLAROVÁ (2014, s. 13-14) používají pro práci s rodinami namísto termínu sanace rodiny, termín podpora rodiny. Hovoří o podpoře rodiny v širším pojetí, tedy, že podpora rodiny nesleduje pouze zájmy dítěte, ale zabývá se i chováním dospělých a také tím, jak jsou v rodině spokojeni. Zabývá se jednak fungováním rodiny, ale i vazbami rodiny na místní společenství či různé organizace. Nespolehá tak pouze na odborníky, ale využívá všechny dostupné lidi, tedy např. širokou rodinu, sousedy, dobrovolníky či profesionály působící mimo pomáhající profese. V našem prostředí je často pro tuto problematiku používáno výrazu sanace

rodiny (v překladu znamená „uzdravit“), což může implikovat medicínský model přístupu k rodině. Autoři dále hovoří o tom, že podpora rodiny nemusí nastat jen ze strany neziskových organizací, ale i od státních subjektů, i když je jejich „organizační objektiv“ dán zákonem o sociálně právní ochraně dětí, což může některé pracovníky svádět k zachraňování dětí před vlivem jejich rodičů. Podpora rodiny je přístup, který chce – **v zájmu dítěte i dospělých** – nejdříve posílit možnosti rodiny a až při případném neúspěchu hledat pro děti náhradní řešení.

Z výše uvedeného, je patrné, že prvky a **cíle sanace či podpory rodiny** se prolínají i s **principy rodinných konferencí**.

V České republice i přes spoustu preventivních služeb a aktivit stále přetrvává časté umístování dětí do ústavní péče. Systém se tak pozvolna snaží tyto tendence omezovat a to především díky různým projektům.

SHRNUTÍ

Nastínili jsme problematiku sociálně-právní ochrany dětí. Se sociálně-právní ochranou dětí se pojí samotný orgán sociálně-právní ochrany dětí a platná legislativa. Dále vymezujeme institut náhradní rodinné péče a oblast sanace rodiny.

5 VLIV TRANSFORMACE SYSTÉMU PÉČE O OHROŽENÉ DĚTI NA VÝVOJ RODINNÝCH KONFERENCÍ V ČR

Téma ochrany práv dětí a péče o ohrožené děti v České republice se v poslední době dostalo do centra pozornosti mnoha odborníků i laiků. Je výsadou moderních sociálních systémů, že maximum potřebné péče včetně odborných služeb se dítěti poskytují přímo v jeho přirozeném prostředí. Systém péče o ohrožené děti v České republice je v této oblasti velmi neefektivní a docela zastaralý. Tisíce dětí ročně platí za jejich pobyt v ústavní péči tím nejcennějším, a to ztrátou přirozených vazeb a blízkých osob. Přitom jsou velmi dlouhou dobu známy negativní dopady ústavní péče na vývoj dítěte. Moderní systémy se rovněž zaměřují na předcházení problémů a včasnou intervenci. Podpora dána rodině v nesnázích je výrazně účinnější a pro společnost výhodnější než následné řešení důsledků jejího úplného selhání. Obecně lze uvést, že prioritou v oblasti péče o ohrožené děti je systematická práce s rodinou, která zajistí setrvání dítěte v rodinném, či náhradním rodinném prostředí. Tím se zabývá právě transformace systému péče o ohroženou rodinu (MACELA, 2012, online).

5.1 Transformace péče o ohrožené rodiny a děti v ČR

Prioritním cílem sociálně-právní ochrany dětí je zejména zajištění práva dítěte na příznivý vývoj a výchovu, na rodinnou péči a ochranu jeho oprávněných zájmů. Výše uvedený cíl se prolíná celou řadou politik a vyplývá z mezinárodních či vnitrostátních závazků České republiky. Česká republika by se tak měla inspirovat nejnovějšími zahraničními trendy v souvislosti se sociálně-právní ochranou dětí (LITOMISKÁ, 2012, s. 1).

Česká republika a její systém sociálně-právní ochrany dětí byla a stále je v posledních letech velmi silně kritizována především mezinárodními organizacemi, a to zejména za vysoký počet dětí umístěvaných do zařízení ústavní péče. Terčem kritiky se stává zejména situace s umístěváním nejmenších dětí (do 3 let) do ústavní péče. Odborníci na toto téma se shodují, že tento věk je velmi rizikový pro zdravý vývoj dítěte, kdy výchova v ústavním zařízení může mít obrovský dopad na psychosociální vývoj dítěte a jeho další život (LITOMISKÁ, 2012, s. 1).

Počty dětí umístěvaných do ústavní výchovy v tomto věku jsou v České republice několikanásobně vyšší než v ostatních zemích. V zemích jako je Slovensko, Polsko, Maďarsko,

Chorvatsko, Slovinsko a Rumunsko zákon neumožňuje umisťovat děti do 3,7 a někde i 12 let do ústavní výchovy (DÍTĚ A RODINA, 2016, s. 1).

V České republice se dlouhou dobu opomíjelo systémové zajištění ochrany práv dítěte. Na tyto nedostatky v ochraně práv dítěte upozornil i Výbor pro práva dítěte. Výtky Výboru pro práva dítěte jsou následující (LITOMISKÁ, 2012, s. 2): časté umisťování dětí do ústavní péče pouze z důvodu finanční situace rodiny, časté umisťování dětí romského původu či dětí se zdravotním postižením do ústavní péče, nedostatek služeb komunitního typu, roztržitost systému zařízení ústavní péče, dlouhá délka pobytu dětí v ústavní péči, nedostatečné udržování kontaktů s původní rodinou, nejasná politika adopcí a provozování Babyboxů.

Zásadním milníkem v procesu transformace péče o ohrožené rodiny a děti byl tedy rok **2012**, kdy vláda schválila **Národní strategii ochrany práv dětí a Akční plán** k jejímu naplnění. Tato Národní strategie si klade za cíl vytvořit systém, který zajistí důslednou ochranu práv každého dítěte a naplňování jeho potřeb, dále systém podporující zvyšování kvality života dětí, eliminující diskriminační přístupy, což souvisí s podporou všestranného rozvoje dítěte v jeho přirozeném rodinném prostředí, kdy by dítě mělo participovat na rozhodovacích procesech, které se ho i jeho rodiny bezprostředně dotýkají. Právě novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí přinesla řadu změn do systému péče o ohrožené děti v České republice. Tato novela byla přijata koncem roku 2012. Novela zdůraznila práva dítěte vyrůstat v rodinném prostředí, kdy tímto přímo navázala na judikaturu Ústavního soudu i Evropského soudu pro lidská práva (MARKSOVÁ, 2015, s. 2).

Postoj Ústavního soudu k ústavnosti podmínek pro nařízení ústavní výchovy dítěte velmi významně ovlivnila judikatura Evropského soudu pro lidská práva (dále jen ESLP). Judikatura v této oblasti prošla mnoha změnami. Stěžejní změna nastala např. v rámci posuzování podmínek pro nařízení ústavní výchovy, kdy prošla judikatura také značným vývojem, a to z hlediska existence nedostatečných materiálních a bytových podmínek jako důvodu pro nařízení ústavní výchovy. Později soud konstatoval, že nevyhovující sociální a bytové podmínky nenaplnují předpoklady pro odejmutí dítěte rodičům. Velký vliv na tuto změnu mělo rozhodnutí Evropského soudu např. ve věci **Havelka a další proti České republice** (HOFFMANOVÁ, 2014, s. 2). Ústavní soud dále vymezil následující (HOFFMANOVÁ, 2014, s. 21-23):

- Rozdělení rodiny představuje velmi zásadní zásah do základních lidských práv, proto se musí opírat o dostatečně pádné důvody motivované zájmem dítěte,

- Právo rodiče a dítěte být spolu je třeba chápat jako základní prvek rodinného života,
- Stát musí jednat tak, aby se mohl rodinný vztah rozvíjet a případné nařízení ústavní výchovy by mělo být zrušeno hned, jak to okolnosti dovolí,
- Orgány sociálně-právní ochrany dětí by měly při nařízení ústavní výchovy pomáhat se stykem dítěte a rodiče,
- Ústavní výchova představuje zásah do osobní svobody, pokud je tedy rozhodováno o omezení osobní svobody, má dítě právo být slyšeno před soudem,
- Nařízení ústavní výchovy je zásah.

Poslední změna zákona o sociálně-právní ochraně dětí přinesla nové nástroje sociální práce, kde lze jmenovat povinnost vyhodnocování situace dítěte, vypracování individuálních plánů ochrany dítěte či pořádání rodinných konferencí. Změnou zákona se zlepšil i systém náhradní rodinné péče. V neposlední řadě se také zavedly v rámci sociálně-právní ochrany dětí standardy kvality. Na základě těchto změn, které se začaly postupně zavádět, zahájilo Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR realizaci individuálního projektu s názvem „Systémová podpora procesů transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny“, jehož součástí jsou právě i rodinné konference (MARKSOVÁ, 2015, s. 2).

5.2 Pilotní projekt MPSV

Rodinné konference v České republice jsou stále relativní novinkou a spolu s dalšími alternativními metodami sociální práce patří k moderním přístupům při práci s rodinami. MPSV se pokusilo o plošné zavedení této nové metody v rámci aktivit celorepublikového projektu. Tento projekt je pro Českou republiku v zavádění rodinných konferencí zásadní, jeho výstupy mohou sloužit jako další inspirace pro další šíření této metody.

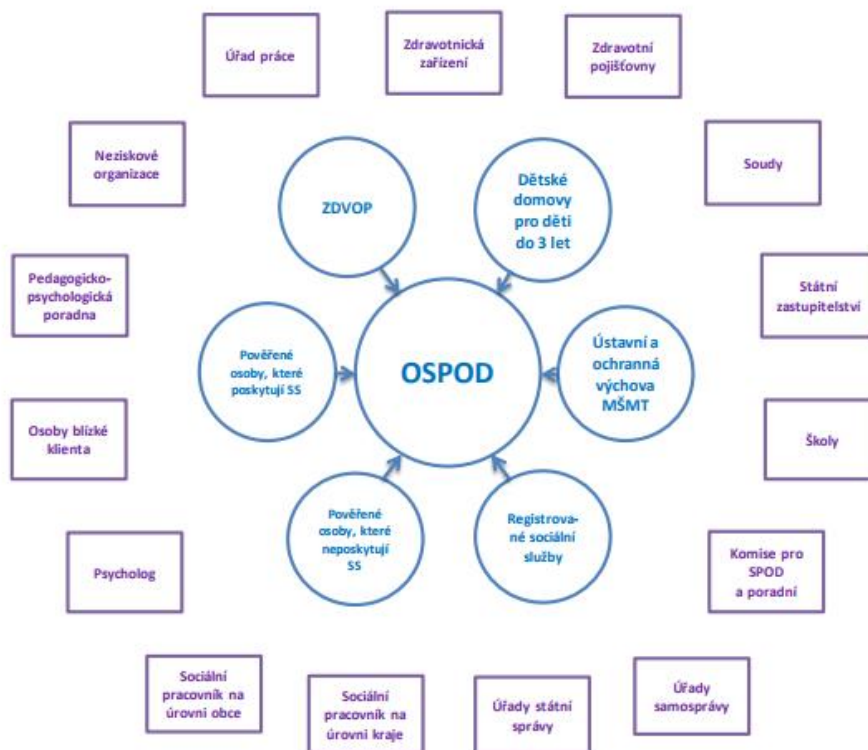
Rodinné konference jako metoda sociální práce s rodinou byla v České republice pilotována v rámci projektu MPSV pod názvem „Systémová podpora procesů transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny“. Hlavním cílem tohoto velkého projektu byla systémová změna zajišťování péče o rodiny a děti, které jsou ohrožené sociálním vyloučením, jsou sociálně vyloučené nebo je na ně zaměřena pozornost sociálně-právní ochrany. Cílem aktivit v rámci projektu bylo umožnění zapojení rodin a dětí do sociálního, ekonomického a kulturního života

společnosti a s tím související zvýšení jejich uplatnitelnosti na trhu práce. Aby bylo možné těchto cílů dosáhnout, bylo třeba optimalizovat řízení a financování systému péče o ohrožené děti v ČR, standardizovat systém, sjednotit přístupy a postupy s touto cílovou skupinou. S tím souvisí také zvyšování profesní úrovně sociálních pracovníků. Tento velký pilotní projekt „*Systémová podpora procesů transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny*“ se realizoval na celém území ČR kromě hlavního města Prahy. Projekt skončil ke konci roku 2015 (PRÁVO NA DĚTSTVÍ, 2013, online).

Výše zmiňovaný projekt měl několik klíčových aktivit a projektů, na kterých se postupně pracovalo. Tyto aktivity byly následující (PRÁVO NA DĚTSTVÍ, 2013, online):

- **Návrh optimalizace řízení a financování systému péče o ohrožené rodiny a děti**

V této oblasti se zpracovaly 3 analýzy – sociodemografická analýza, analýza sítě služeb pro práci s rodinami a dětmi, analýza systému náhradní rodinné péče. Díky těmto aktivitám se získal komplexní přehled o současném systému péče o ohrožené rodiny a děti. Z **Analýzy sítě služeb pro práci s rodinami a dětmi** vytvořenou SOCIOFACTOREM s.r.o. (2014, s. 8, online) vyplynulo, že v systému péče o ohrožené rodiny a děti sehrávají centrální roli právě OSPOD. Kromě nich je spousta dalších aktérů, kteří se na systému péče o ohrožené rodiny a děti významnou měrou podílejí. Výčet všech zainteresovaných aktérů viz Obrázek č. 5.

Obrázek č. 5: Pozice aktérů v systému péče o ohrožené rodiny a děti (SOCIOFACTOR s.r.o., 2014, s. 9, online)

- **Vytvoření a pilotní ověření standardů kvality sociálně-právní ochrany dětí**

Výstupem této konkrétní aktivity jsou zpracované manuály implementace standardů kvality a manuál kontrol.

- **Vytvoření a pilotní ověření nástrojů pro práci v systému péče o ohrožené děti a rodiny**

Výstupem této aktivity je Manuál pro tvorbu vyhodnocení a individuální plán ochrany dítěte (dále jen IPOD), který je k dispozici veřejnosti od srpna roku 2014.

- **Podpora rozvoje služeb pro ohrožené děti a rodiny**

Cílem této aktivity bylo zjistit reálnou potřebu služeb pro ohrožené rodiny a děti a identifikovat potřebnou minimální síť služeb.

- **Podpora pěstounské péče**

Hlavním cílem bylo podpořit rozvoj profesionalizace pěstounské péče v ČR pomocí několika stěžejních aktivit (program PRIDE, příklady dobré praxe, zvýšení povědomí o pěstounské péči).

- **Rodinné konference**

Model rodinných konferencí byl v rámci projektu v 8 krajích České republiky s cílem obohatit možnosti práce s rodinou a vytvořit funkční podobu modelu pro české podmínky.

- **Vytvoření vzdělávacích programů**

Byly vytvořeny vzdělávací moduly s cílem přenést informace o zpracovaných standardech kvality SPOD, o nástrojích pro práci s rodinami a informace o systému fungování služeb apod.

- **Národní kampaň Právo na dětství**

Národní kampaň **Právo na dětství** sloužila jako publicita celého projektu, vzniklo mnoho brožur a grafického materiálu.

Pilotní projekt metody rodinných konferencí pod záštitou MPSV probíhal od jara roku 2014 přibližně do podzimu roku 2015. Kvůli sdílení zkušeností a pilotnímu zavedení této nové metody do českého prostředí MPSV oslovilo holandské kolegy z centrály pro rodinné konference *Eigen Kracht* (v překladu „*Vlastní silou*“). Právě centrála *Eigen Kracht* má s metodou rodinných konferencí bohaté více než 15leté zkušenosti. Hlavními průkopníky metody jsou Rob van Pagée a Hedda van Lieshout (JOKLOVÁ, 2015, s. 31).

Na začátku projektu proběhlo několik seznamovacích seminářů o tématu rodinných konferencí. Seznamovací semináře byly zaměřeny především na pracovníky OSPOD, zástupce krajů a odbornou veřejnost. Podle zájmu konkrétních krajů a pracovišť OSPOD se pak nechalo holandskými lektory proškolit na 50 sociálních pracovníků OSPOD z 35 pracovišť v 8 krajích ČR. Mezi zainteresovanými kraji byl kraj Jihomoravský, Královehradecký, Moravskoslezský, Olomoucký, Pardubický, Středočeský, Ústecký a kraj Vysočina. Dále bylo proškoleny přibližně 57 koordinátorů rodinných konferencí a 7 administrátorů rodinných konferencí. Po dobu trvání pilotního projektu do začátku evaluace (červenec 2015) bylo popřáno celkem 50 rodinných konferencí, z nichž bylo 17 uskutečněno, 22 zrušeno v průběhu přípravy a 11 nebylo před evaluací dokončeno. Do samotného skončení projektu proběhlo celkem **26 rodinných konferencí**, kterých se účastnilo celkem 244 účastníků z řad rodin (z toho cca 50 dětí) a 55 odborníků (JIRÁSEK, PAVLÍKOVÁ, ŽENÍŠKOVÁ, 2015, s. 12).

Nejvíce aktivní v popřávce rodinných konferencí byl dle dokumentu **Seznam OSPOD pracovišť vyškolených v tématu RK** (PRÁVO NA DĚTSTVÍ, 2015, online) kraj Jihomoravský

s celkem 18 poptanými RK – OSPOD Blansko měl 12 poptaných RK a OSPOD Šlapanice měl 6 poptaných RK. Dále kraj Středočeský s 15 poptanými RK, kraj Královehradecký se 7 poptanými RK, kraj Moravskoslezský s 12 poptanými RK, kraj Ústecký s 5 poptanými RK, kraj Vysočina a kraj Olomoucký měly shodně 4 poptané RK.

5.3 Evaluace pilotního projektu rodinných konferencí

V rámci evaluace se zjišťovalo zhodnocení zkušeností s rodinnými konferencemi z pohledu jednotlivých akterů. Evaluace nastínila přínosy i rizika zavádění rodinných konferencí a zároveň navrhla několik doporučení, které by měly přispět k postupnému zkvalitňování a naplňování hlavního poslání rodinných konferencí v České republice, tak aby se tento nový přístup stal účinným při práci s ohroženými rodinami (JIRÁSEK, PAVLÍKOVÁ, ŽENÍŠKOVÁ, 2015, s. 4).

Z evaluace vyplývají následující doporučení (JIRÁSEK, PAVLÍKOVÁ, ŽENÍŠKOVÁ, 2015, s. 48-51):

PROPAGACE METODY. Aby se mohly RK více využívat při práci s ohroženými rodinami a dětmi, mělo by být rozšířeno povědomí o RK na všech úrovních. Tato metoda je stále velmi málo propagována, proto je třeba informace o RK šířit jednak mezi odbornou veřejnost, ale i do obecného povědomí. Pomoci by tomu mohly informační letáky, šíření dobré praxe či mediální kampaň. Toto tvrzení také potvrzuje dotazníkové šetření Případové konference na OSPOD na Olomoucku (RAMEŠ, 2017, s. 31), kde se respondentů doptávalo i na rodinné konference. Přibližně polovina respondentů sdělila, že o metodě již někdy slyšeli, ale nemají o ní dostatečné informace. Přibližně 75% pracovníků OSPOD z dotazovaných tvoří tak skupinu, u které je předpoklad, že by při vhodných podmínkách a získání potřebných informací mohli mít zájem RK uspořádat. Z těchto dotazovaných se o metodě RK nikdo nedozvěděl na akademické půdě, což je třeba také zvážit, jelikož by měla vysoká škola vyučovat budoucí sociální pracovníky i o této inovativní metodě práce s ohroženou rodinou.

NAVÝŠENÍ POČTU RODIN V CÍLOVÉ SKUPINĚ. Rozvoji RK by prospělo, kdyby se na navrhování případů pro RK mohli kromě OSPOD podílet i ostatní aktéři z oblasti sociální péče, jako jsou např. organizace poskytující rodinám sociální služby, zařízení ústavní výchovy, školská zařízení, pediatři či samotní členové rodin. Zkušenosti ukázaly, že je efektivnější nabízet RK rodinám již při počátečním stádiu problému.

ŠKOLENÍ AKTÉRŮ RK. V rámci školení aktérů RK by k rozvoji pomohlo, aby nebyli aktéři RK školeni pouze z teoretické roviny, ale byl kladen větší důraz i na praktickou stránku školení. Příprava všech účastníků RK by měla být velmi kvalitní, aby každý znal svou roli. Svou úlohu by při školení splnily i informace o nabízených školeních a kurzech či různá tréninková videa.

RK JAKO BĚŽNÝ ZPŮSOB PRÁCE V OBLASTI SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ. Z výzkumu vyplynulo, že RK byly často ze strany pracovníků OSPOD chápány jako práce navíc. Proškolení pracovníci se navíc setkávali se skepsí vůči této metodě, ať už ze strany vedení OSPOD či ostatních kolegů. Sociální pracovníci by tak měli být podporováni k využívání RK v běžné práci.

VÝBĚR RODIN PRO RK. Pro RK je důležité vybírat spíše rodiny v počátečním stádiu problémů, kdy uspořádání RK může plnit preventivní funkci. V ideálním případě by RK měla předcházet všem dalším způsobům řešení krizové situace v rodině. Výhodné je tedy RK nabízet rodinám, které jsou čerstvě v evidenci OSPOD, nebo u rodin v dlouhodobé evidenci OSPOD, u kterých nastala výrazná změna. Sociální pracovník může konzultovat vhodnost dané rodiny s administrátorem, což zvýší efektivitu.

PRAXE. Jako jeden z důvodů malého využívání RK zmiňovali pracovníci OSPOD nedostatek praxe. Vhodné by bylo sdílení dobré praxe a užší spolupráce s kolegy, kteří s tímto přístupem mají zkušenosti. Dále sdílení výstupů z RK a možnost sdílení pozitivních i negativních zkušeností.

ČASOVÁ NÁROČNOST RK. Častou výtkou byla dlouhá časová prodleva mezi poptáním RK a jejím samotným uskutečněním. Je nutné si uvědomit, že RK nejsou prostředkem krizové intervence. Tento přístup potřebuje dostatečný čas k přípravě, která by se ale i přesto neměla zbytečně protahovat.

NASTAVENÍ SPOLUPRÁCE. V rámci evaluace se zjistilo, že pracovníci OSPOD byli málo obeznámeni s kompetencemi jednotlivých rolí v RK. Vymezení kompetencí, úkolů, práv a povinností je zásadní, jelikož úspěšná rodinná konference stojí na úzké spolupráci všech aktérů.

PROSTŘEDÍ PRO USKUTEČNĚNÍ RODINNÉHO SETKÁNÍ. Rodinné setkání by mělo probíhat v bezpečném a zejména neutrálním prostředí a měl by být zajištěn dostatečný čas pro dané setkání.

VYUŽITÍ RODINNÝCH PLÁNŮ. Rozhodující roli při tvoření rodinných plánů hraje rodina. Rodinní příslušníci velmi kladně hodnotili fakt, že se mohli podílet na hledání řešení, což zvyšovalo jejich motivovanost. I sociální pracovníci kladně hodnotili u zrealizovaných RK aktivizaci rodiny, rozšíření sítě a posílení odpovědnosti při řešení situace v rodině. Sociální pracovníci považovali vzniklý rodinný plán za akceptovatelný a často ho zapracovávali i do IPOD.

V rodinné konferenci je nositelem řešení široká rodina a jiné důležité osoby, na rozdíl od tradičních přístupů, kdy je při hledání řešení klíčovou osobou sociální pracovník. Přístup RK je reakcí na současnou prohlubující se krizi rodiny jako instituce. Rodinné konference zdůrazňují respektující přístup k sebeurčení rodiny a motivují k využití vlastních zdrojů v rodině místo autoritativního rozhodování institucí. Tento přístup se tak zcela orientuje na rodinu a na její silné stránky. Zdůrazňuje fakt, že jsou to v první řadě rodiny, které nesou odpovědnost za své problémy a jejich řešení. Cílem zavádění přístupu RK není pouze využití nové metody sociální práce, ale především rozvoj celé společnosti skrze aktivizaci a posilování kolektivní odpovědnosti komunity a občanů při řešení problému. Zkušenosti vyplývající z pilotního projektu potvrzují, že samotné rodinné setkání a snaha rodiny najít řešení působí jako uzdravující prostředek rodinných vztahů a posilující prostředek identity dítěte. Na základě výsledků pilotního projektu i zkušeností z mnoha zemí světa lze předpokládat, že tento přístup plně respektující a podporující samostatné rozhodování rodiny bude v ČR čím dál více využíván jako nástroj sociální práce (JIRÁSEK, ŽENÍŠKOVÁ, PAVLÍKOVÁ, 2015, s. 52 – 53).

Ředitelka odboru ochrany práv dětí MPSV Mgr. Kateřina ŠLESINGEROVÁ (2015, online) hodnotí v rozhovoru pro portál Čí je dítě? projekt následovně: „*Ukazuje se, že tato metoda je velmi úspěšná. Je patrné, že řešení, které ty rodiny hledají a nacházejí, snáze přijímají a jsou motivované ho realizovat. Aktivizují širší okolí dítěte k nabídce a realizaci pomoci. Řešení bývá efektivní, pro dítě často citlivější a mimochodem také zpravidla méně nákladné, než kdyby bylo třeba zasáhnout z úrovně odborníků*”.

5.4 Budoucí vývoj rodinných konferencí

Ještě před začátkem pilotního projektu MPSV bylo možné se v České republice s prvky rodinných konferencí setkat v takové formě, kdy sociální pracovníci využívali roviny této metody či přístupu při práci s rodinami. Jakmile přišel pilotní projekt MPSV, tak se povědomí o RK více rozšířilo mezi sociální pracovníky jak ve státní, tak neziskové oblasti. I přesto, že proškolení

sociální pracovníci měli k tomuto přístupu pozitivní vztah, domnívali se, že pro většinu rodin nejsou rodinné konference vhodné. Na jednu stranu se obávali ztráty kontroly nad „svým případem“ a zároveň se obávali, že by problémové rodiny převzaly zodpovědnost. Po prvních uspořádaných konferencích se ukázalo, že jsou rodiny spolu s dalšími rodinnými příslušníky navrhnout vhodný postup řešení problému. Prosazení této metody do běžné každodenní práce sociálních pracovníků bude tak ještě potřebovat více času, šíření osvěty a příklady dobré praxe. Výstupy z projektu se také předávaly neziskovým organizacím, které by mohly realizaci RK převzít (PAVLÍKOVÁ, MARTÍNKOVÁ, ŽENÍŠKOVÁ, 2015, s. 8-9).

Rodinné konference lze nalézt i v metodickém doporučení MPSV č. 3/2009, které slouží k vytvoření individuálního plánu péče o dítě. Při vytváření kvalitního plánu je třeba, aby pracovník vzal v potaz zapojení všech zainteresovaných stran, s čímž mu mohou pomoci případové a rodinné konference. Rodinné konference se v tomto doporučení řadí k moderním metodám sociální práce (MPSV, 2009, online).

PAVLÍKOVÁ a ZÁKORA (2015, s. 12-13) doporučují pro další zavádění RK dvě možné varianty. Jedna z variant je, že by vznikl celostátní subjekt, který by byl centrálním organizátorem RK pro celou ČR. Fungovalo by to podobně jako v Nizozemsku. Druhá varianta, kterou autoři nastiňují, je rozdělení celého systému RK do kompetence menších územních celků. RK by tak zajišťovaly buď místní organizace, nebo státní správa, které by RK řídily i financovaly. Druhá varianta by dle slov autorů přinesla větší flexibilitu v reagování na místní potřeby. Rodinné konference pořádá jako jedna z mála nezisková organizace Amalthea. Realizuje je od roku 2013 v Pardubickém a Královehradeckém kraji (PAVLÍKOVÁ, MARTÍNKOVÁ, ŽENÍŠKOVÁ, 2015, s. 10).

Od skončení pilotního projektu rodinných konferencí uběhly přibližně tři roky. Rodinné konference nejsou plošně zavedeny po celé České republice. Jako jednu z metod ji využívají jen některé neziskové organizace, již zmiňované v diplomové práci. Jak je metoda ujata po takové době na OSPOD je otázkou.

Organizace **Poradna pro občanství/občanská a lidská práva, z. s.** (dále jen PPO), kde autorka působí jako sociální pracovníce v rámci služby Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, se aktuálně snaží o zavedení metody Rodinných konferencí do praxe pomocí napsání projektu s názvem **Rozvoj nástroje rodinných konferencí na Olomoucku (Rodina si umí pomoci sama)**. Podstatu problému spatřuje PPO v signifikantních nedostacích systému

preventivních metod práce s ohroženou rodinou. Problém by byl v rámci projektu řešen zavedením metody rodinných konferencí do praxe odborníků v oblasti SPOD, čímž bude dosaženo zplnomocnění rodin pro řešení vlastních problémů pomocí zaktivizování vlastních zdrojů rodiny. Dále dojde k odlehčení agendy pracovníků SPOD a v neposlední řadě také šetření nákladů vzniklých v souvislosti s odebráním dětí z péče rodiny do ústavních zařízení. Důležité je, aby se rodinné konference zavedly do systému práce OSPOD a tento přístup byl tak šířen ve větším měřítku, než jaké mohou pojmout neziskové organizace (PPO – interní dokumenty).

V současné době stát přebírá iniciativu i zodpovědnost při řešení problémů v rodině s ohroženým dítětem. To může vést v extrémních případech i k odebrání dětí z rodin a tedy mnohem větší finanční zátěži pro stát (MACELA, 2014, s. 46).

V dané oblasti, tedy s prací s ohroženou rodinou má PPO jako organizace bohaté zkušenosti. S cílovou skupinou pracuje PPO v rámci registrované sociální služby SAS RD od roku 2002, na území Olomouckého kraje od roku 2010. Povědomí o této metodě tak mohou pracovníci šířit i mezi jejich klienty. PPO aktivně navazuje partnerství, které pomohou při zavedení rodinných konferencí do praxe a rozšíření povědomí o této inovativní metodě. Psaní projektu je zatím v přípravné fázi, pracovníci PPO věří, že se jejich činnost podaří, přispějí k rozšíření této inovativní metody a podpoří zplnomocňování rodin (PPO – interní dokumenty).

Z výsledků evaluace je patrné, že se metoda rodinných konferencí zatím příliš nerozšířila a je otázkou, zda zmiňované překážky pro aplikaci této metody jsou jediné, nebo zda je těchto překážek více.

SHRNUTÍ

Nastínili jsme transformaci systému péče o ohrožené rodiny a děti v České republice. Vymezili jsme nejdůležitější změny, které s transformací souvisejí. Následně představujeme pilotní projekt MPSV a s ním související evaluaci, která přinesla zajímavé výsledky vzhledem k zavádění rodinných konferencí v České republice. V neposlední řadě zmiňujeme vizi o budoucnosti zavádění rodinných konferencí do praxe.

6 EMPIRICKÁ ČÁST

V následující části diplomové práce jsou prezentovány výsledky výzkumného šetření, jež doplňuje její teoretickou část. V empirické části je objasněn cíl výzkumu, stanovené výzkumné otázky, charakteristika výzkumného vzorku, popis metodologie výzkumu a metody sběru dat a způsob analýzy získaných dat. V neposlední řadě jsou interpretovány výsledky výzkumu a shrnutí výzkumných závěrů. Teorie je podložena také dvěma případovými studii rodin. Diplomová práce je zakončena závěrem.

Empirické šetření je provedeno se třemi skupinami odborníků, kteří pracují s ohroženou rodinou. Výzkumná část se snaží zachytit a prezentovat různé úhly pohledů daných odborníků na problematiku rodinných konferencí.

6.1 Cíl výzkumu

Již na začátku samotné realizace kvalitativního výzkumu byl stanoven hlavní výzkumný cíl celé diplomové práce – **Zhodnotit, zda je nástroj rodinných konferencí efektivní metodou využitelnou v práci s ohroženou rodinou v sociálně-právní ochraně dětí.**

Dílčí cíle jsou stanoveny následovně:

- Definovat základní pojmy související s tematikou diplomové práce na základě analýzy odborných pramenů
- Analyzovat současnou míru poznání o metodě rodinných konferencí mezi širší odbornou veřejností
- Posoudit efektivitu RK a její možný dopad na řešení nepříznivé sociální situace v rodině
- Použít případové studie získané prostřednictvím analýzy interních dokumentů nejmenované nestátní neziskové organizace jako příklady dobré praxe

Jádro každého výzkumného projektu tvoří **výzkumné otázky**, které plní své dvě základní funkce – napomáhají k sestavení takového výzkumu, aby poskytl výsledky v souladu se stanovenými cíli, a naznačují cestu vedení výzkumu (ŠVAŘÍČEK a kol., 2014, s. 69).

Stanovení si výzkumného cíle podnítilo stanovení výzkumných otázek. Ty vyplynuly již z uvedené teorie týkající se rodinných konferencí. Stanovené oblasti pro kladení otázek a samotné výzkumné otázky pak sloužily jako vodítko pro vytvoření schématu polostrukturovaného rozhovoru.

Rozhovor s komunikačními partnery obsahoval tři oblasti pro kladení otázek:

- 1. Zkušenosti s RK**
- 2. Efektivita nástroje RK**
- 3. Výstupy RK**

Na základě uvedených oblastí byly vytvořeny **výzkumné otázky**:

- 1. Jsou rodinné konference využívány v sociálně-právní ochraně dětí?**
- 2. Jsou rodinné konference efektivním nástrojem v sociálně-právní ochraně dětí?**
- 3. Jaké změny dle zkušenosti odborníků ze sociální práce s rodinami mohou nastat v rodině nacházející se v dlouhodobé nepříznivé situaci za použití nástroje rodinných konferencí?**

6.2 Charakteristika výzkumného vzorku

V rámci výzkumného šetření a výběru respondentů bylo osloveno několik desítek odborníků, kteří plní rozdílné role směrem k realizaci RK. Pro výběr respondentů bylo kriteriem, aby měli zkušenost s RK, ať už osobní či zprostředkovanou, dále alespoň základní znalosti o RK a aby byli odborně způsobilí v sociálně-právní ochraně dětí a při práci s ohroženou rodinou.

Nutno podotknout, že bylo osloveno 5 pracovišť městských úřadů obcí s rozšířenou působností, kdy se nám v důsledku velké časové zaneprázdněnosti pracovníků OSPOD podařilo domluvit rozhovory pouze se sedmi respondenty. Z osloveného počtu zbývajících dvou skupin se rozhovorů zúčastnili všichni oslovení, kromě jednoho externího odborníka, kterému neumožňoval pracovní program provést rozhovor.

První skupinu respondentů tvořilo 7 pracovníků OSPOD. Druhou skupinu tvořily 2 pracovnice Sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi (dále jen SAS RD) a 1 pracovnice doprovázející organizace pracující s pěstouny. Respondentky této skupiny jsou pracovnice

neziskových organizací. Poslední skupinu tvořili 4 nezávislí odborníci, kteří jsou v praxi způsobilí pro realizaci RK nebo mohou zajišťovat metodickou podporu směrem k realizaci RK.

Všichni respondenti zastávají rozdílnou roli směrem k realizaci RK, což se odrazilo i v odpovědích během rozhovorů. Celý výzkumný vzorek obsahuje 14 respondentů.

Z důvodu zachování anonymity jsou jednotlivým respondentům přiřazeny začáteční písmena vyjadřující zkratku jejich pracovní pozice. Více viz následující legenda.

Skupina č. 1:

O1 = pracovnice OSPOD

O2 = pracovnice OSPOD

O3 = pracovnice OSPOD

O4 = pracovnice OSPOD

O5 = pracovnice OSPOD

O6 = pracovnice OSPOD

O7 = pracovnice OSPOD

Skupina č. 2:

S1 = vedoucí SAS RD

S2 = sociální pracovnice SAS RD

S3 = pracovnice organizace doprovázející pěstouny

Skupina č. 3:

M1 = pracovník KÚ OK oddělení sociálně-právní ochrany dětí

M2 = administrátor RK

M3 = administrátorka RK

M4 = koordinátorka RK

Legenda:

O = pracovník OSPOD

S = pracovnice SAS RD a doprovázející organizace pro pěstouny

M = metodičtí pracovníci

6.3 Popis metodologie výzkumu a metody sběru dat

Vzhledem k charakteru dané problematiky, stanoveným cílům a koncepci diplomové práce byla zvolena **kvalitativně orientovaná metodologie**.

Pod pojmem kvalitativní výzkum rozumíme „*jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace*“ (STRAUSS a CORBINOVÁ, 1999, s. 10).

Kvalitativně orientovaný přístup umožňuje hlubší pohled do zkoumané problematiky, a spěje k prozkoumání široce definovaného jevu a díky tomu je možné o něm přinést maximální množství informací. Teprve po získání dostatečného množství dat je možné, aby výzkumník začal pátrat po pravidelnostech objevujících se v získaných datech. Logika takto orientovaného přístupu je induktivní. Výstupem kvalitativního výzkumu je formulování nové teorie (ŠVAŘÍČEK a kol., 2014, s. 24).

Dle STRAUSSE a CORBINOVÉ (1999, s. 11) se metody kvalitativního výzkumu „*...užívají k odhalení a porozumění tomu, co je podstatou jevů, o nichž toho ještě moc nevíme. Mohou být také použity k získání nových a neotřelých názorů na jevy, o nichž už něco víme*“.

Využití kvalitativně orientovaného výzkumu v této diplomové práci je žádoucí, neboť skrze kvalitativní výzkum se nám dostává hluboké porozumění zkoumaného jevu, na který je nahlíženo v autentickém prostředí a je tak vytvářen jeho obraz, v co možná nejkomplexnější podobě, včetně jeho vztahů s dalšími aspekty (REICHEL, 2009, s. 40).

Pro sběr výzkumných dat byla použita metoda **polostrukurovaného rozhovoru**, který vychází z předem připraveného seznamu otázek či témat a je jedním z typů hloubkového rozhovoru. Cílem tazatele je získat stejné pochopení jednání, jakým disponují respondenti výzkumného vzorku. Díky otevřeným otázkám může tazatel porozumět pohledu respondentů, aniž by omezoval jejich odpovědi na předem určené položky, jako např. v dotazníku. Metoda hloubkového rozhovoru tedy umožňuje získat odpovědi od respondentů v přirozené podobě, což je jeden ze základních principů kvalitativního výzkumu (ŠVAŘÍČEK a kol., 2014, s. 159-160).

Seznam otázek byl při vedení rozhovoru závazný, avšak v případě, že se v rozhovoru objevily situace, které vyžadovaly položení dalších otázek komunikačním partnerům i mimo seznam, bylo tak učiněno, avšak stále se týkaly tématu výzkumu.

GAVORA (2010, s. 201-202) upozorňuje na to, že při vedení rozhovoru musí být výzkumník citlivý na jazyk člověka. Dále uvádí, že polostrukturovaný rozhovor dovoluje pružnost a volnost.

V rámci empirického výzkumu bylo využito také **případových studií**. Dle ŠVAŘÍČKA a kol. (2014, s. 97) „*je jejich smyslem velmi podrobné zkoumání a porozumění jednomu nebo několika málu případu*“. Pokud se rozhodneme realizovat případové studie, je důležité, aby byly případové studie zprostředkovány v určité vymezené hranici a v daném kontextu. „*Musí být explicitně vyjádřeno, co je vlastně případovou studií zamýšleno, a čemu má sloužit*“ (MIOVSKÝ, 2006, s. 97). Případové studie v této diplomové práci zprostředkovávají zkušenost rodiny s rodinnou konferencí a seznamují s osobní, sociální a rodinnou anamnézou dané rodiny.

6.4 Postup a průběh výzkumného šetření

Vlastnímu výzkumnému šetření předcházelo studium odborné literatury zabývající se problematikou rodiny a jejího významu pro dítě, rodinných konferencí, sociálně-právní ochrany dětí a vlivu transformace systému péče o ohrožené děti na vývoj RK v ČR. Právě tato témata jsou obsahem teoretické části diplomové práce.

Pro vlastní výzkum byla zvolena metoda polostrukturovaného rozhovoru, s cílem vytvořit rozhovory co nejstrukturovaněji, což následně umožnilo jejich srovnání a vyhodnocování.

Vzhledem ke zvolené metodě bylo třeba připravit jednotlivé otázky pro dotazování. Na základě hlavního tématu byl rozhovor rozdělen do již zmíněných třech oblastí. Jednotlivé okruhy otázek byly logicky uspořádány od zkušeností s RK, přes efektivitu RK až po výstupy RK. Pro každou z oblastí byl vytvořen určitý počet otázek, který byl během rozhovoru z velké části dodržen, případně byl rozšířen doplňujícími otázkami, či zkrácen.

Rozhovory s respondenty byly realizovány v průběhu měsíců dubna a května 2018. Jednotlivá šetření byla provedena formou individuální schůzky. Kvůli časové vytíženosti některých respondentů bylo využito i telefonické a emailové komunikace, která se ukázala v individuálních případech stejně efektivní.

Veškerá data získaná při rozhovoru byla doslovně zaznamenávána včetně položených otázek. Rozhovory byly pro účely této práce nahrávány a poté převedeny do elektronické podoby. Gavora (2010, s. 139) potvrzuje, že nahrávání rozhovoru je velkou výhodou pro tazatele, který se tak během rozhovoru může plně věnovat kladení otázek. Mluvený projev může být očištěn od

dialektu a chyb ve větných skladbách (HENDL, 2016, s. 208). Tato transkripce byla následně vyhodnocována s cílem zachytit určité pravidelnosti či vztahy během rozhovorů.

Respondenti byli ujištěni o zachování naprosté diskrétnosti, co se týče jakýchkoliv jejich osobních údajů, čemuž předcházelo i získání jejich souhlasů pro rozhovor.

6.5 Analýza získaných dat

Při analýze rozhovorů s respondenty bylo třeba získaná data třídit s ohledem na následnou interpretaci dat v rámci výsledků výzkumu. Pro lepší organizaci dat empirického výzkumu bylo využito **rámcové analýzy**, která se skládá z roztřídění dat, redukce dat a následné interpretace dat. „*Postup takového vyhodnocování je založen na tabulkové metodě a vychází z odhalených témat, jež se v rozhovorech objevují a usnadňují tak organizaci a klasifikaci dat*“ (HENDL, 2016, s. 221).

Úkolem bylo analyzovat odpovědi respondentů, nalézt opakující se témata a odpovědi a provést jejich vzájemné porovnání. Tyto opakující se témata a myšlenky pak posloužily jako vodítko k zodpovězení výzkumných otázek a dosažení cíle empirické části i celé diplomové práce.

6.6 Výsledky výzkumu

Respondenti byli dotazováni v každém rozhovoru na několik otázek, které pomyslně kopírovaly 3 oblasti, které na sebe logicky navazovaly. Oblast první týkající se **zkušenosti s RK** má demonstrovat, že všichni dotazovaní ze všech tří skupin jsou díky svým zkušenostem, ať už praktickým či teoretickým, způsobilí k danému tématu hovořit, i když může být jejich role směrem k realizaci RK rozdílná. Otázky polostrukturovaného rozhovoru byly v této oblasti u všech respondentů shodné, ale u některých vybraných respondentů byly rozšířeny doplňujícími otázkami. Zaměření otázek bylo účelně v rámci výzkumného šetření vytvořeno tak, aby odpovědi respondentů mohly být porovnávány a následně vyhodnoceny. První oblast kladených otázek sloužila k porovnání, zda metodu RK dokáží odborníci shodně definovat, dále zda metodu RK prakticky využívají. U některých respondentů se zjišťovalo, z jakého důvodu RK nevyužívají a v poslední řadě oblast otázek sloužila k zjišťování, zda mají respondenti nějaké teoretické znalosti v rámci jakéhokoliv vzdělávání či kurzů a díky jakému zdroji mají o metodě RK

informace. Tato oblast otázek má být vodítkem k zodpovězení první výzkumné otázky, která zní: **Jsou rodinné konference využívány v sociálně-právní ochraně dětí?**

Oblast druhá týkající se **efektivity nástroje RK** má demonstrovat, zda odborníci vnímají inovativní metodu RK jako efektivní nástroj při práci s ohroženou rodinou. V odpovědích respondenti uvádí své názory, postoje a praktické zkušenosti. Otázky kladené v této oblasti mají být vodítkem pro zodpovězení druhé výzkumné otázky, která zní: **Jsou rodinné konference efektivním nástrojem v sociálně-právní ochraně dětí?**

Oblast třetí týkající se **výstupů RK** se zaměřuje na to, jaký praktický dopad může metoda RK na rodinu mít. Odborníci odpovídají na otázky, které zjišťují jaké přímé, a nepřímé dopady může mít RK na ohroženou rodinu. Dále jsou odborníci dotazováni, zda se domnívají, že si každá rodina může při řešení svých problémů pomoci sama, což je hlavní myšlenkou celé metody. Někteří odborníci jsou dotazováni na příklady dobré praxe, kde lze vyzorovat, jaké změny u rodiny za použití metody RK nastaly. Poslední oblast otázek je závěrem rozhovoru a má poskytnout odpovědi na třetí výzkumnou otázku, která zní: **Jaké změny dle zkušenosti odborníků ze sociální práce s rodinami mohou nastat v rodině nacházející se v dlouhodobé nepříznivé situaci za použití nástroje rodinných konferencí?**

Výsledky výzkumu jsou děleny do **čtyř částí**. V části **A** je provedena analýza rozhovorů se sedmi sociálními pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí. V části **B** je provedena analýza rozhovorů se třemi sociálními pracovníky neziskových organizací. V části **C** je provedena analýza rozhovorů se čtyřmi odborníky zajišťujícími metodickou podporu směrem k realizaci RK. Odpovědi všech respondentů v daných částech jsou analyzovány a následně porovnávány. V poslední části **D** jsou prezentovány dvě případové studie rodin – případ paní Pavly a paní Lenky. První rodina absolvovala rodinnou konferenci. Druhá rodina je prezentována z toho důvodu, že se u rodiny vyskytla nepříznivá sociální situace, kdy by k řešení přispělo využití metody RK. Struktura základních otázek polostrukturovaného rozhovoru je přiložena k náhlednutí v příloze č. 1. Dále jsou v přílohách č. 2 - č. 15 uvedeny ukázky rozhovorů s jednotlivými respondenty.

V každé části **A-C** jsou vytvořeny tabulky č. 3 až č. 14, které charakterizují klíčová témata a stručné odpovědi respondentů pro celkovou přehlednost. Právě k tomuto vyhodnocení sloužila rámcová analýza. Klíčová témata, která pomohla vyhodnocení a vycházela ze stanovených oblastí a otázek polostrukturovaného rozhovoru, byla:

- Znalost RK
- Definice RK
- Praktické využití RK
- Teoretické znalosti
- Zdroj znalostí o metodě RK
- Situace rodiny vhodné k RK
- Efektivita nástroje RK
- Přínosy RK
- Překážky RK
- Přímé dopady RK na rodinu
- Nepřímé dopady RK na rodinu
- Potenciál rodiny pomoci si sama

A - ANALÝZA ROZHovorŮ SE SOCIÁLNÍMI PRACOVNICEMI ORGÁNŮ SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ

1. OBLAST – Zkušenosti s RK

V oblasti zabývající se zkušenostmi s metodou RK, jsme v rozhovorech zjišťovali, jaké jsou znalosti respondentek o RK, jak by ji definovaly, zda metodu RK prakticky využívají a v neposlední řadě jaké další teoretické znalosti o metodě RK mají a jak těchto znalostí dosáhly. Klíčová témata a vybrané stručné odpovědi jsou pro větší přehlednost zaznamenány v tabulce č. 3 a 4. Níže jsou odpovědi respondentek rozepsány spolu s vybranými doslovnými citacemi.

Okruhy	Respondentka O1	Respondentka O2	Respondentka O3	Respondentka O4
Znalost RK	ANO	ANO	ANO	ANO
Definice RK	Rodinné setkání nad problémem	Alternativní metoda při práci s rodinou, kdy se sejde celá rodina s cílem vyřešit problém	Velmi účinný nástroj pro vyřešení problému v rodině	Společné setkání širokého okruhu rodiny, smyslem je podpořit využití zdroj a podpory vlastní rodiny a jejího okolí
Praktické využití RK	NE	NE	ANO	NE
Teoretické znalosti o RK	Základní znalosti	Základní znalosti	Pokročilé	Pokročilé
Zdroj znalostí o metodě RK	1 kurz od MPSV	Brožury, internet	Vzdělávání, kurzy od neziskovky	Intenzivní vlastní studium o metodě RK

Tabulka č. 3: Oblast – Zkušenosti s RK (respondentky O1-O4)

Okruhy	Respondentka O5	Respondentka O6	Respondentka O7
Znalost RK	ANO	ANO	ANO

Definice RK	Nová metoda sociální práce, kdy se sejde široká rodina	Setkání široké rodiny, která se sejde za účelem vyřešení problému v rodině	Setkání rodiny, přátel a známých, na kterém lze společně vymyslet řešení pro situaci ohroženého dítěte
Praktické využití RK	NE	NE	ANO
Teoretické znalosti o RK	Pokročilé znalosti	Základní znalosti	Pokročilé znalosti
Zdroj znalostí o metodě RK	Kurz od MPSV, vlastní studium o metodě RK	Brožury, internet	Dvoudenní školení MPSV

Tabulka č. 4: Oblast – Zkušenosti s RK (respondentky O5-O7)

Z analýzy rozhovorů s respondentky, které působí, jako sociální pracovnice orgánů sociálně-právní ochrany dětí vyplynulo, že metodu rodinných konferencí znají, slyšely o ní a dokáží ji stručně definovat. V definování metody RK se odpovědi respondentek prolínají, některé respondentky znají metodu více, jiné méně, ale shodují se v tom, že metoda RK je setkání široké rodiny, přátel a známých, kdy se schází rodina za účelem vyřešení obtížné či nepříznivé situace v rodině. Respondetka **O3** doplňuje: „*Rodinnou konferenci bych definovala jako velmi účinný nástroj pro vyřešení nějakého problému v rodině, který se dá použít obecně, nejen při řešení problému v rámci péče o dítě. Rodina si sama přijde na řešení problému, zaváže se k určitým krokům a rodina je sama expertem na řešení. Toto je jistě také významný motivační prvek*“. Respondetka **O4** dodává, že při setkání organizátoři rodinu povzbuzují a zvyšují její motivaci. Dle respondentů metoda podporuje **sílu rodiny, hledání pozitivních zdrojů v rodině, a navrácení zodpovědnosti zpět do rukou rodiny.**

Další otázka, která byla respondentům pokládána, se zaměřovala na praktickou zkušenost s realizací rodinných konferencí. Pouze **dvě** pracovnice OSPOD mají zkušenost s realizací RK. Jedna z pracovnic – respondentka **O3** byla účastna při modelové situaci, kde si pracovníci OSPOD

při školení rozdělili role v rámci RK a zkoušeli si tuto metodu v praxi. Respondetka popisuje, že atmosféra při této modelové situaci byla velmi napjatá a emotivní, kdy se pracovníci dokázali vctítit do jednotlivých rolí a uspokojujivé řešení našli. Dále dodává, že byla seznámena s příkladem dobré praxe své kolegyně, která byla zadavatelem RK, jež byla úspěšná. Kolegyně, které zavádění této metody do praxe na jejich pracovišti podporovaly, jsou buď na mateřské dovolené, nebo na úřadu již nepracují, tudíž se aktuálně RK tolik nevyužívají. Respondetka **O7** uvádí, že realizovali jednu RK, kdy byla v roli sociální pracovnice OSPOD a tudíž měla za úkol vytipovat a oslovit vhodnou rodinu a poté spolupracovat s administrátorem a koordinátorem. Ostatní respondetky nemají praktickou zkušenost s realizací RK. Uvádějí několik překážek v realizaci RK, s kterými se potýkají. Respondetka **O4** uvádí jako překážku vysoké množství pořádaných případových konferencí, žádné zkušenosti ostatních kolegů a také obavy z nové a pro ni neznámé metody z hlediska praktických zkušeností. Respondetka **O6** uvádí, že se potýká s překážkami na pracovišti, kdy pocituje neochotu zavádět nové metody. Respondetka **O2** uvádí, že RK prakticky nerealizovala kvůli špatné zkušenosti kolegů při realizaci jedné RK a dále sděluje, že více využívají případových konferencí, kdy se snaží zapojit i širší rodinu. Negativně vnímá tuto metodu respondetka **O1**, která uvádí, že metodu ona ani nikdo z kolegů nepraktikuje, sama ji nevnímá jako účinnou při řešení problémů v rodině a proto ji nerealizuje.

Poslední otázkou této oblasti bylo zjišťování, zda respondentky mají nad rámec toho, co o metodě vědí, nějaké další teoretické znalosti a jak těchto znalostí dosáhly. Respondetky **O2** a **O5** mají o metodě pouze základní informace, případně informace z brožur. Většina zbývajících respondentek absolvovala kurzy či několikadenní školení v rámci pilotního projektu MPSV na podporu rozšíření metody RK. Respondetky **O4** a **O6** si navíc zjišťují o metodě informace samy z vlastní iniciativy, jelikož je metoda RK zajímavá.

2. OBLAST – Efektivita nástroje RK

V oblasti zabývající se efektivitou nástroje RK, jsme v rozhovorech zjišťovali, jaké jsou dle respondentek vhodné situace rodiny pro realizaci RK, jaký mají názor na efektivitu tohoto nástroje a v neposlední řadě jsme zjišťovali přínosy a překážky RK. Klíčová témata a stručné odpovědi jsou pro větší přehlednost zaznamenány v tabulce č. 5 a 6. Níže jsou odpovědi respondentek rozepsány spolu s doslovnými citacemi.

Okruhy	Respondentka O1	Respondentka O2	Respondentka O3	Respondentka O4
Situace rodiny vhodné k RK	Méně závažné počínající problémy v rodině	Jednoduché situace u rodin, které nemají mnoho problémů	Špatná péče o děti, hrozba intervence ze strany OSPOD vedoucí až k případnému odebrání dítěte z rodiny	Předejítí jiné náhradní rodinné či ústavní péči, zachování kontaktů dítěte umístěného mimo rodinu, podpora školní docházky apod.
Efektivita nástroje RK	Ne takto RK nevnímám, myslím, že se tato metoda hodí spíše do služeb SAS RD.	Spíše ne. Vnímám RK spíše jako nástroj při spolupráci SAS RD a rodiny.	Rozhodně ano, právě z toho důvodu, že si rodina přijde na řešení problému sama.	Ano, jelikož je podpořena síla vlastní rodiny, která případné další problémy již dovede po zkušenosti s RK řešit sama.
Přínosy RK	Objevení kontaktů na další rodinné příslušníky	Zjištění kontaktů na další členy rodiny	Rodina najde sama řešení problému, vzájemná podpora rodiny, obnovení vztahů v rodině	Zodpovědnost za problémy a způsob jejich řešení, spojení rodinných příslušníků, obnovení kontaktů
Překážky RK	Velká časová a technická náročnost RK, RK jsou drahé,	Časté narušené vztahy v rodině u většiny klientů, patologické jevy	RK je časově náročná, RK je drahá, častá nedůvěra ze	Časová náročnost RK, nutnost přijmout plán, vytvořený

	nedokáží řešit akutní krizi, přetíženost pracovníků OSPOD	napříč rodinou, náročnost RK	strany OSPOD, pracovní přetíženost pracovníků OSPOD	rodinou, i když může mít chyby, obavy z nového a neznámého
--	---	------------------------------	---	--

Tabulka č. 5: Oblast – Efektivita nástroje RK (respondentky O1-O4)

Okruhy	Respondentka O5	Respondentka O6	Respondentka O7
Situace rodiny vhodné k RK	Případ, kdy nefunguje kontakt jednoho z rodičů, popř. širší rodiny s dítětem, dále jednodušší situace rodiny.	Hrozící rozpad rodiny, dlouhodobé onemocnění jednoho z rodičů nebo jeho odchod, hrozící ztráta bydlení, dlouhodobé finanční potíže, výchovné problem.	Jednodušší situace
Efektivita nástroje RK	Spíše ne. Využíváme případové konference, které nám vyhovují a jsou efektivní.	Efektivní by mohla být, ale jen u některých rodin	Myslím si, že každý nástroj se dá ve vhodné situaci využít (je třeba vhodnou situaci správně vyhodnotit)
Přínosy RK	Na řešení problému se podílí celá rodina (výsledky setkání mohou být pro rodinu závaznější než předestřené řešení ze strany úřadu)	Znovuobnovení rodinných vazeb a kontaktů, mobilizace vlastních sil rodiny	Rodina sama aktivuje své zdroje, stmelení rodiny

Překážky RK	Časová náročnost, nepotřebnost využívat novou metodu když je zavedena metoda případových konferencí	Nedostatečnost informovanost o metodě, zaměňování s metodou PK	Nevhodný výběr rodiny a její problémové situace
--------------------	---	---	---

Tabulka č. 6: Oblast – Efektivita nástroje RK (respondentky O5-O7)

Respondentky, které působí jako sociální pracovníce v rámci OSPOD shledávají spoustu typů situací vhodných pro RK. Respondentky **O1**, **O2** a **O7** vnímají situace vhodné pro realizaci RK jako méně závažné situace, které jsou jednodušší na vyřešení. Respondentka **O3** do těchto situací zahrnuje špatnou péči o dítě či hrozbu intervence ze strany OSPOD vedoucí až k případnému odebrání dítěte z rodiny. Respondentka **O5** uvádí: „*Myslím, že třeba v případě, že nefunguje kontakt jednoho z rodičů popř. širší rodiny s nezletilým dítětem. Celkově myslím, že jednodušší situace*“.

Nejvíce typů situací vhodných pro realizaci RK vnímá respondentka **O4**: „*Řekla bych, že vše, co má k řešení orgán sociálně-právní ochrany dětí*“. Hovoří o těchto situacích - jak pomoci dítěti trávit smysluplně volný čas, jak podpořit školní docházku a studijní výsledky dítěte, jak podpořit rodiče při výchovných problémech dítěte, jak předejít soudnímu umístění dítěte do náhradní rodinné či ústavní péče apod.

Dále byly respondentky dotazovány, zda vnímají rodinnou konferenci jako efektivní nástroj využitelný v sociálně-právní ochraně dětí. V této otázce se odpovědi respondentek značně lišily. Dvě respondentky tento nástroj nevnímají jako efektivní, domnívají se, že by byl tento nástroj využitelný spíše v praxi SAS RD. Respondentka **O2** dodává: „*Vnímám RK spíše jako nástroj při spolupráci SAS RD a rodiny, jelikož někdo musí rodině nastavit hranice, případně pohrozit, což děláme my jako OSPOD, zatímco SAS RD pracuje s rodinami na bázi dobrovolnosti a rodiny je berou jinak*“. Respondentka **O5** sděluje, že efektivitu v RK spíše nevidí, na úřadu využívají především případové konference, které jsou pro ně efektivní. Respondentka **O6** sděluje, že si myslí, že by tento nástroj mohl být efektivní alespoň u některých rodin, se kterými pracuje a tato metoda by jim mohla pomoci. Na otázku, proč RK nezkouší praktikovat, když se domnívá, že by tento nástroj byl u některých rodin, které má v evidenci efektivní, respondentka uvedla: „*Potřebovala bych více informací a zkušeností kolegů a hlavně bych si to potřebovala i sama vyzkoušet, abych si mohla udělat vlastní názor. Na našem úřadě se těžko zaváděla již metoda*

případových konferencí a není tady úplně vůle zase testovat nějaké novinky, které nám dle kolegyň přidělávají práci“. Respondentka **O7** upozorňuje na to, že každý nástroj může být efektivní, ale pouze ve vhodně zvolené situaci, což souvisí s její zkušeností s realizací RK, kdy situace rodiny vhodně zvolena nebyla. Rodinnou konferenci jako efektivní nástroj využitelný v sociálně-právní ochraně dětí vnímají respondentky **O3** a **O4**. Obě se shodují v tom, že je rodinná konference efektivní nástroj, jelikož je podpořena síla vlastní rodiny, kdy lze doufat, že v případě že si rodina projde úspěšně rodinnou konferencí a zmobilizuje své vlastní zdroje, tak si pak své případné další problémy bude schopná řešit již sama bez zásahu OSPOD. Respondentka **O3** sděluje, že vnímá tento nástroj jako efektivní a to z několika důvodů: *„Rodina si přijde na řešení problému sama, vzájemně se také podporuje v plnění jednotlivých úkolů, rodina zná nejlépe své možnosti. Jedná se o přínos a pomoc i pro zainteresované pracovníky OSPOD, kteří se vymaní z role osoby, která říká, jak by se to mělo dělat, ale která přijme (je-li vhodné) řešení nabízené rodinou a toto poté kontroluje“.*

Rodinná konference jako metoda sociální práce s ohroženou rodinou disponuje řadou přínosů, ale nese sebou i překážky. Respondentky uvedly, že přínosy rodinné konference lze spatřovat v objevení nových kontaktů na další příslušníky rodiny, v aktivizaci rodiny, v stmelení rodiny, v znovuobnovení rodinných vztahů, v mobilizaci vlastních sil rodiny a v neposlední řadě zmiňují respondentky jako přínos to, že dohodnuté výsledky RK mohou být pro rodinu více zavazující jak dohodnuté kroky se státní organizací. Respondentka **O3** jako další přínos spatřuje: *„Rodina se vzájemně podporuje a motivuje. Pracovník OSPOD se dostává mimo roli člověka, který říká, jak to má fungovat a je spíše v roli podporovatele“.*

Respondentky odpovídaly také na to, jaké spatřují překážky u RK. Většina respondentek se shodla na tom, že vnímají jako velkou překážku časovou náročnost RK, dále zmiňují, že jsou RK velmi drahé. V odpovědích se i objevuje jako častá překážka ze strany OSPOD právě jejich nedůvěra v tuto metodu a v rodinu jako toho, kdo si má situaci vyřešit sám. Jedna z respondentek zmiňuje, že jako překážku vnímá nedostatečnou informovanost o metodě a z toho pramenící nepochopení celé metody. Respondentka **O1** zmiňuje, že RK nedokáží řešit akutní krizi v rodině. Respondentka **O7** dodává: *„Jako překážku vnímám nevhodný výběr účastníků rodinné konference, což se stalo nám a poté se může situace v rodině zhoršit“.* Respondentka **O3** dodává, že jako další z překážek vnímá, že je málo proškolených osob pro přípravu a facilitaci RK.

Respondentky **O1** a **O3** vnímají jakou podstatnou překážku i velkou pracovní přetíženost pracovníků OSPOD.

3. OBLAST – Výstupy RK

V oblasti zabývající se výstupy metody RK, jsme v rozhovorech zjišťovali, jaké jsou dle respondentek přímé dopady metody RK na rodinu, nepřímé dopady metody RK na rodinu a závěrem rozhovoru se zjišťoval názor respondentek, zda se domnívají, že má každá rodina potenciál pomoci si ve své situaci sama. Klíčová témata a stručné odpovědi jsou pro větší přehlednost zaznamenány v tabulce č. 7 a 8. Níže jsou odpovědi respondentek rozepsány spolu s doslovnými citacemi.

Okruhy	Respondentka O1	Respondentka O2	Respondentka O3	Respondentka O4
Přímé dopady RK na rodinu	Vyřešení dlouhodobé situace	Vyřešení problému s minimálním zásahem ostatních institucí	Konkrétní kroky pro jednotlivé členy rodiny, které povedou ke konkrétnímu cíli	Předejití soudnímu umístění do náhradní rodinné či ústavní péče
Nepřímé dopady RK na rodinu	Kontakty na rodinu a rozdělení úkolů v rodině mezi více lidí	Stmelení rodiny, schopnost řešit problémy samostatně	Podpora vzájemnosti a sounáležitosti v rodině, vzájemné obohacení a poznání, dítě má pocit důležitosti, může dojít i k vyhrocení situace a hádkám	Díky RK se může rodina spojit se svými rodinnými příslušníky a přáteli, obnoví kontakty a přispějí k řešení situace

Potenciál rodiny pomoci si sama	Nemá, kdyby to tak bylo, nebyl by OSPOD potřeba	Ne. V rodinách, kde se vyskytuje patologické chování se toto chování stále generačně opakuje a rodina si tak není schopna pomoci sama	Každá rodina si rozhodně sama pomoci nedokáže, je třeba správně vytipovat vhodnou rodinu	Každá rodina ne, pokud jsou klienti po celou dobu pasivní nemá smysl RK pořádat, rodina musí být aktivní
--	---	---	--	--

Tabulka č. 7: Oblast – Výstupy RK (respondentky O1-O4)

Okruhy	Respondentka O5	Respondentka O6	Respondentka O7
Přímé dopady RK na rodinu	Dohodnutí vhodných kroků na celkové zklidnění situace	Zplnomocnění rodiny, která si nakonec své problem vyřeší za pomoci rozdělení úkolů mezi více lidí	Okamžitá změna poměrů v rodině
Nepřímé dopady RK na rodinu	V případě nedomluvení se rodiny, může dojít ke zhoršení rodinných vztahů	Propojení, sdílení a projevená důvěra, upevnění vztahu mezi pracovníkem OSPOD a rodinou	Zlepšení psychiky dítěte, zklidnění situace v rodině
Potenciál rodiny pomoci si sama	Fungující rodina si dokáže jistě pomoci sama. Rodina zatížená mezigeneračním přenosem problémů si pomoci sama nedokáže.	Nemyslím si, že by byla každá rodina schopná pomoci si sama, potenciál mají jen některé rodiny	Ne úplně každá rodina, některé rodiny již odbornou pomoc potřebují

Tabulka č. 8: Oblast – Výstupy RK (respondentky O5-O7)

Respondentky byly dotazovány, jaký přímý dopad by RK mohla mít na rodinu, která řeší dlouhodobou nepříznivou sociální situaci. Většina respondentek se shodla v tom, že by se měla situace v rodině vyřešit a měly by se stanovit kroky, které povedou při jejich naplňování členy rodiny ke stabilizaci rodinné situace. Respondentka **O4** vymezuje přímé dopady prakticky: „*Dá se předejít soudnímu umístění dítěte do náhradní rodinné či ústavní péče nebo alespoň nalézt vhodný pěstoun z řad rodinných příslušníků*“. Respondentka **O6** dodává, že spatřuje přímý dopad RK v tom, že se zplnomocní rodina, která si naonec své problémy vyřeší sama a to za pomoci rozdělení úkolů mezi více rodinných příslušníků.

Respondentky byly dotazovány i na nepřímé dopady jaké může RK na rodinu mít. V odpovědích respondentek se často opakuje jako nepřímý dopad stmelení rodiny, získání kontaktů na ostatní rodinné příslušníky, rozdělení úkolů mezi více osob, které jsou ochotné pomoci při řešení nepříznivé situace rodiny. Respondentka **O6** zmiňuje: „*Jako nepřímé dopady vnímám propojení, sdílení a projevenou důvěru v rodinu. Dále upevnění vztahu mezi pracovníkem OSPOD a rodinou, může se změnit pohled rodiny na OSPOD a mohou ho jinak vnímat*“. Respondentky **O3** a **O5** upozorňují i na to, že nepřímý dopad na rodinu může být i negativní a to, že pokud se rodina nedomluví, mohou nastoupit výčitky, vyhocení situace, hádky či zhoršení rodinných vztahů. Mezi další nepřímé dopady respondentky zahrnují zlepšení psychiky dítěte, které může díky RK zažívat pocit důležitosti, kdy se kvůli němu schází široká rodina. Dále zmiňují zklidnění situace v rodině a zjištění rodiny, že jsou tu lidé či známí, kteří jsou ochotni participovat na řešení problémů v rodině.

Poslední otázka kladená respondentkám se zaměřovala na zjištění jejich názoru, zda má každá rodina potenciál pomoci si ve své situaci sama. Odpovědi respondentek byly velmi obdobné, shodly se v tom, že dle jejich názoru a zkušeností se domnívají, že každá rodina nemá potenciál pomoci si sama. Respondentka **O3** dodává: „*Každá rodina ne, vytipovat vhodnou rodinu by měl zřejmě nejlépe OSPOD*“. Respondentka **O4** zmiňuje, že smysl má pořádat RK tam, kde není rodina pasivní k řešení svých problémů a problémy vidí. Dvě respondentky obhajují svůj názor, že si rodina nedokáže pomoci sama tím, že v rodinách je mezigenerační přenos, kdy se špatné chování přenáší z jedné generace na druhou a rodina je tak zatížena minulostí. Tento výše uvedený názor je zcela opačný od názoru respondentek ze skupiny pracovníků neziskových organizací.

B - ANALÝZA ROZHOVORŮ SE SOCIÁLNÍMI PRACOVNICEMI NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ

1. OBLAST – Zkušenosti s RK

V oblasti zabývající se zkušenostmi s metodou RK, jsme se v rozhovorech se sociálními pracovníci neziskových organizací dotazovali na stejné otázky, tak jako v části A. Klíčová témata a stručné odpovědi jsou pro větší přehlednost zaznamenány v tabulce č. 9. Níže jsou odpovědi respondentek rozepsány spolu s doslovnými citacemi.

Okruhy	Respondentka S1	Respondentka S2	Respondentka S3
Znalost RK	ANO	ANO	ANO
Definice RK	Alternativní metoda práce s rodinou, v jejímž využití je zásadní důvěra v rodinu řešit si své problémy sama	Rodinné setkání, kdy rodina hledá možnosti a způsoby řešení nepříznivé sociální situace	Metoda inovativní. Sejde se celá rodina a snaží se najít řešení.
Praktické využití RK	NE	NE	ANO
Teoretické znalosti o RK	Pokročilé	Pokročilé	Pokročilé
Zdroj znalostí o metodě RK	Kurz od MPSV, velmi intenzivní samostudium o této metodě	Intenzivní samostudium o metodě RK	Několika denní školení od MPSV

Tabulka č. 9: Oblast – Zkušenosti s RK (respondentky S1-S3)

Z analýzy rozhovorů s respondenty vyplynulo, že metodu rodinných konferencí znají a dokáží ji jasně definovat. Co se týče definování metody RK, tak se ve svých odpovědích respondentky shodují. Všechny respondentky metodu znají. Definují metodu jako inovativní, kdy její podstata tkví v tom, že se sejde širší rodina, která hledá společné řešení problému. Respondetka **S1** uvádí, že „*v jejím využití je zcela zásadní důvěra ve schopnost a touhu rodiny jako komplexního celku si sama řešit svoje problémy*“. To potvrzuje i respondentka **S2**, která navíc uvádí, že při hledání řešení „*využívají své vnitřní zdroje a následně vytvoří plán, jež má spět k podpoře a pomoci rodiny tak, aby byl v zájmu dítěte*“. Obdobně definuje metodu RK i respondentka **S3**, která upozorňuje na to, že se v každé rodině dá najít podpora i pro ten nejslabší článek.

Sociální pracovníce neziskových organizací nemají mnoho praktických zkušeností s realizací RK. Pracovnice doprovázející služby pro pěstouny **S3** v rozhovoru uvedla: „*Ano, na podzim roku 2015 jsme organizovali dvě rodinné konference*“. Zatímco pracovníce **S1** uvedla: „*Osobně jsem nerealizovala RK, naše organizace k tomu zatím nemá prostředky. Ale v praxi jsem se setkala s rodinami, které RK prošly, a v rámci vzdělávání jsem byla seznámena s příklady dobré praxe*“. Oproti tomu pracovníce **S2** žádné praktické zkušenosti s realizací RK nemá, navíc uvádí: „*OSPODY v místě mé působnosti tuto metodu nevyužívají*“. Respondentky neuváděly, jakou zastávaly roli směrem k realizaci RK, jelikož praktické zkušenosti nemají. Respondentka **S3** byla v roli administrátora z pozice neziskové organizace.

Poslední otázkou této oblasti bylo zjišťování, zda pracovníce mají nějaké teoretické znalosti o metodě RK a dále nás zajímalo, kde tyto znalosti získaly. Respondentky sdělují, že v rámci vysokoškolského studia se o této metodě mnoho nedoslechly, pouze respondentka **S2** sděluje: „*Na magisterském studijním programu Sociální práce jsme v předmětu Teorie a metody sociální práce o RK mluvili a učili se o nich, ale to pouze velmi okrajově*“. U respondentek bylo zjišťováno, zda se v této metodě vzdělávaly i z vlastní iniciativy, což potvrdily všechny tři respondentky. Respondetka **S1** uvádí: „*O metodě RK jsem se dozvěděla z nabídky na účast v kurzu realizovaného v projektu MPSV ke konci roku 2015 a od té doby se o metodu zajímám a zabývám se často zjišťováním, z jakého důvodu se ještě tato metoda nevyužívá v takové míře jako v zahraničí*“. Účast na vzdělávání v rámci projektu MPSV v roce 2015 a to z vlastní iniciativy potvrzuje i respondentka **S3**. Respondetka **S2** se kurzu v rámci pilotního projektu MPSV nezúčastnila, jelikož v roce 2015 ještě nepracovala jako sociální pracovníce. Shodně uvedla, že se

o tuto metodu velmi zajímá i z vlastní iniciativy, jelikož je jí myšlenka RK blízká. Aktuální kurzy na toto téma dle respondentky **S2** nejsou momentálně dostupné.

2. OBLAST – Efektivita nástroje RK

V oblasti zabývající se efektivitou RK, jsme se v rozhovorech se sociálními pracovníci neziskových organizací dotazovali na stejné otázky, tak jako v části A. Klíčová témata a stručné odpovědi jsou pro větší přehlednost zaznamenány v tabulce č. 10. Níže jsou odpovědi respondentek rozepsány spolu s doslovnými citacemi.

Okruhy	Respondentka S1	Respondentka S2	Respondentka S3
Situace rodiny vhodné k RK	Závažnější výchovné problémy, rozvod, hrozící odebrání dítěte z rodiny, stanovování výchovných opatření v rodině, nadměrné užívání alkoholu apod.	Hospitalizace jednoho či obou rodičů, hrozící odebrání dítěte, ztráta bydlení, matky samoživitelky, zneužívání návykových látek ze strany rodiče či rodičů	Hrozící odebrání dítěte, odchod jednoho z rodičů, úprava poměrů v rodině
Efektivita nástroje RK	Metoda RK je jednoznačně efektivní nástroj. Ve vhodně zvoleném případě může RK zmobilizovat rodinné síly rodiny i jejího okolí.	Ano, nástroj RK vnímám jako efektivní. Je to dobrovolná věc ze strany rodin, jejich navržené řešení, a proto jej přijímají pozitivněji, jak řešení podávané odborníkem.	Ano, vnímám jej jako velmi efektivní nástroj při SPOD.

Přínosy RK	Vyřešení problému ze strany rodiny, projevená důvěra, úleva pečující osobě, prohloubení či znovuoobnovení rodinných vazeb.	Dobrovolnost, využití vnitřních zdrojů v rodině, méně práce pro odborníky, projev důvěry, převzetí zodpovědnosti za svůj život	Rodina si řeší situaci sama, je odborníkem na svůj problém.
Překážky RK	Nízká informovanost, předsudky a stereotypy v jednání pracovníků OSPOD, přirozená nedůvěra v rodiny, přebírání odpovědnosti za dění v rodině, velká přetíženost pracovníků OSPOD	Špatné vztahy v rodinách, plán rodiny nemusí být ze strany odborníků pozitivně přijímán, RK je náročná na přípravu, nízká informovanost	Nízká informovanost, neochota OSPOD zavádět nové metody při práci s rodinou, časová náročnost

Tabulka č. 10: Oblast – Efektivita nástroje RK (respondentky S1-S3)

Z odpovědí respondentek vyplynulo, že jsou pro rodinnou konferenci vhodné velmi různorodé situace v rodině. Mezi tyto situace řadí rozvod, hrozící odebrání dítěte z rodiny, stanovování výchovných opatření v rodině, hospitalizaci rodičů či jednoho z rodičů, hrozící ztrátu bydlení, situaci matek samoživitelek pečující i třeba o více dětí, které musí být zaměstnané a nemají dostatek času a financí zajistit všestrannou péči o děti, nadměrné užívání alkoholu, odchod jednoho z rodičů, úmrtí jednoho z rodičů, odchod jednoho z rodičů do VTOS, převzetí více dětí do péče apod. Respondetka **S2** navíc uvádí, že se RK nemusí používat jen v situaci, kdy teprve hrozí odebrání dítěte z rodiny, ale i v rodinách, kde již fakticky k odebrání dítěte došlo a to třeba z důvodu závislosti rodiče na návykových látkách.

Co se týče efektivity nástroje rodinných konferencí, tak shodně všechny tři respondentky uvedly, že metodu rodinných konferencí vnímají jako velmi efektivní při práci s ohroženou rodinou. Dle odpovědí respondentek je rodinná konference přístup, který projevuje respekt k rozhodnutím klientů a také dává rodinám prostor pro zodpovědnost ve vlastním řešení, kdy je

konečný plán rodinné konference schvalován pracovníkem OSPOD a tudíž by nemělo dojít k poškození zájmu dítěte. Respondetka **S2** uvádí: „*Jde o dobrovolnou věc ze strany rodiny, na kterou mohou lépe reagovat, nežli na plány represivních orgánů jako je OSPOD či soud*“. Efektivitu metody RK potvrzuje i respondentka **S1**: „*Metoda RK je dle mého názoru jednoznačně efektivní nástroj využitelný v SPOD, protože věřím, že při správném způsobu ve vhodně zvoleném případě může skutečně rodinná konference zmobilizovat rodinné síly rodiny i jejího širšího okolí. Dále věřím, že projevená důvěra ze strany OSPOD směrem k rodině již sama o sobě způsobí pozitivní změny ve vzájemných vztazích a může nastartovat procesy, které doposud nefungovaly. Celkově je mi bližší přístup, při kterém se rodina podporuje, jsou jí nabízeny možnosti, nikoliv dávány příkazy a myslím, že dnes je již prokázáno, že represivní přístup, zastrašování a výhrůžky rodinám rozhodně nepomáhají stabilizovat svoji situaci, naopak často přivedou rodinu k selhání*“. Přístup k rodině, který je podporující a dobrovolný praktikuje ve své praxi i respondentka **S2**, která právě v dobrovolnosti, vnitřních zdrojích klientů a podpory směřující k rozvoji samostatnosti spatřuje smysl a proto je jí metoda RK velmi sympatická. Respondentky byly dotazovány, zda vnímají rodinnou konferenci jako efektivní nástroj právě v sociálně-právní ochraně dětí, jelikož OSPOD není jediná instituce, která by mohla RK realizovat. Respondentky se shodují v tom, že právě záštita OSPOD nad touto metodou má smysl, jelikož neziskové organizace onen podporující a respektující přístup k rodinám již zastávají a změna rolí OSPOD by mohla být k prospěchu při práci s rodinou. O tomto hovoří hlavně respondentka **S1**: „*Ještě bych dodal, že v odborné praxi panuje poměrně rozšířená a poměrně všemi pozitivně přijímána myšlenka toho, že nejlépe by bylo, kdyby iniciátorem a realizátorem RK byly neziskové organizace, které by si vytipovaly vhodné rodiny, se kterými spolupracují. A ano je to jistě jedna z metod, která podpoří všechny ostatní preventivní činnosti, které se v rámci sociálních služeb při práci s rodinou realizují. Využití tohoto nástroje pracovníky OSPOD by symbolizoval změnu úhlu pohledu, dále změnu rolí z autoritativní na podpůrnou a partnerskou a právě z tohoto důvodu se domnívám, že je zapotřebí začít pracovat na opatření, které by směřovaly k zavedení a užívání této metody jako preventivní metody využívané v SPOD jako první ze všech dalších kroků, které může pracovník OSPOD ve své práci s rodinou realizovat. Pracovníci služeb sociální prevence totiž již podpůrnou a partnerskou roli v procesu spolupráce s rodinou zastávají*“.

Rodinná konference jako metoda práce s ohroženou rodinou disponuje řadou přínosů, ale v praxi se lze setkat i s různými překážkami. Respondentky uvedly, že přínosy rodinné

konference lze spatřovat v její dobrovolnosti, v projevech důvěry v převzetí zodpovědnosti za svůj život, v odlehčení od problémů, kdy na to daná osoba není sama a může se spoléhat na své rodinné příslušníky místo na instituce. Respondentky se také shodují v tom, že obrovským přínosem RK je obnovení, upevnění či prohloubení citových vazeb v rodině. Respondetka **S3** dodává: „*Rodina se léčí především sama. Každá rodina má svoji kulturu, svoji historii a nikdo, kdo přichází z venku, nemůže úplně zachytit fungující řešení problémů v rodině. I když řešení sociální pracovník má, přichází s tímto řešením on a ne klient a jeho přátelé a rodina. Ne vždy je tak navrhnuté řešení odborníkem funkční*“. To potvrzuje i respondentka **S1**, která hovoří o tom, že: „*Metoda je specifická v tom, že odborník nepřichází s daným řešením, ale přichází s respektem k rozhodnutí klienta, se kterým se nemusí ztotožňovat, pouze ho přijmout jako možné řešení situace*“.

Respondentky odpovídaly také na to, jaké spatřují překážky při realizaci RK či v jejím rozšíření. Z odpovědí vyplynulo, že překážkami mohou být nízká informovanost a vzdělanost, předsudky a stereotypy v jednání pracovníků OSPOD, přebírání zodpovědnosti za dění v rodině, technická náročnost organizace RK, velká vzdálenost rodinných příslušníků v rámci republiky, velká přetíženost pracovníků OSPOD, roztržitést systému péče o rodiny a děti, špatné vztahy v rodinách, neochota OSPOD zavádět nové metody při práci s rodinou, špatně zvolená situace v rodině vhodná pro RK apod. Problematiku přebírání zodpovědnosti za dění v rodině ze strany sociálních pracovníků či státu zmiňují obdobně všechny tři respondentky.

Překážkou dle respondentek může být i nahlížení na rodinu v rámci určitých norem, na které jsme v České republice zvyklí a vyžadujeme tak jejich plnění i od rodin, které mají velké sociokulturní rozdíly a v jejich rodině tak mohou být tyto normy naprosto oprávněně úplně jiné, což se může týkat např. vzdělání. Respondetka **S1** uvádí: „*Pro romskou rodinu není standard mít určité dosažené vzdělání, není pro ně důležité, i když jsou jejich děti posuzovány dle našich norem. Tyto sociokulturní rozdíly je třeba si při práci s rodinami uvědomovat*“.

3. OBLAST – Výstupy RK

V oblasti zabývající se výstupy RK, jsme se v rozhovorech se sociálními pracovníci neziskových organizací dotazovali na stejné otázky, tak jako v části A. Klíčová témata a stručné odpovědi jsou pro větší přehlednost zaznamenány v tabulce č. 11. Níže jsou odpovědi respondentek rozepsány spolu s doslovnými citacemi.

Okruhy	Respondentka S1	Respondentka S2	Respondentka S3
Přímé dopady RK na rodinu	Jasně nastavená spolupráce směřující k vyřešení potíží v rodině	Řešení konkrétních problémů a celkové vyřešení situace, prevence v situaci kdy hrozí odebrání dítěte, zvýšení rodinné sounáležitosti	Urovnání vztahů mezi příbuznými, návrh vlastního řešení, změna v pojetí důvěry v rodinu
Nepřímé dopady RK na rodinu	Stmelení rodiny, obnovení kontaktů v rodině, úleva pracovnícím OSPOD	Obnova rodinných vztahů a jejich upevnění	Seznámení s příbuznými, o kterých se nevědělo
Potenciál rodiny pomoci si sama	Ano, nemám o tom pochybnost, historicky si rodina vždy musela pomoci sama	Ano, každý člověk má určité pozitivní zdroje, které může využít k řešení problému	Ano, samotná rodina nejlépe ví, jaké jsou její možnosti v tom, aby si pomohla sama.

Tabulka č. 11: Oblast – Výstupy RK (respondentky S1-S3)

Respondentky se domnívají, že rodinná konference by při použití v rodině, mohla ve svém přímém dopadu sloužit k jasně nastavené spolupráci směřující k vyřešení potíží v rodině. Respondentka S3 uvádí: „*Ve chvíli, kdy se rodina sama podílí na návrhu řešení a zaváže se k plnění dohodnutého plánu, jsou více motivovaní v řešení situace, jelikož se k tomu zavázali sami a nikdo je nenutí*“.

Dále by tato metoda mohla sloužit jako preventivní nástroj odebírání dětí z rodiny a k zvyšování sounáležitosti a solidarity, což může spět ke vzájemné pomoci, která je prevencí mnoha sociálních problémů jak uvádí respondentka **S2**. Ta navíc dodává: *„Dnešní doba je typická tím, že se vliv rodiny ztrácí. Takto můžeme dát rodinám zpět zodpovědnost za jejich život do vlastních rukou“*.

Respondentky byly dotazovány i na nepřímé dopady jaké může RK na rodinu mít. Tady jsou odpovědi všech tří respondentek shodné. Nepřímý dopad spatřují v stmelení rodiny, obnovení kontaktů v rodině a nalezení příbuzných, kteří mohou být nápomocni při řešení nepříznivé situace v rodině. Respondentka **S2** uvádí: *„RK může být příjemným setkáním“*.

Poslední otázka kladená respondentkám se zaměřovala na zjištění názoru, zda má každá rodina potenciál pomoci si ve své situaci sama. Opět se všechny respondentky shodovaly v tom, že dle jejich názorů má každá rodina potenciál si pomoci sama. Respondentka **S3** již i v jiných odpovědích během rozhovoru zmiňovala, že pouze rodina je odborníkem na své problémy a s řešením by neměl přicházet odborník. Respondentka **S1** dodává: *„Ano. A nemám o tom pochybnost, jelikož historicky si rodina musela vždycky pomoci sama a to, jakou formu pomoci si zvolila, bylo čistě na ní. Je nutné jít s dobou a uvědomit si, že rodina se mění, a právě RK je jeden ze způsobů, jak rodině pomoci obnovit kompetence, které v dřívějších dobách měla zcela automaticky“*. Respondentky **S1** a **S2** se domnívají, že pokud budeme u člověka odkrývat jeho pozitivní zdroje a podporovat ho v tom, aby uspěl, tak to povede k možnému řešení problémů. Respondentka **S1** doplňuje: *„Když člověku vložíme do rukou důvěru a nebudeme zavrňovat jeho odlišné způsoby řešení, pak uspěje“*. To potvrzuje i respondentka **S2**, která hovoří o tom, že instituce nejsou často schopny pozitivní zdroje u klientů odkrýt a nabízejí tak pouze vlastní způsoby řešení.

C - ANALÝZA ROZHOVORŮ S ODBORNÍKY ZAJIŠŤUJÍCÍMI METODICKOU PODPORU SMĚREM K REALIZACI RK

1. OBLAST – Zkušenosti s RK

V oblasti zabývající se zkušenostmi s metodou RK, jsme se v rozhovorech s odborníky zajišťujícími metodickou podporu směrem k RK dotazovali na stejné otázky, tak jako v části A a B. Při otázce na praktické využití RK nás zajímala také role respondentů směrem k realizaci RK. Klíčová témata a stručné odpovědi jsou pro větší přehlednost zaznamenány v tabulce č. 12. Níže jsou odpovědi respondentů rozepsány spolu s doslovnými citacemi.

Okruhy	Respondent M1	Respondent M2	Respondentka M3	Respondentka M4
Znalost RK	ANO	ANO	ANO	ANO
Definice RK	Setkání širší rodiny, případně dalších osob, které mají vztah k rodině, kde se řeší problémová situace.	Aktivizuje rodinu a umožňuje jí, aby o další pomoci a tom, jakou pomoc potřebuje, rozhodovala sama. RK je společné setkání rodiny bez vnější pomoci.	Setkání široké rodiny, přátel a dalších lidí, kteří společně hledají řešení složité situace týkající se dítěte.	RK je setkání širší rodiny, kde má rodina možnost rozhodnout jakým způsobem chce řešit složitou situaci týkající se dětí
Praktické využití RK	NE (role směrem k RK byla koordinační)	ANO (role administrátora)	ANO (role administrátorky)	ANO (role koordinátorky)

	a motivační pro ostatní kolegy)			
Teoretické znalosti o RK	Pokročilé	Pokročilé	Pokročilé	Pokročilé
Zdroj znalostí o metodě RK	Vzdělávání pořádané MPSV	Přípravy pilotního ověřování metody RK pro území ČR, vícedenní intenzivní vzdělávání a praktický výcvik zástupců z Nizozemí	Výcvik rodinných konferencí vedených zahraničními lektory z Nizozemí	Různé kurzy na téma rodinných konferencí

Tabulka č. 12: Oblast – Zkušenosti s RK (respondenti M1-M4)

Z odpovědí odborníků, kteří zajišťují metodickou činnost směrem k realizaci RK, po položení první otázky vyplynulo, že všichni metodu RK znají a dokáží ji zcela bez problému definovat. Definování metody je u těchto respondentů velmi obdobné, vnímají rodinnou konferenci jako setkání širší rodiny, která v rámci setkání hledá řešení jejich nepříznivé sociální situace. Respondent **M2** doplňuje: „*Jedná se o setkání širší rodiny, přátel, sousedů, kolegů, aby společně a bez vnější pomoci vytvořili svůj plán tzv. („více hlav, více rukou, více srdcí“)*“. Respondentka **M3** ještě doplňuje, že vnímá RK jako rozhodovací model, který upřednostňuje občanské právo rodiny vyřešit svoji složitou situaci vlastními silami před systémovým řešením.

Na otázku, zda mají respondenti praktické zkušenosti s realizací rodinných konferencí, odpověděli 3 respondenti, že ano, s tím, že respondent **M1** sdělil, že přímo s realizací RK zkušenost nemá, jelikož v rámci pilotního projektu MPSV zastával roli spíše koordinační a motivační pro ostatní kolegy z řad OSPOD a zajišťoval vzdělání pro pracovníky, kteří o toto téma měli zájem. K jeho činnosti směrem k RK respondent **M1** dodává: „*Současně jsem tipoval*

koordinátory, kteří by měli mít na starosti oslovování konkrétních osob, které budou zajišťovat přímo rodinnou konferenci“. Respondenti **M2** a **M3** zastávali stejnou roli směrem k realizaci RK a to roli administrátora. Oba respondenti mají bohatou zkušenost s poptáváním RK a komunikací s OSPOD, především za dobu trvání pilotního projektu MPSV. Respondent **M2** navíc popisuje úkoly administrátora: „Úkolem administrátora je konzultovat poptávky s jednotlivými OSPOD (zadavateli rodinných konferencí) a doladovat zadání. Dále určovat, který nezávislý koordinátor se ujme organizování rodinné konference, být jeho koučem, vzdáleným konzultantem a pomocníkem“. Poslední dotazovanou byla respondentka **M4**, která má taktéž praktické zkušenosti s realizací RK a to z pozice koordinátora. Jako koordinátor realizovala 4 rodinné konference.

Poslední otázkou této oblasti bylo taktéž zjišťování, jakou formou tyto respondenti získali teoretické znalosti o metodě RK a jak se ke vzdělávání dostali. V odpovědích se opakuje, že tyto respondenti získali znalosti o této metodě z velké části díky pilotnímu projektu MPSV a dále pomocí vícedenního výcviku v této metodě, který byl vedený zahraničními lektory z Nizozemska. Respondetka **M4** zmiňuje navíc i kurzy vedené neziskovými organizacemi. Z odpovědí je patrné, že školení byla u těchto respondentů intenzivní a zároveň velmi stěžejní pro jejich další působení a šíření metody RK.

2. OBLAST – Efektivita nástroje RK

V oblasti zabývající se efektivitou metody RK, jsme se v rozhovorech s odborníky zajišťujícími metodickou podporu směrem k RK dotazovali na stejné otázky, tak jako v části A a B. Klíčová témata a stručné odpovědi jsou pro větší přehlednost zaznamenány v tabulce č. 13. Níže jsou odpovědi respondentů rozepsány spolu s doslovnými citacemi.

Okruhy	Respondent M1	Respondent M2	Respondentka M3	Respondentka M4
Situace rodiny vhodné k RK	Prakticky pro všechny situace v rodině, pokud je RK použita na	Dle metodiky není typ situace, který byl nebyl pro RK vhodný.	Všechny typy situací v rodině týkající se dítěte (hrozba odebrání	Obecně jakákoliv závažná situace v rodině dotýkající se

	počátku začínajících potíží rodiny.	Z praktické zkušenosti nedoporučuji spory, kde válčí právníci.	dítěte, ekonomické problémy apod.)	dítěte.
Efektivita nástroje RK	Ano, vnímám ji jako efektivní v případech, kdy je s rodinami RK realizována v počátcích obtížných situací.	Ano, vnímám ji jako vhodný doplňující nástroj, který může být v SPOD využitelný.	Ano vnímám, ověřila jsem si efektivitu této metody u několika rodin. Díky RK navracíme důvěru v sílu rodiny.	Ano, myslím, že by RK měla být základem v SPOD. Každá rodina by měla dostat šanci si své problémy vyřešit po svém.
Přínosy RK	Stlmení rodiny, obnovení kontaktů, projevená důvěra	Přínos může nastat u rodin, kde se RK aplikuje v začátcích problem	Zlepšení komunikace mezi členy rodiny, přijetí zodpovědnosti za vlastní situaci, aktivní přístup	Posílení rodiny, přijmutí odpovědnosti za své životy
Překážky RK	Časová náročnost, nedostatek koordinátorů, nezáměr pracovníků SPOD, nepodpora projektů ze strany MPSV na realizaci RK	Cílová skupina rodin, které se dostávají na OSPOD, represivní a mocenské řešení rodinných situací, nedůvěra v rodiny ze strany OSPOD	Nepartnerský přístup profesionálů k rodinám, nejasné definování cíle RK, nejasné a zamlžené informace směrem k rodině	Nedůvěra v rodinu ze strany odborníků

Tabulka č. 13: Oblast – Efektivita nástroje RK (respondenti M1-M4)

Odpovědi respondentů na otázku pro jaké situace v rodině je RK vhodná, byly opět velmi podobné a díky praktickým zkušenostem respondentů byli schopni vymezit i situace, které se z praxe opravdu jako vhodné pro realizaci RK nejeví. Respondenti řadí mezi vhodné situace pro realizaci RK tyto typy situací: pečující matka odchází do VTOS, příbuzný si chce z ústavní výchovy převzít děti do své péče a je třeba vypomoci širší rodinou, výchovné problémy dítěte, hrozící odebrání dítěte z rodiny, zachování kontaktu rodiny a dítěte žijícího mimo rodinu, ekonomické a bytové problémy rodiny, školní obtíže dítěte, odstěhování jednoho z rodičů, hospitalizace jednoho z rodičů, děti v náhradní rodinné péči a situace s tím spojené. Respondent **M2** na základě svých praktických zkušeností zmiňuje, že se jeví jako velmi nevhodná situace, když je rodina v dlouholetém a velice konfliktním rozvodovém řízení, tzv. „válka právníků“. Dále respondent **M2** upozorňuje že: *„Dále se jeví jako nevhodné, když je metoda rodinných konferencí nasazena jako tzv. poslední varianta. Zadavatel již vyzkoušel jiné metody jako případovou konferenci, terapii, dohled apod., neví si s rodinou rady a volí rodinnou konferenci“*.

Důležitým spojníkem v odpovědích respondentů bylo zjištění, že všichni dotazovaní odpověděli, že rodinná konference by měla při řešení problému v rodině nastoupit jako první možná volba a měla by se začít organizovat ihned, pokud nastane v rodině nějaká zásadní změna či problém. Toto potvrzuje i respondent **M2**: *„Za vhodné a žádoucí je tedy využívat metodu rodinných konferencí jako předstupeň všem dalším případným aplikovaným metodám. Konference není všespásná, neznamená to, že nebude sociální práce s rodinou již probíhat, nýbrž plán rodiny může být dobrým motivátorem či pomocným prostředkem pro zlepšování situace v rodině“*. Respondent **M1** taktéž hovoří o potřebě realizovat RK v počátku začínajících obtíží, pak je dle něj úspěšnost rodinné konference poměrně vysoká.

Dále byli respondenti dotazováni, zda vnímají rodinnou konferenci jako efektivní nástroj využitelný v sociálně-právní ochraně dětí. Všichni tito odborníci vnímají rodinnou konferenci jako efektivní nástroj využitelný v sociálně-právní ochraně dětí, což si část respondentů ověřila díky svým bohatým zkušenostem i v praxi. Respondentka **M3** zmiňuje, že díky rodinné konferenci můžeme vrátit důvěru v sílu rodiny, jelikož je to právě ona kdo může efektivně rozhodovat a pak i konkrétně pomoci a dále dodává: *„Myslím si, že by to měla být první možnost, kterou rodina dostane, pokud řeší nějaký problém. Je důležité, aby se sešla se svými nejbližšími lidmi, kteří jsou spojeni se životem dítěte, dala hlavy doromady, dostala potřebné informace o dalších možnostech pomoci a pak se rozhodla, jak bude dále postupovat či jaké služby si vybere“*

na případnou pomoc“. Respondetka **M4** dodává, že všechny RK, které se jí podařily zrealizovat, byly právě na žádost OSPOD a domnívá se, že by RK měla být základem v sociálně-právní ochraně dětí. Zajímavý názor na využívání metody RK jako efektivního nástroje ze strany OSPOD přináší respondent **M2**: „*Současně stále bohužel na území ČR přetrvává na OSPOD spíše represivní a mocenské řešení rodinných situací. OSPOD rodinám nevěří, že by byly schopny vytvořit plán a sami jej plnit. Pracovníci OSPOD zjišťují, že rodinné konference jim práci nezlehčují a stále musí s rodinou sociálně pracovat, tudíž nevnímají tuto metodu jako odlehčení své práce*“. Jedna z respondentek hovoří také o tom, že díky RK se může změnit přemýšlení sociálních pracovníků, ale i veřejnosti a díky projevené důvěře a vracení zodpovědnosti do ruk rodiny se z klienta stává občan, který si své problémy dokáže řešit sám.

I tito respondenti byli dotazováni na oblast přínosů rodinné konference a také na překážky, které spatřují při samotné realizaci RK či co může realizaci RK bránit. Přínosy RK lze spatřovat v zlepšení komunikace mezi členy rodiny, v přijetí zodpovědnosti za vlastní situaci, chuť situaci měnit díky dané možnosti podílení se na řešení, lepší spolupráce s pracovníky OSPOD a dalšími odborníky, posílení rodiny, preventivní zachycení problému v rodině a další. Ve vymezení překážek jsou odborníci také za jedno, jejich odpovědi se prolínají i odpověďmi v jiných otázkách. Velké překážky lze spatřovat v časové náročnosti RK, nezájmu pracovníků OSPOD, nastavený represivní přístup OSPOD a neochota měnit zaběhnuté, nedůvěra v rodinu a v její možnosti řešení, nereálná očekávání, nepartnerský přístup odborníků k rodině. Ve všech odpovědích lze spatřovat podobnosti a jistou shodu, s mírnými odchylkami, které souvisí převážně s rolemi, které odborníci mají směrem k realizaci RK.

3. OBLAST – Výstupy RK

V oblasti zabývající se výstupy RK, jsme se v rozhovorech s odborníky zajišťujícími metodickou podporu směrem k RK dotazovali na stejné otázky, tak jako v části A a B. Klíčová témata a stručné odpovědi jsou pro větší přehlednost zaznamenány v tabulce č. 14. Níže jsou odpovědi respondentů rozepsány spolu s doslovnými citacemi.

Okruhy	Respondent M1	Respondent M2	Respondentka M3	Respondentka M4
Přímé dopady RK na rodinu	Preventivní nástroj, vyřešení situace a dohodnutí plánu	Užší rodina spatřuje, že není na řešení problému sama, rodina si sama rozhoduje, jasné definování úkolů a tím nedochází k dezinformacím	Zlepšení komunikace, chuť situaci změnit, lepší nastartování spolupráce rodiny a profesionálů	Obnovení kontaktů mezi členy rodiny, lépe nastavená spolupráce s OSPOD, konkrétní rozhodnutí učiněné na RK
Nepřímé dopady RK na rodinu	Stmelení rodiny, obnovení kontaktů v rodině, nalezení dalších příbuzných	Rozdělení povinností mezi více lidí, zjištění kontaktů na širokou rodinu, aktivizace rodiny	Nerozlišuji přímé a nepřímé dopady RK na rodinu	Lepší komunikace v rodině
Potenciál rodiny pomoci si sama	Každá rodina může mít určité limity v pomoci si sama, RK může pomoci tam, kde je obtížná komunikace.	Je nutné si uvědomit, že s řešením situace často přichází odborník, kdy rodina odborníkem není a její řešení tak může odlišné od očekávání odborníka, ale pro rodinu reálné a důležité.	V každé rodině se může najít nějaký zdroj, který může danou situaci zlepšit. RK může pomoci propojit podporu a pomoc rodiny se systémovou pomocí.	Myslím si, že ne, ale každá rodina by měla dostat alespoň možnost zkusit si pomoci sama.

Tabulka č. 14: Oblast – Výstupy RK (respondenti M1-M4)

Dotazovaní odborníci spatřují přímý dopad RK na rodinu v tom, že na řešení problému není rodina sama, ale zapojí se do řešení další rodinní příslušníci, kteří k sobě mají důvěru a mohou si sami rozhodovat o tom, jakou pomoc potřebují a jak bude pomoc i plán řešení vypadat. Respondenti **M3** a **M4** spatřují přínos také ve zlepšení komunikace a spolupráce rodiny a pracovníků OSPOD, což může souviset právě s projevenou důvěrou ze strany OSPOD směrem k rodině. Nepřímé dopady RK na rodinu spatřují odborníci v stmelení a propojení široké rodiny i z hlediska získání nových kontaktů a dále v nalezení neformálních řešení. Respondent **M2** hovoří o tom, že rozdělení povinností mezi více členů rodiny pomáhá sociální pracovníci si uvědomit, že podporu rodiny a pomoc neposkytuje jen ona sama. Dále dodává: „*Sociální pracovnice má možnost na jednom místě spatřit široký rodinný okruh, včetně přátel. Rodina se aktivizuje a vyměňuje si informace, mnohdy skrytý nebo jen „tušící“ problém v rodině, je pojmenován*“.

Cílem poslední otázky, která byla kladena respondentům, bylo zjistit, zda má každá rodina potenciál pomoci si ve své situaci sama. V odpovědích na tuto otázku nejsou respondenti zcela jednotní, ale shodují se v tom, že každá rodina by měla dostat alespoň možnost zkusit si pomoci sama v souvislosti s tím, že v každé rodině se může najít nějaký pozitivní zdroj, který může situaci v rodině zlepšit. Každá rodina tak nemusí mít potenciál pomoci si sama, ale nikdy by neměla být zavržena možnost jim dát alespoň šanci se o to pokusit. Respondentka **M3** hovoří o tom, že je dobré nezapomínat na to, že někdy se pomoci rodině nevyhne i pomoc sociálního pracovníka, kdy právě rodinné konference přináší kombinaci rodinného a případně částečně i systémového řešení a mohou se tak doplňovat, jak si rodina sama naplánuje. Respondent **M2** dodává: „*Často má sociální pracovník jinou představu o formě a způsobu pomoci, kdy očekává řešení a posun. Rodina není odborník, proto také její plán je odlišný. Je nutné si uvědomit, že rodinné konference pomáhají znovu obnovit to, co bylo dříve zcela běžné. Když měl někdo v rodině problém, rodina se semkla a členové si vzájemně pomohli*“.

Respondentka **M3** byla dotazována na příklad dobré praxe. Dodává: „*Je to příběh Petry. Petra je čtrnáctiletá dívka, která žije v domácnosti se svým tatínkem. Petra má ještě o sedm let starší sestru, maminka jí zemřela krátce po jejím narození. Od té doby o Petru pečoval střídavě její otec, babička, která již také zemřela a teta, a také nějaký čas pobývala v dětském domově a krátce i u pěstounů. Petra prožívala v poslední době nespokojenost s péčí otce. Podle ní otec popíjel alkohol, dával jí málo peněz, měli neshody ohledně trávení volného času. Se svojí sestrou*

se Petra vůbec nestýkala, měly vzájemné neshody. Sociální pracovnice OSPOD navrhla Petře a jejímu otci možnost uspořádat rodinnou konferenci. Domluvili se s koordinátorkou na tom, koho zkusí pozvat. Petra nevěřila tomu, že kvůli ní bude ochoten někdo dorazit a situaci řešit. Nakonec se sešlo dost lidí, kteří se na soukromé rodinné poradě domluvili na tom, jak Petře a jejímu otci pomoci. Řešili otcovu práci a jeho zdravotní stav, výši kapesného a kroužky, kam si Petra přeje chodit. V průběhu plánování rodinné konference se Petra také usmířila se svojí sestrou. Sestry spolu začaly trávit více času a starší sestra je pro Petru oporou“.

Dotazován na příklad dobré praxe byl i respondent **M2**. Ten sděluje tento případ: *„Paní Anna se rozhodla si vzít do své péče pět dětí své sestry, které byly umístěny v dětském domově. Paní Anna žila sama v malém bytě, tušila, že péče o tolik dětí bude velice náročná. OSPOD požádal o rodinnou konferenci, s cílem poskytnout tetě dětí dostatek podpory širší rodinou. Teta dětí byla dojatá, kolik lidí se kvůli dětem rozhodlo přijít a podílet se na plánu pomoci. Plán byl kuriózní v tom, že přinášel mnoho oblastí, které by s tetou dětí sociální pracovnice nikdy neřešila, a přesto teta dětí v těchto skutečích viděla ohromnou podporu, zájem a pochopení. V tu chvíli věděla, že na péči o děti nebude sama. Jeden ze členů rodiny se nabídl, že bude děti zdarma stříhat, jiný upeče na každé narozeniny dětí dort, další vyrobí dětem spaní, jiný bude zapůjčovat větší vůz na převoz dětí apod. Nabídka pomoci ze strany široké rodiny byla obrovská, rodinu to stmelilo“.*

D – PŘÍPADOVÉ STUDIE

PŘÍPADOVÁ STUDIE č. 1 – paní Pavla, věk 30 let

Tato případová studie bude demonstrovat využití rodinné konference v praxi a její dopad na rodinu, která se jí zúčastnila.

Sociální anamnéza a životní situace p. Pavly

Paní Pavla má syna Matyáše. V době, kdy měl Matyáš 4 roky, byla ze strany OSPOD nařízena pěstounská péče na přechodnou dobu. Do pěstounské péče na přechodnou dobu byl Matyáš umístěn z důvodu drogové závislosti paní Pavly. Drogová závislost paní Pavli nebyla dlouhodobého charakteru, ale ve své době měla dopad na péči o jejího syna. Matyáš je jediný syn paní Pavly, s jeho otcem nikdy nežila a nijak se dále nestýkají ani kvůli synovi. Paní Pavla si po čase našla nového partnera, se kterým společně žijí. S partnerem i synem Matyášem, předtím než byla nařízena pěstounská péče na přechodnou dobu, neměli příliš vyřešenou otázku bydlení. Se svojí rodinou se paní Pavla příliš nestýkala, měla problematický vztah se svojí matkou, se kterou se nevidala. Po nařízení pěstounské péče na přechodnou dobu měla paní Pavla rok na to, aby si zajistila podmínky pro navrácení syna zpět do své péče.

Popis hlavního problému p. Pavly

Hlavním problémem paní Pavly byla především její drogová závislost. Paní Pavla si vážnost situace uvědomovala, a proto ve chvíli, kdy jí byl syn odebraný z péče, chtěla na situaci intenzivně pracovat a zajistit si vhodné podmínky pro to, aby jí byl syn vrácen zpět do péče. Paní Pavla měla také dluhy, které po celou dobu neřešila. Problém byl i v bydlení, s přítelem a synem bydlela v nevyhovujících podmínkách na ubytovně. Po odebrání syna, se s přítelem snažila zajistit vhodné podmínky pro jeho návrat. Oporu měla hlavně v příteli.

Sociální intervence a průběh RK

Paní Pavla začala spolupracovat s OSPOD, který v prvotní fázi spolupráce nabídl možnost uspořádat rodinné konference, čehož nakonec paní Pavla využila i přes počáteční obavy a strach

ze setkání s některými členy rodiny. Administrátor RK pomohl OSPODU vytipovat vhodného koordinátora. Samotné rodinné konferenci předcházela několik měsíců její příprava, kdy koordinátor oslovil všechny zúčastněné, připravil je na jejich roli a na samotné setkání. Koordinátor oslovil velké množství lidí z okolí paní Pavly. Setkání byli nakonec účastni paní Pavla, její přítel, jeho rodiče, matka paní Pavly, nejbližší kamarádka paní Pavly, syn Matyáš, babička Matyáše ze strany otce. Paní Pavla se rodinné konference obávala hlavně z důvodu přítomnosti její matky, jelikož spolu neměly dobré vztahy. Rodinná konference nakonec probíhala jako velmi příjemné a dojemné setkání, vztahy paní Pavly s její matkou se zlepšily a mnoho věcí si vyříkaly. Na samotném setkání se dohodlo, kdo a s čím paní Pavle pomůže. Plán se stanovil na nějakou dobu dopředu, aby paní Pavla stihla za rok zlepšit svoji situaci. První oblastí, která byla řešena, bylo bydlení. Rodiče jejího přítele na setkání navrhli, že by mohli žít u nich v rodinném domě, jelikož mají horní patro prázdné. Podmínkou bylo, aby si horní patro opravili sami, jelikož nebylo úplně přizpůsobené okamžitému nastěhování. Paní Pavla i její přítel to od jeho rodičů rádi přijali a byli za takovou nabídku velmi rádi. Paní Pavla si také potřebovala najít práci, s hledáním práce jí chtěla pomoci její kamarádka. Paní Pavla si dala za cíl, obrátit se na organizace, které jí pomohou s drogovou závislostí a také s dluhy. Se splácením dluhů jí chtěla pomoci alespoň v malé míře její matka. Oblastí, které se na RK stanovily, bylo povícero. Paní Pavla nakonec tuto metodu hodnotila velmi pozitivně.

Situace po realizaci RK

Paní Pavla začala plnit dohodnuté kroky stanovené plánem, který se domluvil na rodinné konferenci. Všichni zúčastnění své nabídky pomoci dodrželi. Po roce, který měla paní Pavla na zlepšení své situace, byla schopna zajistit adekvátní bydlení u rodičů svého přítele, sehnala si práci, pomalu platila dluhy a řešila svoji drogovou závislost. Po roce jí byl Matyáš vrácen do péče, s tím, že se stanovil dohled OSPODU. Během dohledu ze strany OSPODU začala p. Pavla spolupracovat s neziskovou organizací na zakázce týkající se předškolních vzdělávacích činností zaměřených na rozvoj jejího syna. Také si dodělala autoškolu. I nadále řešila dluhovou situaci a ambulantně docházela na terapeutická setkání ohledně své bývalé závislosti na drogách. Se svojí matkou se pravidelně stýkala, její matka udržovala i kontakt s Matyášem a přítelem p. Pavly. Široká rodina i přátelé byli pro paní Pavlu obrovskou oporou již v době, kdy neměla syna v péči a poté i v době, kdy syna do péče dostala a byla pod dohledem OSPODU. Paní Pavla do té doby

vůbec netušila jakou podporu v rodině má a kolik lidí je jí ochotno pomoci. Rodina hodnotí rodinnou konferenci velmi kladně, zlepšili se jim vztahy v rodině a paní Pavla si poměry zlepšila natolik, že byl po roce dohled OSPOD zrušen. Rodina žije spokojený život.

PŘÍPADOVÁ STUDIE č. 2 – paní Lenka, věk 34 let

Tato případová studie bude demonstrovat rodinu, která se ocitla v situaci, která je velmi vhodná pro uspořádání rodinné konference v rané fázi, kdy problém nastane a ještě je dostatek času na jeho řešení i bez velkého zásahu institucí. Rodinná konference v této situaci využita nebyla, kvůli pozdnímu řešení situace, i když dle některých zúčastněných odborníků mohla mít svůj potenciál a to díky nabídce pomoci ze strany široké rodiny, která nebyla adekvátně využita.

Sociální anamnéza a životní situace p. Lenky

Paní Lenka má čtyři děti. Dvě děti má z předchozího partnerství a jsou ve věku 11 a 13 let. Otec těchto dětí se s nimi vídá velmi málo, problematicky platí i výživné na děti. Dále má dvě dvojčata se současným partnerem. Paní Lenka byla v minulosti trestaná za krádež, kdy dostala podmíněný trest v délce 20 měsíců s dohledem Probační a mediační služby. V době, kdy si měla plnit podmínku, se několikrát nedostavila na setkání na Probační a mediační službu, a navíc byla přistižena Městskou policií za drobnou krádež. Podmínku tak porušila a dostala nepodmíněný trest odnětí svobody v délce 10 měsíců. K výkonu trestu odnětí svobody měla nastoupit po dovršení jednoho roku dvojčat, získala tak odklad. Paní Lenka má navíc spoustu dluhů, se kterými se potýká již dlouhou dobu. S přítelem a všemi dětmi žije na ubytovně v nevyhovujících podmínkách. Rodina žije ze sociálních dávek. Paní Lenka má také zdravotní problémy, se kterými se léčí. Se svojí rodinou, i rodinou přítele se pravidelně stýká.

Popis hlavního problému p. Lenky

Hlavním problémem paní Pavly byl především nepodmíněný trest odnětí svobody. Situaci řešila již dlouhou dobu a neustále se motala v kruhu, kdy vyřešila jednu věc a mohla začít řešit další. Ve chvíli, kdy se jí trest odnětí svobody změnil z podmíněného na nepodmíněný, začala situaci aktivně řešit. Již dříve spolupracovala s OSPOD a to zejména kvůli prohřešku jejího syna.

V poslední době nebyla spolupráce s OSPOD aktivní, nikdo to nevyžadoval i když se blížil termín nástupu p. Lenky do věznice. Další problémy, se kterými se paní Lenka potýkala, byly dluhy a bydlení.

Sociální intervence

Paní Lenka začala spolupracovat s neziskovou organizací, avšak spolupráce započala tři měsíce před nástupem do vězení, což vyžadovalo velmi intenzivní spolupráci. Sociální pracovnice komplexně zmapovala rodinnou situaci a domluvila se s paní Lenkou na zakázkách, které společně budou řešit. V prvotní fázi bylo nutné oslovit specializované oddělení pro matky s dětmi, kam by mohla paní Lenka nastoupit po vazbě a mohla by tak u sebe mít alespoň své nejmladší děti. Společně zjišťovaly podmínky nástupu na toto specializované oddělení. Bylo třeba podat oficiální žádost a poté vyřídit nespočet dokumentů, jako např. potvrzení od dětského lékaře, lékaře paní Lenky, zprávu klinického psychologa na vhodnost umístění dětí na specializované zařízení, potvrzení OSPOD, souhlasy otce apod. Tato zakázka se řešila velmi intenzivně a v rámci ní samozřejmě došlo i na jednání na OSPODU. Pracovnice OSPOD věděla od prvopočátku o situaci paní Lenky vzhledem k trestu, situace se ale nijak neřešila až do doby než se blížil nástup výkonu trestu a paní Lenka řešila situaci i s OSPOD, a to především na doporučení sociální pracovnice z neziskové organizace. Při několika setkání na OSPODU se řešila péče o starší děti, paní Lenka i její přítel navrhovali péči ze strany jejího partnera, či maminky paní Lenky a dalších přátel, kteří by se mohli na péči podílet a pomáhat. Sociální pracovnice z neziskové organizace informovala paní Lenku o tom, že kdyby se situace řešila dříve, a to v době, kdy OSPOD o této situaci již věděl dostatečně dopředu, mohla se zavčas zrealizovat rodinná konference, kde by se péče o děti mohla vyřešit lépe a ke spokojenosti všech, hlavně dětí a to především díky tomu, že byla velká vůle pomoci paní Lence ze strany její široké rodiny. Paní Lence byl princip rodinných konferencí vysvětlen, avšak na realizaci RK nebyl již prostor.

OSPOD tak navrhoval setkání v rámci případové konference, který již od začátku upřednostňoval péči ze strany biologického otce starších dětí. Důvodem bylo, že by partner paní Lenky nezvládal dle názoru OSPOD péči o čtyři děti, jelikož po dobu vazby paní Lenky musí mít po nějakou dobu nejmladší děti u sebe, a ty mohou být převezeny na specializované oddělení až v době, kdy paní Lenka projde pohovory a schválí její pobyt na tomto oddělení. Na OSPODU

byly provedeny pohovory s dětmi, které zmínily, že k otci nechtějí, jelikož se s ním pravidelně nevidají a raději by zůstali v místě bydliště s partnerem matky či s babičkou. Setkání proběhlo také s pracovnící OSPOD, neziskovou organizací, paní Lenkou a jejím partnerem, kde paní Lenka hovořila o tom, jaké má problémy s bývalým partnerem a že by chtěla péči zajistit ze strany jiných osob. Bylo domluveno datum setkání případové konference, kde se sešlo mnoho lidí na podporu paní Lenky. Tyto osoby nabízely pomoc partnerovi paní Lenky, pokud by mohl pečovat o starší děti. Řešilo se mnoho oblastí, ve kterých mohli pomoci. Otec dětí s tímto nesouhlasil, po dlouhé debatě všichni ustoupili a stanovilo se, že budou děti na základě mimosoudní dohody svěřeny do péče biologického otce. Diskuze probíhala za přítomnosti odborníku, kdy lze předpokládat, že za zavřenými dveřmi by se rodina mohla dohodnout nakonec úplně jinak.

Poté byla sepsána mimosoudní dohoda, kde se otec zavázal k velkému množství povinností, jež chtěla mít paní Lenka mimosoudně upravení. Bohužel brzy po sepsání dohody začal otec závazky mimosoudní dohody porušovat, kdy musela zakročit i pracovnice OSPOD.

Situace po realizaci případové konference

Paní Lenka začala po případové konferenci vyřizovat poslední věci před nástupem do vazební věznice. Velmi často řešila situaci s bývalým partnerem, který jí dával najevo, že dohodnuté povinnosti v mimosoudní dohodě dodržovat nebude. Před jejím nástupem do vazební věznice byly děti předány jejímu bývalému partnerovi. Po nástupu paní Lenky do vězení, je sociální pracovnice z neziskové organizace v pravidelném kontaktu s partnerem paní Lenky a podle možností i s ní. Partner si stěžuje, že je ve velmi malém kontaktu se staršími dětmi. Celá rodinná situace vyústila v to, že jsou starší děti úplně mimo kontakt s přítelem paní Lenky, s babičkou a ostatními rodinnými příbuznými a přáteli. Ani své mladší sourozence tak nebudou moci pravidelně vidat. Všichni doufají, že paní Lence vyjde přijetí na specializované oddělení pro matky s dětmi, kdy poté bude žádat o podmíněčné propuštění a do budoucna se snad rodina opět postaví na vlastní nohy, díky podpoře své široké rodiny, kterou paní Lenka v budoucnu ráda využije.

6.7 Shrnutí výzkumných závěrů

Výzkumným šetřením bylo zjištěno, že všichni dotazovaní respondenti metodu rodinných konferencí znají a dokáží ji definovat. Teoretické znalosti o metodě, jejích principech a cílech byly u respondentů rozdílné. Někteří respondenti mají o metodě pouze základní znalosti, jiní pokročilé. Dále ze šetření vyplynulo, že využívání metody rodinných konferencí není stále plošně zavedeno, alespoň co se týče pracovníků OSPOD a realizace metody v jejich praxi se pojí s mnohými překážkami. Shodně lze říci, že respondenti spatřují v metodě jistý potenciál a to i v pozitivních dopadech, které může rodinná konference na ohroženou rodinu mít. Odpovědi respondentů se v mnohém prolínají a jindy jsou velmi odlišné. Lze konstatovat, že přístup pracovníků OSPOD k rodinám je zcela odlišný od pracovníků neziskových organizací či odborníků na metodickou činnost směrem k RK. Je nutné si uvědomit, že sociální pracovníci zastávají určité role při práci s ohroženou rodinou, na základě toho byli i respondenti rozděleni do tří skupin. Především pracovníci OSPOD zastávají spíše mocenskou a autoritativní roli směrem k rodině, což potvrdilo ve výzkumném šetření i několik respondentek z řady OSPOD. Právě přístup k rodině je v rodinné konferenci na jiné úrovni, než je zvykem v běžné praxi některých sociálních pracovníků. Rodina a sociální pracovník jsou v procesu rodinné konference rovnocenní partneři a vytrácí se tak nástroj kontroly, o kterém respondetky OSPOD také hovoří. Respondentky neziskových organizací i pracovníci metodické podpory vyzdvihují metodu RK především kvůli navrácení odpovědnosti zpět do rukou rodin a jejich zplnomocňování při řešení nepříznivé situace.

Prostřednictvím empirického výzkumu byly zodpovězeny výzkumné otázky diplomové práce:

A) Jsou rodinné konference využívány v sociálně-právní ochraně dětí?

Na základě analýzy odpovědí respondentů bylo zjištěno, že v sociálně-právní ochraně dětí nejsou rodinné konference stále využívány v takové míře, jak by bylo vhodné a nejsou stále zcela běžnou součástí práce sociálních pracovníků OSPOD. Z odpovědí dotazovaných sociálních pracovníků OSPOD vyplynulo, že praktickou zkušenost s využitím metody rodinných konferencí mají pouze dvě pracovnice. Jiné pracovnice by metodu rády využívaly, ale zmiňují obavy z neznámého či v malé podpoře ze strany vedení či ostatních kolegů. Zbylé dotazované pracovnice OSPOD nemají o využití metody v praxi zájem, jelikož nesdílí myšlenku rodinných konferencí, že by si rodina byla schopná pomoci sama bez zásahu odborníka. Navíc respondetky

OSPOD zmiňují mnoho překážek při využívání této metody jako je např. časová náročnost RK, finanční náklady RK, velmi nízká informovanost o této metodě, málo proškolených odborníků, neochota zavádět nové metody apod. Nutno podotknout, že respondenti M2-M4 mají s využitím rodinné konference bohaté zkušenosti, pro potřeby diplomové práce, se ale nehovořilo s pracovníky OSPOD, kteří byli zadávali RK u respondentů M2-M4. V případě velkoplošného výzkumu u více pracovníků OSPOD by se praktické využití RK dalo více zmapovat.

B) Jsou rodinné konference efektivním nástrojem v sociálně-právní ochraně dětí?

Ano, rodinné konference lze vnímat jako efektivní nástroj v sociálně-právní ochraně dětí, což podporují především odpovědi respondentů, kteří tuto metodu prakticky realizovali a také příklady dobré praxe. Respondenti, kteří metodu RK prakticky realizovali či realizují, vnímají tuto metodu jako efektivní, podpořili by její využívání v SPOD případně i její využití ze stran neziskových organizací či škol. Metoda má široké využití při práci s rodinami. Respondenti, kteří metodu v praxi nevyzkoušeli, ji jako efektivní spíše nevnímají, což je logické, jelikož ji v praxi nerealizovali, nemají na ni vytvořený názor či mají málo zkušeností. Potenciál metoda rodinných konferencí zcela jistě má. Důležité je ale pamatovat na to, že je nutné správně metodu uchopit a vytipovat vhodnou rodinu a podchytit nepříznivou sociální situaci v rodině zavčas, aby tento nástroj mohl být efektivní.

C) Jaké změny dle zkušenosti odborníků ze sociální práce s rodinami mohou nastat v rodině nacházející se v dlouhodobé nepříznivé situaci za použití nástroje rodinných konferencí?

V případě, že bude rodinná konference uchopena správně, bude vytipována vhodná rodina a jejich problémová situace, může rodinná konference nastartovat v rodině jisté změny, které mohou mít pozitivní dopad na rodinu. Díky rodinné konferenci zjistí rodina, že není na řešení situace sama a že je v rodině a okolí mnoho lidí, kteří by na řešení situace rádi participovali a nabídli pomocnou ruku. Velká změna nastane také v tom, že rodina dostane vůbec poprvé šanci řešit svůj problém sama, kdy může hledat pozitivní zdroje v rodině a sama zhodnotit své možnosti při řešení problému. Ve chvíli, kdy se u rodiny tento nástroj využije, vysílá sociální pracovník OSPOD jasný signál rodině v tom, že rodině důvěřuje a podporuje její kompetence. Díky tomu se může nastartovat lepší spolupráce mezi rodinou a sociálním pracovníkem OSPOD.

V rodině se také mohou obnovit rodinné vztahy, zjistit kontakty na rodinné příslušníky, které rodina dlouho neviděla, může se zlepšit komunikace a vyřešení situace a dohodnutí kroků může rodinu stmelit. Pocit důležitosti zažívá i dítě, které zjistí, že jsou okolo něj lidé, kterým na něm záleží a chtějí rodině pomoci. Pozitivní změny na rodinu za použití rodinných konferencí popisují i případové studie a také příklady dobré praxe respondentů M2 a M3.

Cílem diplomové práce bylo zhodnotit, zda je nástroj rodinných konferencí efektivní metodou využitelnou v práci s ohroženou rodinou v rámci sociálně-právní ochrany dětí. Na základě analýzy odborné literatury a výsledků empirického výzkumu **můžeme konstatovat, že nástroj je efektivní metodou využitelnou při práci s ohroženou rodinou v SPOD**, i když tento nástroj není stále plošně využíván a není součástí běžné práce většiny sociálních pracovníků OSPOD. Hlavní cíl diplomové práce i cíle dílčí byly naplněny.

Motivací pro výběr třech skupin respondentů s rozdílnou rolí směrem k realizaci RK, bylo zprostředkování odlišných pohledů odborníků na tuto metodu z pozice jejich práce s ohroženou rodinou.

Na základě provedeného výzkumného šetření lze konstatovat, že překážky, které byly zjištěny díky evaluaci pilotního projektu MPSV, se stále promítají do dnešní praxe sociálních pracovníků OSPOD a situace se od pilotního projektu výrazně nezměnila. Každá nová metoda sociální práce přináší jisté obtíže a překážky, avšak každý kvalifikovaný odborník by se s nimi měl umět vyrovnat. Pracovníci OSPOD často zmiňovali, že využívají metodu případových konferencí a rodinná konference jim tak přijde nadbytečná, jelikož zvou rodinu i na případovou konferenci. Je patrné, že se tak pro některé pracovníky mohou tyto metody stírat dohromady, ale principy obou metod jsou zcela odlišné. U případové konference zasedá mnoho odborníků, kteří již přináší svoje názory a navrhnou plán řešení a rodina tak nemá prostor ani soukromí situaci zpracovat sama a pokusit se ji vyřešit bez odborníků. I díky tomuto zjištění je třeba o metodě rodinných konferencí více informovat, tak aby byla metoda chápána správně s celým jejím potenciálem.

Stále je tedy žádoucí pokračovat zejména ve vzdělávání sociálních pracovníků, zprostředkovat jim praktickou zkušenost s RK, která pro ně může být větším přínosem v pochopení metody a předávat dobrou praxi a zkušenosti kolegů napříč republikou. Dále je nutné rozbít stereotypy při práci s ohroženou rodinou. Sociální pracovníci by měli být podporováni v zavádění této metody do jejich běžné práce a začít přenášet některé kompetence

na rodinu a podporovat přirozené sociální sítě rodiny, zejména pak tuto podporu široké rodiny aktivně využívat tak, aby jejich role směrem k rodině byla podpůrná a partnerská. Jako vhodné vidím i kladení důrazu na vzdělávání o této metodě na VŠ zejména v oborech sociální práce, aby již budoucí sociální pracovníci byli s touto metodou dobře seznámeni a nebáli se ji pak praktikovat v praxi.

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo zhodnotit, zda je nástroj rodinných konferencí efektivní metodou využitelnou v práci s ohroženou rodinou v rámci sociálně-právní ochrany dětí. Výsledky výzkumného šetření jsou prezentované v předchozí kapitole. Hlavní cíl diplomové práce i cíle dílčí byly naplněny.

V teoretické části pojednávám o rodině, kde vymezuji její důležitost pro dítě. Rodina se v průběhu vývoje společnosti značně měnila, důležitost rodiny i širší rodiny je stále aktuální. Dále popisuji metodu rodinných konferencí jako stěžejní téma celé diplomové práce. Rodinná konference je metoda inovativní a podporuje sílu rodiny. Na rodinu se z pohledu rodinné konference nehledí jako na pouhého příjemce rozhodnutí ze strany odborníka, ale dává členům rodiny i jeho široké sociální síti možnost, rozhodnout o svých problémech sama. Pozornost je věnována i sociálně-právní ochraně dětí a představení pilotního projektu MPSV, který podporoval v době jeho fungování zavedení metody rodinných konferencí do běžné praxe sociálních pracovníků OSPOD.

V empirické části jsem provedla kvalitativní šetření zaměřené na tři skupiny respondentů, které tvořili pracovníci OSPOD, pracovníci neziskových organizací a odborníci zajišťující metodickou podporu směrem k realizaci RK. Prostřednictvím výzkumného šetření jsem zjišťovala, jaké zkušenosti s RK respondenti mají, jak je tato metoda efektivní a jaké má praktické dopady na ohroženou rodinu. Zkušenosti respondentů s metodou RK jsou různé, někteří mají pouhé teoretické znalosti, část respondentů má i praktické zkušenosti s metodou RK. Respondenti vnímají metodu RK jako efektivní, metoda má potenciál. Respondenti se také shodují na velkém množství pozitivních dopadů na rodinu při použití tohoto nástroje.

Poté co jsem zmapovala českou a část zahraniční odborné literatury jsem došla k závěru, že v české literatuře jsou minimální zdroje o metodě rodinných konferencí. V České republice je celkem obsáhle popsán pilotní projekt MPSV, díky němuž vzniklo mnoho metodik a příruček. Ucelená odborná publikace k dostání není, znalosti o této metodě tak nemusí být zcela dostačující, aby mohla být metoda plošně využívána. Metoda je u nás stále ve stádiu vývoje a objevování, s tím souvisí i míra jejího využití.

Mojí motivací v napsání diplomové práce na toto téma byla snaha zvýšit povědomí o metodě rodinných konferencí a podpořit její budoucí zavádění do praxe. Na základě výsledků výzkumného šetření by bylo vhodné pokračovat ve zvyšování povědomí o této metodě, docílit

sepsání ucelené odborné české publikace a podpořit sdílení dobré praxe mezi sociálními pracovníky, což by mělo být stěžejní aktivitou při podpoře rozvoje metody RK. Z výzkumu diplomové práce je totiž patrné, že pracovníci, kteří mají s metodou bohaté praktické zkušenosti, ji vnímají jako velmi efektivní a snaží se o její zavádění v praxi, zatímco pracovníci, kteří nemají žádné praktické zkušenosti s touto metodou a čerpají pouze ze základních informací o metodě, které nejsou dostačující a nezajistí zcela správné pochopení metody, vnímají tuto metodu neefektivně. Na základě těchto tvrzení se lze domnívat, že pokud by sociální pracovníci OSPOD dostali možnost získat praktické zkušenosti s metodou RK a možnost předávat si příklady dobré praxe, mohli by taktéž vnímat metodu RK jako efektivní a zařadit ji do své běžné praxe, aniž by ji vnímali jako práci navíc.

Je pravděpodobné, že zavedení metody RK do běžné praxe sociálních pracovníků OSPOD bude trvat ještě velmi dlouhou dobu, i s ohledem na to, kolik let se zaváděla metoda případových konferencí do praxe, a jak dlouho trvalo ji legislativně ukotvit. Změny, ke kterým dochází na základě transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny vychází ze snah MPSV, které velmi podporuje nové a inovativní metody při práci s ohroženou rodinou.

Tato práce může sloužit odborníkům, studentům, ale i široké veřejnosti k získání základních znalostí o metodě RK a k pochopení principů této metody. Výstupy diplomové práce budou také nosnou oporou pracovníkům Poradny pro občanství/občanská a lidská práva, z. s., při psaní projektu na podporu metody RK.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1: Rodina

Obrázek č. 2: Vybrané mýty o rodinných konferencích – vlastní zpracování

Obrázek č. 3: Fáze rodinné konference – vlastní zpracování

Obrázek č. 4: Tři „P“ – vlastní zpracování

Obrázek č. 5: Pozice aktérů v systému péče o ohrožené rodiny a děti

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Cíle rodinných konferencí – vlastní zpracování

Tabulka č. 2: Přínosy rodinné konference – vlastní zpracování

Tabulka č. 3: Oblast – Zkušenosti s RK (respondentky O1-O4)

Tabulka č. 4: Oblast – Zkušenosti s RK (respondentky O5-O7)

Tabulka č. 5: Oblast – Efektivita nástroje RK (respondentky O1-O4)

Tabulka č. 6: Oblast – Efektivita nástroje RK (respondentky O5-O7)

Tabulka č. 7: Oblast – Výstupy RK (respondentky O1-O4)

Tabulka č. 8: Oblast – Výstupy RK (respondentky O5-O7)

Tabulka č. 9: Oblast – Zkušenosti s RK (respondentky S1-S3)

Tabulka č. 10: Oblast – Efektivita nástroje RK (respondentky S1-S3)

Tabulka č. 11: Oblast – Výstupy RK (respondentky S1-S3)

Tabulka č. 12: Oblast – Zkušenosti s RK (respondenti M1-M4)

Tabulka č. 13: Oblast – Efektivita nástroje RK (respondenti M1-M4)

Tabulka č. 14: Oblast – Výstupy RK (respondenti M1-M4)

SEZNAM ZKRATEK

apod.	apodobně
č.	číslo
např.	například
kol.	kolektiv
s.	strana
Sb.	sbírka
vyd.	vydání
ČR	Česká republika
Deklarace	Deklarace práv dítěte
LZPS	Listina základních práv a svobod
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MSp	Ministerstvo spravedlnosti
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV	Ministerstvo vnitra
MZ	Ministerstvo zdravotnictví
NOZ	Nový občanský zákoník
NRP	Náhradní rodinná péče
OSPOD	Orgán sociálně právní ochrany dětí
RK	Rodinné konference
SPOD	Sociálně právní ochrana dětí
SAS RD	Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi
Úmluva	Úmluva o právech dítěte
VTOS	Výkon trestu odnětí svobody
ZOSPOD	Zákon o sociálně právní ochraně dětí
VŠ	Vysoká škola

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Struktura otázek polostrukturovaného rozhovoru

Příloha č. 2: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou O1

Příloha č. 3: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou O2

Příloha č. 4: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou O3

Příloha č. 5: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou O4

Příloha č. 6: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou O5

Příloha č. 7: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou O6

Příloha č. 8: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou O7

Příloha č. 9: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou S1

Příloha č. 10: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou S2

Příloha č. 11: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou S3

Příloha č. 12: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentem M1

Příloha č. 13: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentem M2

Příloha č. 14: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou M3

Příloha č. 15: Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou M4

PRAMENY A POUŽITÁ LITERATURA

I. Monografie

BECHYŇOVÁ, Věra a Marta KONVIČKOVÁ. *Sanace rodiny: [sociální práce s dysfunkčními rodinami]*. 2. vyd. Praha: Portál, 2011. 151 s. ISBN 978-80-262-0031-4.

BERG, Insoo Kim. *Posílení rodiny: základy krátké terapie zaměřené na řešení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2013. 167 s. ISBN 978-80-262-0500-5.

BURFORD, Gale and Joe HUDSON. *Family Group Conference: New directions in community-centred child and family practice*. New York: Aldine de Gruyter, 2000. ISBN 0-202-36122-5.

DUNOVSKÁ, Kateřina. *Metodika rodinných konferencí. Rodina je odborníkem na svůj život, je na čase ji přizvat*. 1. vyd. Praha: Amalthea o.s., 2012, revidováno 2015. 46 s. ISBN neuvedeno.

DUNOVSKÝ, Jiří. *Dítě a poruchy rodiny*. 1. vyd. Praha: Avicenum, 1986. ISBN 08-040-86.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Brno: Paido, 2010. 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. 3. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. 774 stran. ISBN 978-80-262-0873-0.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. 437 stran. ISBN 978-80-262-0982-9.

JANDOUREK, Jan. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012. 258 s. ISBN 978-80-247-3679-2.

JIRÁSEK, Aleš a Gabriela PAVLÍKOVÁ a Jana ŽENÍŠKOVÁ. *Evaluační analýza pilotního projektu rodinných konferencí*. 1. vyd., účelová neperiodická publikace. Praha: MPSV ČR, 2015. 59 s. ISBN neuvedeno.

KOLAŘÍK, Marek a Jan ŠMAHAJ. ...když se řekne „rodina“. In *XII. národní konference o manželském, partnerském a rodinném poradenství: současné podoby partnerského a rodinného soužití: sborník příspěvků*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. 186 s. ISBN 978-80-244-4148-1.

LANGMEIER, Josef a Zdeněk MATĚJČEK. *Psychická deprivace v dětství*. 4. vyd., doplněné, V nakl. Karolinum 1. Praha: Karolinum, 2011. 399 s. ISBN 978-80-246-1983-5.

LINHART, Jiří, ed. *Velký sociologický slovník. Sv. 1, A-O*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. 747 s. ISBN 80-7184-164-1.

MACELA, Miloslav. *Rozbor nákladů jednotlivých typů služeb péče o ohrožené děti*. Obec a finance, č. 1/2014.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992. 223 s. ISBN 80-04-25236-2.

MATĚJČEK, Zdeněk. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. 98 s. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-85282-83-6.

MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny: v kontextu plánování péče*. 2. rozšířené vyd. Praha: Portál, 2014. 214 s. ISBN 978-80-262-0522-7.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozšířené a přepracované vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. 161 s. Studijní texty. ISBN 80-86429-19-9.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vydání třetí. Praha: Portál, 2016. 271 stran. ISBN 978-80-262-1154-9.

MATOUŠEK, Oldřich. *Ústavní péče*. 2. vyd. rozšířené a přepracované. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. 159 s. Studijní texty; sv. 8. ISBN 80-85850-76-1.

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. 332 s. Psyché. ISBN 80-247-1362-4.

MOTEJL, Otakar a kol. *Rodina a dítě*. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, ©2007. 215 s. Stanoviska: sborník stanovisek veřejného ochránce práv; 2. ISBN 978-80-254-1750-8.

NOVOTNÁ, Věra a Vladimír FEJT. *Sociálně-právní ochrana dětí*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. 256 s. ISBN 978-80-86723-77-8.

NOVOTNÁ, Věra. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*. 2. aktualizované vydání. Olomouc: ANAG, [2016], ©2016. 807 stran. Právo. ISBN 978-80-7554-022-5.

PAVLÍKOVÁ, Gabriela a Cyril ZÁKORA. *Pravidla a postupy odborné přípravy administrátorů rodinných konferencí*. 1. vyd., účelová neperiodická publikace. Praha: MPSV ČR, 2015. 37 s. ISBN neuvedeno.

PAVLÍKOVÁ, Gabriela a Kateřina MARTÍNKOVÁ a Jana ŽENÍŠKOVÁ. *Metodika rodinných konferencí*. 1. vyd., účelová neperiodická publikace. Praha: MPSV ČR, 2015. 59 s. ISBN neuvedeno.

PAVLÍKOVÁ, Gabriela a Kateřina MARTÍNKOVÁ a Jana ŽENÍŠKOVÁ. *Pravidla a postupy odborné přípravy pracovníků OSPOD v oblasti rodinných konferencí*. 1. vyd., účelová neperiodická publikace. Praha: MPSV ČR, 2015. 35 s. ISBN neuvedeno.

PAVLÍKOVÁ, Gabriela a Kateřina MARTÍNKOVÁ a Jana ŽENÍŠKOVÁ. *Naše rodina, naše problémy, naše řešení-- , aneb, Když se sejde rodinná rada*. 1. vyd. Pardubice: Amalthea, 2015. 16 s. ISBN 978-80-904801-2-4.

POLÁCHOVÁ VAŠŤATKOVÁ, Jana a Pavla VYHNÁLKOVÁ a Pavla BUREŠOVÁ. *Rodina a náhradní rodinná péče*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 2008. 79 s. ISBN 978-80-7409-013-4.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. 184 s. Sociologie. ISBN 978-80-247-3006-6.

SINGLY, François de. *Sociologie současné rodiny*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999. 127 s. ISBN 80-7178-249-1.

SLAMĚNÍK, Ivan a Jozef VÝROST. *Aplikovaná sociální psychologie I. Člověk a sociální instituce*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. 383 s. ISBN 80-7178-269-6.

SMULL, E. a J. WACHTEL a T. WACHTEL. *Family Power: Engaging and Collaborating with Families. Bethlehem: International Institute for Restorative Practises*. 2012. ISBN -13: 978-1-934355-15-2.

STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. 1. vyd. Boskovice: Albert, 1999. 196 s. Scan; sv. 2. ISBN 80-85834-60-X.

SULLEROT, Evelyne. *Krize rodiny*. 1. čes. vyd. Praha: Karolinum, 1998. 61 s. ISBN 80-7184-647-3.

SYCHROVÁ, Adriana a Martina HALÍŘOVÁ. *Ústavní péče v resocializačním kontextu*. 1. vyd. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2014. 179 s. ISBN 978-80-7395-756-8.

ŠKOVIERA, Albín. *Dilemata náhradní výchovy: [teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech]*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 143 s. ISBN 978-80-7367-318-5.

ŠPECIÁNOVÁ, Šárka. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2007. 36 s. ISBN 978-80-86991-27-6.

ŠVARŤÍČEK, Roman a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 2. vyd. Praha: Portál, 2014. 377 s. ISBN 978-80-262-0644-6.

VANČÁKOVÁ, Soňa. *Rodina a pomoc štátu: ... realita, alebo utópia?* Ružomberok: Verbum, 2015. 167 s. ISBN 978-80-561-0313-5.

VOTAVOVÁ, Jana a kol. *Mami, tati, znáš má práva?: malá publikace o Úmluvě o právech dítěte*. Praha: Česká rada dětí a mládeže, 2008. 47 s. ISBN 978-80-254-5794-8.

VYMĚTAL, Jan. *Úzkost a strach u dětí: [jak jim předcházet a jak je překonávat]*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 181 s. ISBN 80-7178-830-9.

II. Internetové zdroje

AKTUÁLNĚ.CZ: *Vláda chystá změny v péči o ohrožené děti, do voleb už je zřejmě nestihne zrealizovat* [online]. 2016 [cit. 2018-05-30]. Dostupné z:

<https://zpravy.aktualne.cz/domaci/vlada-schvalila-navrh-zmen-pece-o-deti-asi-ho-uz-ale-nestihn/r~cd7becab1a711e6ae080025900fea04/?redirected=1527850383>

ČÍ JE DÍTĚ?: *Rozhovor s Mgr. Kateřinou Šlesingerovou z Ministerstva práce a sociálních věcí* [online]. 2015 [cit. 2018-03-20]. Dostupné z: <http://www.cijedite.cz/?nav=uvod/>

DÍTĚ A RODINA: *Infografika k dětským domovům pro děti do 3 let* [online]. 2016 [cit. 2018-05-07]. Dostupné z: http://mapa.ditearodina.cz/doc/DD_do_3_let.pdf

HOFMANNOVÁ: *Téma ústavní výchovy v judicature Ústavního soudu* [online]. 2014 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <http://docplayer.cz/6077390-Tema-ustavni-vychovy-v-judikature-ustavniho-soudu-doc-judr-helena-hofmannova-ph-d-uvod.html>

HORST, JOANKNECHT, PAGEE: *Průručka pro koordinátory Rodinné skupinné conference*. [online]. 2010 [cit. 2018-05-20]. Dostupné z: http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/Rodinne-konference_prirucka-pro-koordinatory.pdf

JEŽKOVÁ: *Výroční zpráva LATA 2014 – program pro mládež a rodinu*. [online]. 2014 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z:

<http://www.lata.cz/download/V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%AD%20zpr%C3%A1va%20Lata%202014.pdf>

JOKLOVÁ in Sociální práce: *Transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny* [online]. 2015 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: http://www.socialniprace.cz/soubory/sp1_suplement_2015_web-150630103628.pdf

LEV NIKOLAJEVIČ TOLSTOJ: *Citáty slavných osobností* [online]. [cit. 2018- 06-13]. Dostupné z: <https://citaty.net/autori/lev-nikolajevic-tolstoj/>

LITOMISKÁ: *Sociálně-právní ochrana dětí* [online]. 2012 [cit. 2018-05-10]. Dostupné z: http://www.cevro.cz/web_files/soubory/237072/237940_D_cs_14denik_2012_3.pdf

MACELA: *Reforma systému ochrany práv dětí a péče o ohrožené děti* [online]. 2012 [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: <http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=2&clanek=411>

MARKSOVÁ in Sociální práce: *Transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny* [online]. 2015 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: http://www.socialniprace.cz/soubory/sp1_suplement_2015_web-150630103628.pdf

MIRSKY: *Family Group Conferencing Worldwide: Part one in a Series* [online]. 2003 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <https://www.iirp.edu/eforum-archive/family-group-conferencing-worldwide-part-one-in-a-series>

MIRSKY: *Family Group Conferencing Worldwide: Part three in a Series* [online]. 2003 [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <https://www.iirp.edu/eforum-archive/family-group-conferencing-worldwide-part-three-in-a-series>

MPSV: *Legislativa a systém sociálně-právní ochrany* [online]. 2013 [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/14304>

MPSV: *Metodické doporučení MPSV č.3/2009 k vytvoření individuálního plánu péče o dítě* [online]. 2009 [cit. 2018-05-02]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/files/clanky/7267/Metodicke_doporuceni_MPSV_c-3.pdf

NEUMANNOVÁ in Sociální služby: *Výlet mezi Maory – za sociálními a zdravotními službami na Nový Zéland*. [online]. 2011 [cit. 2018-04-16]. Dostupné z: http://www.socialnisluzby.eu/images/obr/1357573650_unor11web3.pdf

PRÁVO NA DĚTSTVÍ: *Analýza sítě služeb pro práci s rodinami a dětmi* [online]. 2014 [cit. 2018-05-08]. Dostupné z: [http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/Analyza-site-sluzeb-pro-praci-s-rodinami-a-detmi_Def_verzeWeb\(1\).pdf](http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/Analyza-site-sluzeb-pro-praci-s-rodinami-a-detmi_Def_verzeWeb(1).pdf)

PRÁVO NA DĚTSTVÍ: *Aktivity projektu* [online]. 2013 [cit. 2018-05-01]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/projekty/ukoncene-projekty/systemova-podpora-procesu-transformace-systemu-pece-o-ohrozene-deti/aktivity-projektu/>

PRÁVO NA DĚTSTVÍ: *Mýty o rodinných konferencích (aneb proč u nás nebudou fungovat)* [online]. 2013 [cit. 2018-05-28]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/Myty.pdf>

PRÁVO NA DĚTSTVÍ: *Rodinné konference* [online]. 2013 [cit. 2018-04-28]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/ukoncene-projekty/systemova-podpora-procesu-transformace-systemu-pece-o-ohrozene-deti/aktivity-projektu/rodinne-konference/>

PRÁVO NA DĚTSTVÍ: *Seznam OSPOD pracovišť vyškolených v tématu RK* [online]. 2015 [cit. 2018-05-10]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/systemova-podpora-procesu-transformace-systemu-pece-o-ohrozene-deti/aktivity-projektu/rodinne-konference/dokumenty-k-rk/>

PRÁVO NA DĚTSTVÍ: *Systémová podpora procesů transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny* [online]. 2013 [cit. 2018-05-01]. Dostupné z:

<http://www.pravonadetstvi.cz/projekty/ukoncene-projekty/systemova-podpora-procesu-transformace-systemu-pece-o-ohrozene-deti/>

SOCIOFACTOR s.r.o.: *Analyza sítě služeb pro práci s rodinami a dětmi* [online]. 2014 [cit. 2018-05-08]. Dostupné z: [http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/Analyza-site-sluzeb-pro-praci-s-rodinami-a-detmi_Def_verzeWeb\(1\).pdf](http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/Analyza-site-sluzeb-pro-praci-s-rodinami-a-detmi_Def_verzeWeb(1).pdf)

III. Legislativa

ČESKO. Zákon č. 359/1999 Sb. ze dne 9. 12. 1999 o sociálně-právní ochraně dětí [online]. In: Sbírka zákonů České republiky. 1999, částka 111 [cit. 2018-05-28]. Dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>

ČESKO. Usnesení č. 2/1993 Sb. ze dne 16. 12. 1992 o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky [online]. In: Sbírka zákonů České republiky. 1993, částka 1 [cit. 2018-05-28]. Dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1993-2>

ČESKO. Vyhláška č. 473/2012 Sb. ze dne 17. 12. 2012 o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí [online]. In: Sbírka zákonů České republiky. 2012, částka 177 [cit. 2018-05-28]. Dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-473>

ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb. ze dne 3. 2. 2012 občanský zákoník [online]. In: Sbírka zákonů České republiky. 2012, částka 33 [cit. 2018-05-28]. Dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. ze dne 8. 1. 2009 trestní zákoník [online]. In: Sbírka zákonů České republiky. 2009, částka 11 [cit. 2018-05-28]. Dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>

ČESKO. Zákon č. 109/2002 Sb. ze dne 5. 2. 2002 o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních [online]. In: Sbírka zákonů České republiky. 2002, částka 48 [cit. 2018-05-28]. Dostupný z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109?text=z%C3%A1kon+o+v%C3%BDkonu+%C3%BAstavn%C3%AD+v%C3%BDchovy>

ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE [online] [cit. 2018-04-10]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-o-pravech-ditete.pdf>

IV. Interní dokumenty

Interní dokument Poradny pro občanství/Občanská a lidská práva, z. s. – *Informace o plánovaném projektu: Rozvoj nástroje rodinných konferencí na Olomoucku (Rodina si umí pomoci sama)*, Olomouc, 2017.

RAMEŠ a kolektiv Poradny pro občanství/Občanská a lidská práva, z. s. – *Závěrečná zpráva k dotazníkovému šetření - Případové konference na OSPOD na Olomoucku*, Šternberk, 2017.

1. Znáte metodu rodinných konferencí? Jak byste ji vlastními slovy definoval/a?
2. Máte nějaké praktické zkušenosti s realizací rodinných konferencí?
3. Máte teoretické znalosti o metodě rodinných konferencí? Jakou formou jste těchto teoretických znalostí dosáhl/a?
4. Jaké typy situací v rodině jsou dle Vašeho názoru vhodné pro realizaci rodinné konference?
5. Vnímáte rodinnou konferenci jako efektivní nástroj využitelný v sociálně-právní ochraně dětí?
6. Jaké spatřujete u rodinné konference přínosy a překážky na základě Vašich dosavadních zkušeností a znalostí?
7. Jaké přímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference na rodinu řešící dlouhodobou nepříznivou sociální situaci?
8. Jaké nepřímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference?
9. Má podle Vašeho názoru každá rodina potenciál si pomoci sama?

Příloha č. 2

Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou O1

- 1) *„Znáte metodu rodinných konferencí? Jak byste ji vlastními slovy definovala“?*
„Ano znám. Jako rodinné setkání nad problémem“.
- 2) *„Máte nějaké praktické zkušenosti s realizací rodinných konferencí“?*
„Ne nemám a ani nikdo z mých kolegů. V praxi je nepraktikuji, jelikož si nemyslím, že by metoda RK byla účinná při řešení problémů v rodině“.
- 3) *„Máte teoretické znalosti o metodě rodinných konferencí? Jakou formou jste těchto teoretických znalostí dosáhla“?*
„Prošla jsem jedním kurzem v rámci pilotáže MPSV, který byl pro mě povinný. Metoda mě nijak neoslovila, dále se v ní tedy nevzdělávám“.
- 4) *„Jaké typy situací v rodině jsou dle Vašeho názoru vhodné pro realizaci rodinné konference“?*
„Do RK jsou vhodné méně závažné počínající problémy v rodině, např. když matka nestačí na více dětí“.
- 5) *„Vnímáte rodinnou konferenci jako efektivní nástroj využitelný v sociálně-právní ochraně dětí“?*
„Ne takto RK nevnímám. Myslím si, že se RK hodí spíše do SAS RD, jelikož rodina, která je již řešena v rámci OSPOD má daleko vážnější potíže a my si nemůžeme dovolit nechat rozhodnutí na rodině, která vznik těchto potíží dopustila“.
- 6) *„Jaké spatřujete u rodinné konference přínosy a překážky na základě Vašich dosavadních zkušeností a znalostí“?*
„Přínosy spatřuji v tom, že by mohly být v objevení kontaktů na další rodinné příslušníky, které bych nikdy neměla čas zjišťovat. Překážky vidím ve velké časové a technické náročnosti, RK jsou také drahé. Dále nedokáží řešit akutní krizi. Rodina, ve které se vyskytují vážné patologie

je těžko schopna sebereflexe a tedy je těžko schopna na základě jednoho společného setkání své problémy vyřešit. Určitě i přetíženost pracovníků OSPOD“.

7) *„Jaké přímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference na rodinu řešící dlouhodobou nepříznivou sociální situaci“?*

„To, že se dlouhodobá situace vyřeší“.

8) *„Jaké nepřímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference“?*

„Kontakty na rodinu a rozdělení úkolů v rodině mezi víc lidí“.

9) *„Má podle Vašeho názoru každá rodina potenciál si pomoci sama“?*

„Nemá. Kdyby to tak bylo, tak bychom nebyli potřeba. Nevznikali by pak situace, ve kterých rodiče opakovaně selhávají, je vždy potřeba nastavovat hranice a pravidla. Rodiny řešené v rámci SPOD, jsou často takové, které žádné hranice nemají a pravidla nejsou ochotni respektovat. Lze tedy předpokládat, že kdybychom dali takové rodině prostor k sestavení vlastního plánu tak se ani nebudou chtít zapojit nebo se na setkání pohádají, poperou a bude to zbytečná ztráta času“.

- 1) *„Znáte metodu rodinných konferencí? Jak byste ji vlastními slovy definovala“?*
„Metodu znám. Definovala bych ji jako alternativní metodu při práci s rodinou, kdy se sejde celá rodina a snaží se vyřešit svůj problém“.
- 2) *„Máte nějaké praktické zkušenosti s realizací rodinných konferencí“?*
„Ne nemám praktické zkušenosti, rodinné konference se organizovaly na úřadě dříve v rámci projektu. Z důvodu špatných předchozích zkušeností využíváme pouze případových konferencí, do kterých v případě potřeby zahrnujeme i členy širší rodiny či ostatní blízké osoby, které mohou rodině pomoci“.
- 3) *„Máte teoretické znalosti o metodě rodinných konferencí? Jakou formou jste těchto teoretických znalostí dosáhla“?*
„Ne znalostí mnoho nemám, pouze základní informace, informace z brožur či internetu“.
- 4) *„Jaké typy situací v rodině jsou dle Vašeho názoru vhodné pro realizaci rodinné konference“?*
„Jednoduché situace u rodin, které nemají mnoho problémů“.
- 5) *„Vnímáte rodinnou konferenci jako efektivní nástroj využitelný v sociálně-právní ochraně dětí“?*
„Spíše ne. Rodina, která je funkční a je schopna si vzájemně pomoci si svůj problém vyřeší sama a na OSPOD se její případ ani nedostane. Vnímám RK spíše jako nástroj při spolupráci SAS RD a rodiny, jelikož někdo musí rodině nastavit hranice, případně pohrozit, což děláme my jako OSPOD, zatímco SAS RD pracuje s rodinami na bázi dobrovolnosti a rodiny berou jinak“.

6) „*Jaké spatřujete u rodinné konference přínosy a překážky na základě Vašich dosavadních zkušeností a znalostí*“?

„Přínos vidím v zjištění kontaktů na další členy rodiny. Největší překážku spatřuji v častých narušených vztazích v rodině u většiny klientů nebo ve výskytu patologických jevů napříč rodinou a také v náročnosti RK“.

7) „*Jaké přímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference na rodinu řešící dlouhodobou nepříznivou sociální situaci*“?

„Vyřešení problému s minimálním zásahem ostatních institucí“.

8) „*Jaké nepřímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference*“?

„Stmelení rodiny, schopnost řešit problémy samostatně“.

9) „*Má podle Vašeho názoru každá rodina potenciál si pomoci sama*“?

„Ne. Myslím si, že v určitých rodinách se patologické chování či vzorce chování stále opakují, mladší generace toto chování opakuje po starší generaci. Starší generace není tak kompetentní pomoci“.

1) *„Znáte metodu rodinných konferencí? Jak byste ji vlastními slovy definovala“?*

„Ano znám, byla jsem na vzdělávání, kde byla tato metoda představena a navíc zde byla praktická ukázka rodinné konference. Rodinnou konferencí bych definovala jako velmi účinný nástroj pro vyřešení nějakého problému v rodině, který se dá použít obecně, nejen při řešení problému v rámci péče o dítě. Rodina se sejde na připraveném setkání, které má danou strukturu. Na tomto setkání se rodina domlouvá na řešení obtížné nebo krizové situace týkající se nezletilého dítěte. Rodina si sama přijde na řešení problému, zaváže se k určitým krokům a rodina je sama expertem na řešení. Toto je jistě také významný motivační prvek. Výsledkem je výstup, kde je stanoveno kdo udělá co, případně do kdy. Setkání by mělo být v příjemném prostředí, které celá rodina akceptuje, je k dispozici občerstvení. Koordinátor setkáním provází, ale v hlavním čase zasedání „rodinné rady“ je rodina sama bez další osoby. Alespoň na úvod by měl být přítomen také pracovník OSPOD, který si konečný plán poté zanesení do spisu“.

2) *„Máte nějaké praktické zkušenosti s realizací rodinných konferencí“?*

„Účastnila jsem se pouze modelové situace, kdy jsme na školení zkoušeli praktickou ukázkou rodinné konference, kdy byla jednotlivým účastníkům školení připsána určitá role v rámci rodiny. Byla jsem otec tří dětí, přičemž na RK bylo řešeno, s kým budou děti do budoucna žít. Atmosféra v rámci RK byla hodně napjatá, vcítění se do jednotlivých rolí bylo dost opravdové, ale rodina nakonec uspokojivé řešení našla. Byla jsem také seznámena s případem kolegyně, která poptávala RK, měla dobré zkušenosti, ale aktuálně je na rodičovské dovolené“.

3) *„Máte teoretické znalosti o metodě rodinných konferencí? Jakou formou jste těchto teoretických znalostí dosáhla“?*

„Ano mám, vzdělávání, o kterém jsem teď hovořila, byl workshop na téma rodinných konferencí“.

4) „Jaké typy situací v rodině jsou dle Vašeho názoru vhodné pro realizaci rodinné konference“?

„Určitě špatná péče o dítě či děti, hrozba intervence ze strany OSPOD vedoucí až k případnému odebrání dítěte z rodiny. Rodina může nalézt vlastní mechanismy pro podporu toho, aby dítě mohlo zůstat v rodině, případně se již může začít řešit to, kdo další z rodiny by mohl péči o dítě zajistit“.

5) „Vnímáte rodinnou konferenci jako efektivní nástroj využitelný v sociálně-právní ochraně dětí“?

„Rozhodně. Právě z toho důvodu, že rodina si přijde na řešení problému sama, vzájemně se také podporuje v plnění jednotlivých úkolů, rodina zná nejlépe své možnosti. Jedná se o přínos a pomoc i pro zainteresované pracovníky OSPOD, kteří se vymaní z role osoby, která říká, jak by se to mělo dělat, ale která přijme (je-li vhodné) řešení nabízené rodinou a toto poté kontroluje“.

6) „Jaké spatřujete u rodinné konference přínosy a překážky na základě Vašich dosavadních zkušeností a znalostí“?

„Přínosy spatřuji v tom, že rodina najde sama řešení problému, podílí se na jeho vyřešení, sejde se, ukáže, že jí na dítěti záleží. Rodina se vzájemně podporuje a motivuje. Pracovník OSPOD se dostává mimo roli člověka, který říká, jak to má fungovat a je spíše v roli podporovatele. Překážky vnímám v tom, že příprava RK je časově náročná, RK je drahá, je málo osob proškolených pro přípravu a facilitaci RK, ze strany OSPOD panuje častá nedůvěra“.

7) „Jaké přímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference na rodinu řešící dlouhodobou nepříznivou sociální situaci“?

„Konkrétní kroky pro jednotlivé členy rodiny, které povedou ke konkrétnímu cíli“.

8) „*Jaké nepřímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference*“?
„Podpora vzájemnosti v rodině, sounáležitosti, vzájemné obohacení, poznání. Dítě dostane pocit důležitosti. Může dojít i k vyhrocení situace, výčitkám, agresivitě“.

9) „*Má podle Vašeho názoru každá rodina potenciál si pomoci sama*“?
„Každá rodina ne, vytipovat vhodnou rodinu by měl zřejmě nejlépe OSPOD“.

1) „Znáte metodu rodinných konferencí? Jak byste ji vlastními slovy definovala“?

„Ano znám. Rodinná konference je společného setkání širokého okruhu rodiny, kdy organizátoři rodinné konference působí „zpovzdálí“, rodinu povzbuzují k vlastnímu řešení a zvyšují její motivaci. Důležité přitom je, že sami organizátoři RK nikdy nepřichází s návrhy řešení problémů rodiny - smyslem je podpořit využití zdrojů, síly a podpory vlastní rodiny a jejího okolí“.

2) „Máte nějaké praktické zkušenosti s realizací rodinných konferencí“?

„Ne nemám“.

a) „Z jakého důvodu nerealizujete rodinné konference“?

„Z důvodu vysokého počtu pořádaných případových konferencí na našem úřadě a dále nemám žádné vlastní zkušenosti s rodinnými konferencemi ani nevím o žádné zkušenosti ostatních kolegů s RK. Důvod spatřuji také v obavě z nového a neznámého“.

3) „Máte teoretické znalosti o metodě rodinných konferencí? Jakou formou jste těchto teoretických znalostí dosáhla“?

„Mám zkušenosti pouze z vlastního studia tématu RK. V minulosti proběhlo školení sociálních pracovníků našeho úřadu na téma RK, tohoto školení jsem nebyla jako nověji přijatá pracovnice účastna“.

4) „Jaké typy situací v rodině jsou dle Vašeho názoru vhodné pro realizaci rodinné konference“?

„Řekla bych, že vše, co má k řešení orgán sociálně-právní ochrany dětí“. Konkrétně např.: jak předejít soudnímu umístění dítěte do náhradní rodinné či ústavní péče, jak vyjednat, do čí péče bude dítě svěřeno v rámci úpravy poměrů nezletilého dítěte, jak vytvořit pravidla a možnosti kontaktu s příbuznými či pro dítě významnými lidmi, jak zachovat kontakt s dítětem umístěným mimo rodinu. Dále i to, jak upravit podmínky péče o dítě v rodině v případě zanedbávání, týrání či zneužívání dítěte – ovšem záleží na konkrétním případě, nepředpokládám, že RK by byla možná u všech těchto případů. Dále situace jak podpořit rodiče, aby zvládli např.

výchovné problémy dítěte, jak pomoci dítěti trávit smysluplně volný čas, jak podpořit školní docházku a studijní výsledky dítěte apod.

5) *„Vnímáte rodinnou konferenci jako efektivní nástroj využitelný v sociálně-právní ochraně dětí“?*

„Ano, jelikož je podpořena síla vlastní rodiny, která případné další problémy již dovede (budeme doufat) po zkušenosti s RK a po mobilizaci vlastních zdrojů, řešit sama, bez zásahu OSPOD, soudu apod.“

6) *„Jaké spatřujete u rodinné konference přínosy a překážky na základě Vašich dosavadních zkušeností a znalostí“?*

„Přínosy spatřuji v zodpovědnosti za problémy a v tom, že způsob jejich řešení zůstává v rukou dotčených lidí – tedy jsou a musí být zodpovědní. Klienti se prostřednictvím RK opět mohou spojit se svými rodinnými příslušníky a přáteli a dále zjistit, že tyto rodinní příslušníci a přátelé mohou být ochotni přispět k řešení. Dále spatřuji přínos v obnovení kontaktů. Překážky spatřuji v časové náročnosti RK a dále i v tom, že musím přijmout plán, se kterým rodina z RK přijde, i když vím, že plán má chyby, na které ale nikdo z účastníků nebyl při RK upozorněn, protože zde chyběl odborník, který by rodinu na tyto chyby upozornil. Překážkou může být i obava z nového a neznámého“

7) *„Jaké přímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference na rodinu řešící dlouhodobou nepříznivou sociální situaci“?*

„Dá se předejít soudnímu umístění dítěte do náhradní rodinné či ústavní péče nebo alespoň nalézt vhodný pěstoun z řad rodinných příslušníků“

8) *„Jaké nepřímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference“?*

„Klienti se prostřednictvím RK opět mohou spojit se svými rodinnými příslušníky a přáteli a dále zjistit, že tyto rodinní příslušníci a přátelé mohou být ochotni přispět k řešení problémů v rodině“

9) *„Má podle Vašeho názoru každá rodina potenciál si pomoci sama“?*

„Každá rodina ne. Pokud jsou klienti po celou dobu spolupráce zcela pasivní k řešení svých problémů nebo problém ani nevidí, nemá v těchto případech RK asi smysl“.

- 1) *„Znáte metodu rodinných konferencí? Jak byste ji vlastními slovy definovala“?*
„Nová metoda sociální práce, která by mohla být nápomocna při hledání řešení problémů ohrožené rodiny. Při této metodě se sejde široká rodina“.
- 2) *„Máte nějaké praktické zkušenosti s realizací rodinných konferencí“?*
„Žádné praktické zkušenosti nemám. Je mi známo, že v minulosti proběhla pilotáž ve vybraných krajích. Do pilotáže jsme se jako úřad nepřihlásili“.
- 3) *„Máte teoretické znalosti o metodě rodinných konferencí? Jakou formou jste těchto teoretických znalostí dosáhla“?*
„Vzhledem k tomu, že metodu nevyužívám, informace mám pouze rámcově a zcela základní“.
- 4) *„Jaké typy situací v rodině jsou dle Vašeho názoru vhodné pro realizaci rodinné konference“?*
„Myslím, že třeba v případě, že nefunguje kontakt jednoho z rodičů popř. širší rodiny s nezletilým dítětem. Celkově myslím, že jednodušší situace“.
- 5) *„Vnímáte rodinnou konferenci jako efektivní nástroj využitelný v sociálně-právní ochraně dětí“?*
„Na tohle nemohu mít názor, nemám s touto metodou žádnou praktickou zkušenost. Jako úřad pořádáme celkem často případové konference, tyto považujeme za efektivní nástroj“.

6) „Jaké spatřujete u rodinné konference přínosy a překážky na základě Vašich dosavadních zkušeností a znalostí“?

„Na podkladu informací, které o metodě mám, vnímám jako velký přínos to, že na řešení problému se účastní celá rodina, případně i další známí. Výsledky mohou být pro zúčastněné více zavazující než dohodnuté kroky se státní institucí“.

7) „Jaké přímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference na rodinu řešící dlouhodobou nepříznivou sociální situaci“?

„Nález vhodných kroků na celkové zklidnění situace“.

8) „Jaké nepřímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference“?

„Pokud se rodina nedomluví, může dojít ke zhoršení rodinných vztahů“.

9) „Má podle Vašeho názoru každá rodina potenciál si pomoci sama“?

„Fungující rodina určitě ano. Některé rodiny jsou zatíženy svou minulostí a nemohou si sami pomoci. Většinou jde o problémy, které jsou generační. Přechází z jednoho na druhého“.

1) *„Znáte metodu rodinných konferencí? Jak byste ji vlastními slovy definovala“?*
„Ano znám. Definovala bych ji jako setkání široké rodiny, která se sejde za účelem vyřešení problému v rodině“.

2) *„Máte nějaké praktické zkušenosti s realizací rodinných konferencí“?*
„Nemám. Mám pouze zprostředkované informace v rámci sdílení dobré praxe s jinými pracovníci jiných OSPOD, se kterými jsem se setkala na vzdělávání“.

3) *„Máte teoretické znalosti o metodě rodinných konferencí? Jakou formou jste těchto teoretických znalostí dosáhla“?*
„Ano, mám. Absolvovala jsem kurz v rámci pilotáže MPSV. A pak jsem si sama vyhledávala nějaké další informace na stránkách Právo na dětství, o kterých jsem se v rámci kurzu dozvěděla“.

4) *„Jaké typy situací v rodině jsou dle Vašeho názoru vhodné pro realizaci rodinné konference“?*
„Myslím si, že pro RK jsou vhodné situace, jako je hrozící rozpad rodiny, dlouhodobé onemocnění jednoho z rodičů nebo jeho odchod, hrozící ztráta bydlení, dlouhodobé finanční potíže, výchovné problémy, při hledání vhodného pečovatele o děti když biologický rodič tohoto není schopen, třeba že jen dočasně“.

5) *„Vnímáte rodinnou konferenci jako efektivní nástroj využitelný v sociálně-právní ochraně dětí“?*
„Myslím si, že by RK mohla být efektivní alespoň u některých rodin, nevím, zda u všech. Dovedu si představit, že některým mým rodinám by metoda mohla pomoci“.

a) *„Proč metodu tedy nepraktikujete“?*
„Potřebovala bych víc informací a zkušeností kolegů, a hlavně bych si to potřebovala i sama vyzkoušet, abych si mohla udělat vlastní názor. Na našem úřadě se těžko zaváděla již metoda

případových konferencí a není tady úplně vůle zase testovat nějaké novinky, které nám dle kolegů přidělávají práci“.

6) *„Jaké spatřujete u rodinné konference přínosy a překážky na základě Vašich dosavadních zkušeností a znalostí“?*

„Přínosy vidím v znovuobnovení rodinných vazeb a kontaktů, mobilizace vlastních sil rodin. Asi bude lépe fungovat řešení v rodině, které si navrhla sama, oproti tomu které je jim přikázáno. Překážky spatřuji v nedostatečné informovanosti o metodě, zaměňování s metodou PK, kdy do metody RK ale není možné ze strany OSPOD nijak vstupovat, což je nepřijatelné ze strany některých mých kolegů. Mám strach z nevole kolegů a nadřízeného zavádět nové alternativní metody práce“.

7) *„Jaké přímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference na rodinu řešící dlouhodobou nepříznivou sociální situaci“?*

„Zplnomocnění rodiny, která si nakonec problémy vyřeší za pomoci rozdělení úkolů mezi víc lidí“.

8) *„Jaké nepřímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference“?*

„Jako nepřímé dopady vnímám propojení, sdílení a projevenou důvěru v rodinu. Dále upevnění vztahu mezi pracovníkem OSPOD a rodinou, může se změnit pohled rodiny na OSPOD a mohou ho jinak vnímat“.

9) *„Má podle Vašeho názoru každá rodina potenciál si pomoci sama“?*

„Nemyslím si, že by byla každá rodina schopná pomoci si sama, protože jsem se za svou praxi setkala s mnoha rodinami, které úplně rezignovaly na řešení problémů v rodině, a raději pasivně přijímali některá opatření a dále existují rodiny, u kterých jsou patologie tak závažné, že je třeba dítě z toho prostředí především vyčlenit. Dokážu si představit realizaci RK u několika málo rodin, u kterých vedu spis, ale prozatím si na to netroufám“.

1) *„Znáte metodu rodinných konferencí? Jak byste ji vlastními slovy definovala“?*

„Ano znám. S metodou jsem měla možnost seznámit se v rámci pilotního programu cca před dvěma lety, a to jako sociální pracovnice OSPOD. Rodinná konference je setkání rodiny, přátel a známých, na kterém lze společně vymyslet řešení pro aktuální situaci ohroženého dítěte“.

2) *„Máte nějaké praktické zkušenosti s realizací rodinných konferencí“?*

„V jednom případě jsme realizovali rodinnou konferenci, a to v rámci pilotního programu. Byla jsem v roli sociální pracovnice OSPOD, která má za úkol vytipovat a oslovit vhodnou rodinu, poté jsem komunikovala s administrátorem a koordinátorem“.

3) *„Máte teoretické znalosti o metodě rodinných konferencí? Jakou formou jste těchto teoretických znalostí dosáhla“?*

„Ano nějaké teoretické znalosti o této metodě mám. Absolvovala jsem dvoudenní školení v rámci pilotního programu MPSV“.

4) *„Jaké typy situací v rodině jsou dle Vašeho názoru vhodné pro realizaci rodinné konference“?*

„Zřejmě jednodušší situace. Pro naše pilotní ověřování jsme vybrali multiproblémovou rodinu, kde se nám uspořádání rodinné konference neosvědčilo. Je třeba vhodnou situaci správně vyhodnotit“.

5) *„Vnímáte rodinnou konferenci jako efektivní nástroj využitelný v sociálně-právní ochraně dětí“?*

„Myslím si, že každý nástroj se dá ve vhodné situaci využít“.

6) *„Jaké spatřujete u rodinné konference přínosy a překážky na základě Vašich dosavadních zkušeností a znalostí“?*

„Přínosy rodinné konference spatřuji v tom, že si rodina sama aktivuje své zdroje, může ji to stmelit. Překážky spatřuji v nevhodném výběru účastníků rodinné konference (což se stalo

nám), v tomto případě se může situace v rodině zhoršit. V týmu byla osoba, která rodinu téměř rozvrátila.

7) *„Jaké přímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference na rodinu řešící dlouhodobou nepříznivou sociální situaci“?*

„Okamžitá změna poměrů v rodině – například návrat dítěte z ústavního zařízení domů, fungování styku dítěte s rodičem apod.“.

8) *„Jaké nepřímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference“?*

„Zlepšení psychiky dítěte, zklidnění situace v rodině“.

9) *„Má podle Vašeho názoru každá rodina potenciál si pomoci sama“?*

„Domnívám se, že ne úplně každá rodina. Některé rodiny, se kterými se v praxi setkávám, již odbornou pomoc potřebují“.

1) *„Znáte metodu rodinných konferencí? Jak byste ji vlastními slovy definovala“?*

„Ano znám. Definovala bych ji jako alternativní metodu práce s rodinou, v jejímž využití je zcela zásadní důvěra ve schopnost a touhu rodiny jako komplexního celku si sama řešit svoje problémy“.

2) *„Máte nějaké praktické zkušenosti s realizací rodinných konferencí“?*

„Osobně jsem nerealizovala RK, naše organizace zatím nemá prostředky. Ale v praxi jsem se setkala s rodinami, které RK prošly, a v rámci vzdělávání jsem byla seznámena s příklady dobré praxe“.

3) *„Máte teoretické znalosti o metodě rodinných konferencí? Jakou formou jste těchto teoretických znalostí dosáhla“?*

„Ano, teoretické znalosti o metodě mám dostatečné. V rámci vysokoškolského vzdělání jsem se o této metodě ani nedoslechla. V rámci praxe při spolupráci s OSPOD také ne. O metodě RK jsem se dozvěděla z nabídky na účast v kurzu realizovaného v projektu MPSV ke konci roku 2015 a od té doby se o metodu zajímám a zabývám se často zjišťováním, z jakého důvodu se ještě tato metoda nevyužívá v takové míře jako v zahraničí“.

4) *„Jaké typy situací v rodině jsou dle Vašeho názoru vhodné pro realizaci rodinné konference“?*

„Myslím, že situací je celá řada. Konkrétně např.: závažnější opakované výchovně vzdělávací problémy dítěte, kdy nejde o špatné známky, ale spíše o jiné projevy dítěte ve škole, které mohou odrážet rodinné klima. Dále rozvod, kdy se tato situace bije s využitím Cochemské metody, ta je asi pro rozvod vhodnější, realizace spolu s RK by při rozvodu byla nejvhodnější. Poté bych zmínila hrozbu odebrání dítěte z rodiny, stanovování výchovných opatření v rodině, nadměrné užívání alkoholu, odchod jednoho z rodičů, úmrtí z rodičů, odchod do VTOS, převzetí vícero dětí do péče apod.“.

5) „Vnímáte rodinnou konferenci jako efektivní nástroj využitelný v sociálně-právní ochraně dětí“?

„Metoda RK je dle mého názoru jednoznačně efektivní nástroj využitelný v SPOD, protože věřím, že při správném způsobu ve vhodně zvoleném případě může skutečně rodinná konference zmobilizovat rodinné síly rodiny i jejího širší okolí. Dále věřím, že projevená důvěra ze strany OSPOD směrem k rodině již sama o sobě způsobí pozitivní změny ve vzájemných vztazích a může nastartovat procesy, které doposud nefungovaly. Celkově je mi bližší přístup, při kterém se rodina podporuje, jsou jí nabízeny možnosti, nikoliv dávány příkazy a myslím, že dnes je již prokázáno, že represivní přístup, zastrašování a výhrůžky rodinám rozhodně nepomáhají stabilizovat svoji situaci, naopak často přivedou rodinu k selhání. V žádném případě nechci generalizovat přístup všech pracovníků OSPOD k rodinám, jejich práce si vážím, ale ve své praxi se častěji než je zdrávo s tímto direktivním přístupem a následným selháním rodiny setkávám. Ještě bych dodala, že v odborné praxi panuje poměrně rozšířená a poměrně všemi pozitivně přijímána myšlenka toho, že nejlépe by bylo, kdyby iniciátorem a realizátorem RK byly neziskové organizace, které by si vytipovaly vhodné rodiny, se kterými spolupracují. A ano, je to jistě jedna z metod, která podpoří všechny ostatní preventivní činnosti, které se v rámci sociálních služeb při práci s rodinou realizují. Využití tohoto nástroje pracovníky OSPOD by symbolizoval změnu úhlu pohledu, dále změnu rolí z autoritativní na podpůrnou a partnerskou a právě z tohoto důvodu se domnívám, že je zapotřebí začít pracovat na opatření, které by směřovaly k zavedení a užívání této metody jako preventivní metody využívané v SPOD jako první ze všech dalších kroků, které může pracovník OSPOD ve své práci s rodinou realizovat. Pracovníci služeb sociální prevence totiž již podpůrnou a partnerskou roli v procesu spolupráce s rodinou zastávají. Efektivita partnerského přístupu může být přínosnější, ale tím, že pracovníci OSPOD mají daleko širší kompetence a více povinností co vše si musí při práci hlídat, a pracují pod daleko větším tlakem, je mnohdy nutí zvolit rychlá řešení oproti dlouhodobé práci s respektem k rozhodnutí klientů. Dle mého názoru tato metoda rozhodně pracuje s respektem k rozhodnutí klientů. Metoda je specifická v tom, že odborník nepřichází s daným řešením, ale přichází s respektem k rozhodnutí klienta, se kterým se nemusí ztotožňovat, pouze ho přijmout jako možné řešení situace“.

6) „Jaké spatřujete u rodinné konference přínosy a překážky na základě Vašich dosavadních zkušeností a znalostí“?

„Přínosy spatřuji v nabytí sebevědomí rodiny, že zvládnou problém vyřešit sami a to právě díky projevené důvěře někoho směrem k rodině, dále v zplnomocnění rodiny, která pravděpodobně doposud nemohla o řešení své vlastní situace svobodně rozhodovat, úleva pečující osoby, že na všechno není sama. Rozšíření povědomí rodinných příslušníků či přátel o tom že se něco děje, a jejich následná participace na řešení problémů. Čím víc těch lidí má dítě okolo rádo, tím větší je šance že se rodina „uzdraví“, to znamená, že dokáže vyřešit i velice závažné potíže. Rozšíření povědomí rodiny o tom, že se něco děje, často vede k vytvoření či prohloubení citových vazeb, které se mohly v rodinách v průběhu času zprerhat např. díky větší vzdálenosti mezi příbuznými“.

„Překážky spatřuji v nízké informovanosti a vzdělanosti o této metodě, předsudky a stereotypy v jednání pracovníc OSPOD. Přirozená nedůvěra v konkrétní rodiny, že by si zvládli sami vytvořit plán. Přebírání zodpovědnosti za dění v rodině. Velká vzdálenost rodinných příslušníků v rámci republiky, technická náročnost organizace RK, velká přetíženost pracovníků OSPOD, roztržitost systému péče o rodinu. Dále také v historii vzniku OSPOD/přebírání odpovědnosti státem za dění v rodině – tzv. institucionalizace moci, stát se o všechno postarat. Velkou překážkou je i to, že se tady v ČR neposlouchá názor dítěte a jeho potřeby jsou často sledovány v rámci pomyslných norem, ač normy v dané rodině mohou být naprosto oprávněně úplně jiné. Pro romskou rodinu není standard mít určité dosažené vzdělání, není pro ně důležité, i když jsou jejich děti posuzovány dle našich norem. Tyto sociokulturní rozdíly je třeba si při práci s rodinami uvědomovat“.

7) „Jaké přímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference na rodinu řešící dlouhodobou nepříznivou sociální situaci“?

„Jasně nastavenou spolupráci směřující k vyřešení potíží v rodině“.

8) „Jaké nepřímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference“?

„Stmelení rodiny, obnovení kontaktů v rodině, úleva pracovníc OSPOD (pracovníci OSPOD se díky RK mohou dozvědět o dalších členech rodiny, kteří by chtěli rodině pomoci)“.

9) „Má podle Vašeho názoru každá rodina potenciál si pomoci sama“?

„Ano. A nemám o tom pochybnost, jelikož historicky si rodina musela vždycky pomoci sama a to, jakou formu pomoci si zvolila, bylo čistě na ní. Je nutné jít s dobou a uvědomit si, že rodina se mění, a právě RK je jeden ze způsobů, jak rodině pomoci obnovit kompetence, které v dřívějších dobách měla zcela automaticky. Jsem zastáncem názoru, že když člověku řekneme, že selže, tak selže. Když člověku vložíme do rukou důvěru a nebudeme zavrňovat jeho odlišné způsoby řešení, pak uspěje“.

1) *„Znáte metodu rodinných konferencí? Jak byste ji vlastními slovy definovala“?*

„Ano, znám tuto metodu. Jde o metodu využívanou v sociální práci s rodinami, je to jeden z nástrojů, jež může přispět k sanaci rodiny. RK je rodinné setkání tzv. rodinné rady (širší rodina, blízcí rodiny apod.), jež společně na setkání hledají možnosti a způsob řešení nepříznivé sociální situace rodiny. Při hledání řešení využívají své vnitřní zdroje a následně vytvoří plán, jež má zpět k podpoře a pomoci rodiny tak, aby byl v zájmu dítěte. Plán je potom schvalován sociálním pracovníkem (nejlépe pracovníci OSPOD)“.

2) *„Máte nějaké praktické zkušenosti s realizací rodinných konferencí“?*

„Ne, nemám. Ve své současné praxi jsem se s realizací RK ještě nesetkala. OSPODy v místě mé působnosti tuto metodu nevyužívají a organizace, v níž působím, nemá prozatím finanční prostředky na realizaci RK, popřípadě na osvětu o RK směrem k OSPODům“.

3) *„Máte teoretické znalosti o metodě rodinných konferencí? Jakou formou jste těchto teoretických znalostí dosáhla“?*

„Ano mám. Na magisterském studijním programu sociální práce jsme v předmětu Teorie a metody sociální práce o RK mluvili a učili se o nich, ale pouze velmi okrajově. O RK jsem následně psala i ve své diplomové práci na téma Sanace rodiny a studovala dostupnou českou literaturu. O RK se také zajímám z vlastní iniciativy, organizace, v které působím má v budoucnosti zájem vytvořit projekt na toto téma“.

4) *„Jaké typy situací v rodině jsou dle Vašeho názoru vhodné pro realizaci rodinné konference“?*

„Rodiny s dětmi kde je jeden z rodičů hospitalizován, kde hrozí odebrání dítěte, kde hrozí ztráta bydlení, nebo se plánuje přestěhování rodiny ze závažných důvodů, rodiny kde je dítě zdravotně handicapované a matka potřebuje podporu rodiny, aby zajistila náročnou péči o dítě, pro matky samoživitelky, které pečují o více než jedno dítě, jsou zaměstnané a nemají dostatek času a financí zajistit všestrannou péči o děti, pro rodiny, kde došlo k odebrání dítěte např. z důvodu závislosti rodiče na návykových látkách a plánuje se umístění dítěte v ústavní péči, či u

profesionálních pěstounů (nejlépe u blízké osoby) a zjišťuje se, kdo všechno je schopen matku či rodiče podpořit v léčbě“.

5) *„Vnímáte rodinnou konferenci jako efektivní nástroj využitelný v sociálně-právní ochraně dětí“?*

„Ano, vnímám. Jde o dobrovolnou věc ze strany rodiny, na kterou mohou lépe reagovat, nežli na plány represivních orgánů jako je OSPOD či soud. Dále je při RK prostor na to, dát rodiči a dalším členům rodiny či blízkým prostor pro zodpovědnost ve vlastní řešení a i přesto, musí být jejich plán následně schválen odborníkem, tudíž je zajištěno, že by nemělo dojít k poškození zájmu dítěte. Ve své práci kladu apel na dobrovolnost, vnitřní zdroje klientů a na rozvoj k samostatnosti, proto je mi RK sympatická a myslím si, že by měla být využívána v SPOD“.

6) *„Jaké spatřujete u rodinné konference přínosy a překážky na základě Vašich dosavadních zkušeností a znalostí“?*

„Přínosy spatřuji v dobrovolnosti, využití vnitřních zdrojů v rodině, méně práce pro odborníky, jelikož si ji rodina rozdělí mezi sebe, projev důvěry v převzetí zodpovědnosti za svůj život, což rodiče ocení, rodiny nebudou tolik spoléhat jen na jiné zdroje pomoci respektive instituce, RK přispívá k obnovení či upevnění vztahů v rodině, nižší finanční zátěž než např. při pořádání případových konferencí, efektivní nástroj prevence umístování dětí do ústavní výchovy, neformálnost jelikož RK může být uspořádána např. i jako oslava. Překážky RK spatřuji ve špatných vztazích v rodinách, může vzniknout riziko odmítnutí se RK účastnit z důvodů konfliktů v rodině, RK není možné aplikovat v rodinách, kde došlo k týrání a zneužívání, plán rodin nebývá z hlediska odbornosti respektován pracovníky OSPOD či soudem, RK jsou náročné na přípravu zejména kvůli vyhledání kontaktů na příbuzné a osoby blízké, poté zabere dlouhý čas vysvětlení rodině o účelu RK, zajištění jejich účasti apod. Překážku spatřuji i v nízké informovanosti o metodě“.

7) *„Jaké přímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference na rodinu řešící dlouhodobou nepříznivou sociální situaci“?*

„Mohla by pomoci v řešení mnoha konkrétní problémů a v konečné fázi celkové situaci rodiny. Může pomoci najít lepší alternativu umístění dítěte mimo rodinu v případě nutnosti, to

znamena k osobě blízké, příbuzné, nežli do ústavní výchovy. Můžu být ale i preventivním nástrojem odebrání dítěte rodiny. RK může celkově přispět ke zvýšení rodinné sounáležitosti a solidarity, jež spěje ke vzájemné pomoci, která je prevencí mnoha sociálních problémů. Dnešní doba je typická tím, že se vliv rodiny ztrácí. Takto můžeme dát rodinám zpět zodpovědnost za jejich život do vlastních rukou, aktuálně tuto zodpovědnost ve velké míře stále přebírá stát“.

8) *„Jaké nepřímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference“?*
„Spěje k obnově vzájemných vztahů a k jejich upevnění, RK může být příjemným setkáním“.

9) *„Má podle Vašeho názoru každá rodina potenciál si pomoci sama“?*
„Jistě, každý člověk má jisté pozitivní zdroje, které může použít k řešení problémů. Mnohé instituce nejsou schopny tyto pozitivní zdroje u klientů odkrýt a využít, nabízejí pouze vlastní způsoby řešení, což není vhodné. Odborník si nemůže myslet, že sám ví nejlépe, co je pro klienta dobré. Je nutné se ptát klient a respektovat jeho rozhodnutí, jelikož navrhnutá řešení ze strany odborníka nemusí mít kýžený efekt, když se s tím klient neztotožňuje“.

Příloha č. 11

Ukázka přepisu rozhovoru s respondentkou S3

1) *„Znáte metodu rodinných konferencí? Jak byste ji vlastními slovy definovala“?*

„S metodou RK jsem se setkala v roce 2015, kdy jsem navštívila vzdělávání MPSV. Definovala bych ji jako metodu velmi inovativní a nadchla mě. Časem jsem zjistila, že jsou u nás dva směry, jeden je z Německa – koordinátor je odborník v sociální oblasti a druhý směr z Nového Zélandu – koordinátor je laik. RK bych definovala, tak, že když nastane v rodině závažný problém, tak se sejde celá rodina, příbuzní i přátelé a snaží se najít řešení a podporu pro nejslabší článek v rodině. Tak jak to existuje ještě v některých romských rodinách“.

2) *„Máte nějaké praktické zkušenosti s realizací rodinných konferencí“?*

„Ano, na podzim v roce 2015 jsme organizovali dvě rodinné konference. Byla jsem v roli administrátora“.

3) *„Máte teoretické znalosti o metodě rodinných konferencí? Jakou formou jste těchto teoretických znalostí dosáhla“?*

„Zúčastnily jsme se s kolegyní z vlastní iniciativy vzdělávání v metodě RK, které organizovalo MPSV, byl to první pilotní projekt. Hodin bylo tuším víc než 24“.

4) *„Jaké typy situací v rodině jsou dle Vašeho názoru vhodné pro realizaci rodinné konference“?*

„Situace matky, kdy jí hrozí odebrání dítěte. Když se nepodaří získat v rodině podporu pro mámu, tak alespoň najít někoho v rodině, kdo se o dítě postará, aby to nebyl klasicky prarodič nebo dětský domov. Dále třeba odchod jednoho z rodičů, nebo úprava poměrů v rodině“.

5) *„Vnímáte rodinnou konferenci jako efektivní nástroj využitelný v sociálně-právní ochraně dětí“?*

„Ano, vnímám jej jako velmi efektivní nástroj, právě využitelný v oblasti SPOD. Jde o sanaci matky či rodičů, kteří se ocitnuli v těžké životní situaci a kdy je velmi devastující nastolit řešení“.

*situace tím, že bude dítě v dětském domově nebo mírnější řešení, že bude dítě v profesionálnější
pěstounské péči. OSPOD má dostatečné možnosti, kdy tuto metodu vhodně zvolit“.*

6) *„Jaké spatřujete u rodinné konference přínosy a překážky na základě Vašich dosavadních
zkušeností a znalostí“?*

*„Jak jsem již uvedla, velký přínos spatřuji v tom, že se rodina léčí především sama. Každá
rodina má svoji kulturu, svoji historii, a nikdo, kdo přichází zvenku, nemůže úplně zachytit
fungující řešení problémů v rodině. I když řešení sociální pracovník má, přichází s tímto
řešením on a ne klient a jeho přátelé a rodina. Ne vždy je tak navržené řešení odborníkem
funkční. Překážky spatřuji v nízké informovanosti, neochotě OSPOD zavádět nové metody při
práci s rodinou, časovou náročnost apod.“.*

7) *„Jaké přímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference na rodinu řešící
dlouhodobou nepříznivou sociální situaci“?*

*„Rodina si je vědoma svého nejslabšího článku, spojuje se dohromady v rámci podpory dítěte,
někdy i vytahuje své „kostlivce ze skříně“, urovnávají se vztahy mezi příbuznými, které jsou
roky v rozkolu. Ve chvíli, kdy se rodina sama podílí na návrhu řešení a zaváže se k plnění
dohodnutého plánu, jsou více motivovaní v řešení situace, jelikož se k tomu zavázali sami
a nikdo je nenutí. RK bych nazvala léčivou metodou celé rodiny, kdy se všichni semknou a drží
pohromadě a vzájemně si pomohou“.*

8) *„Jaké nepřímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference“?*

*„Nepřímé dopady spatřuji v seznámení s příbuznými, o kterých se ani nevědělo, setkání s
příbuznými, které x let nepotkali“.*

9) *„Má podle Vašeho názoru každá rodina potenciál si pomoci sama“?*

*„Jsem přesvědčena, že ano. Samotná rodina nejlépe ví, jaké jsou jejich možnosti v tom, aby si
pomohla sama“.*

1) *„Znáte metodu rodinných konferencí? Jak byste ji vlastními slovy definovala“?*

„Ano znám ji od doby, kdy jsme jako Olomoucký kraj byli zapojeni do pilotního ověřování realizace rodinných konferencí na území Olomouckého kraje. V podstatě se jedná o realizaci setkání širší rodiny, případně dalších osob, které mají vztah k rodině, kde se řeší problémová situace. Výhodou této metody je, že ji facilituje osoba, která není sama sociálním pracovníkem, která řeší například potřeby uvedené rodiny, či osoby“.

2) *„Máte nějaké praktické zkušenosti s realizací rodinných konferencí? Jaká byla vaše role“?*

„Praktické zkušenosti se zajištěním či realizací rodinných konferencí nemám. Moje role v zapojení do projektu byla spíše koordinační a motivační pro kolegy sociální pracovníky OSPOD při pilotním nastavení a zajištění vzdělávání pro tyto osoby. Současně jsem tipoval koordinátory, kteří by měli mít na starosti oslovování konkrétních osob, které budou zajišťovat přímo rodinnou konferenci“.

3) *„Máte teoretické znalosti o metodě rodinných konferencí? Jakou formou jste těchto teoretických znalostí dosáhla“?*

„Byl jsem na vzdělávání pořádaném MPSV, kde byla metoda rodinných konferencí představena, včetně praktických ukázek“.

4) *„Jaké typy situací v rodině jsou dle Vašeho názoru vhodné pro realizaci rodinné konference“?*

„Výhodou RK pokud jsou realizovány včas je zapojení nejširší rodiny, přátel, známých nebo osob, které mají k cílové osobě, nebo rodině vztah. Pokud je tato pomoc realizována v počátku začínajícím obtížím je úspěšnost poměrně vysoká. A proto je vhodná prakticky pro jakékoliv situace v rodině“.

5) „Vnímáte rodinnou konferenci jako efektivní nástroj využitelný v sociálně-právní ochraně dětí“?

„Ano, vnímám ji jako efektivní v případech, kdy je s rodinami realizována RK v počátcích obtížných situací. Zapojení sociálních pracovníků je neformální prostřednictvím koordinátora rodinné konference, kterému jsou dány oblasti, které je potřeba řešit a najít východisko. Tím, že v rámci RK nevystupuje sociální pracovník přímo, ale že řešení se hledá prostřednictvím realizace RK, na které se podílí zúčastnění je velká naděje na zlepšení situace“.

6) „Jaké spatřujete u rodinné konference přínosy a překážky na základě Vašich dosavadních zkušeností a znalostí“?

„Přínosy spatřuji v stmelení rodiny, obnovení kontaktů, v projevené důvěře. Překážky spatřuji v časové náročnosti, nedostatku koordinátorů, nezájmu pracovníků OSPOD, nepodporu ze strany MPSV projektů zaměřených na realizaci RK“.

7) „Jaké přímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference na rodinu řešící dlouhodobou nepříznivou sociální situaci“?

„RK jsou preventivním nástrojem, slouží k vyřešení situace a dohodnutí plánu. Rodinné konference dávají lidem možnost vymyslet řešení problémů s těmi, kterým důvěřují a to díky dohodnutému plánu řešící jejich problémy. Dotčené osoby zformulují situaci, kterou chtějí plánem řešit, a řídí proces od začátku do konce. K dispozici je nezávislý koordinátor, který pomáhá s přípravou konference“.

8) „Jaké nepřímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference“?

„Propojení široké skupiny osob kolem rodiny, která potřebuje pomoc. Dále nalezení neformálních řešení, budování sounáležitosti širší rodiny a propojení všech odborníků, kteří mohou rodině pomoci. Dále zcela určitě stmelení rodiny, obnovení kontaktů a nalezení dalších příbuzných“.

9) „Má podle Vašeho názoru každá rodina potenciál si pomoci sama“?

„Každá rodina má své hranice možnosti si pomoci sami. Forma rodinných konferencí může velmi dobře pomoci zejména rodinám, pro které je obtížná komunikace s dalšími lidmi, bez ohledu na vazby v rámci rodině. Zajištěním nezávislého koordinátora, který ale současně není sociálním pracovníkem OSPOD může nalézt rodina řešení původně velmi komplikované situace“.

1) *„Znáte metodu rodinných konferencí? Jak byste ji vlastními slovy definovala“?*

„Ano znám, s metodou rodinných konferencí jsem seznámen. Cílem rodinné konference je aktivizovat rodinu a umožnit ji, aby o další pomoci a tom, jakou pomoc potřebuje, rozhodovala rodina sama. Jinými slovy využít „vlastní sílu“ a přirozené zdroje v kruhu rodiny a s pomocí svých nejbližších vytvořit vlastní plán opatření. Jedná se o setkání širší rodiny, přátel, sousedů, kolegů, aby společně a bez vnější pomoci vytvořili svůj vlastní plán tzv. („více hlav, více rukou, více srdcí.“)“.

2) *„Máte nějaké praktické zkušenosti s realizací rodinných konferencí“?*

„Ano mám. V rámci pilotního ověřování této metody na území ČR, jsem byl ze strany Ministerstva práce a sociálních věcí ČR pověřen k činnosti tzv. administrátora rodinných konferencí pro území Olomouckého kraje a částečně Moravskoslezského kraje. Úkolem administrátora je konzultovat poptávky s jednotlivými OSPOD (zadavateli rodinných konferencí) a doladovat zadání. Dále určovat, který nezávislý koordinátor se ujme organizování rodinné konference, být jeho koučem, vzdáleným konzultantem a pomocníkem“.

3) *„Máte teoretické znalosti o metodě rodinných konferencí? Jakou formou jste těchto teoretických znalostí dosáhla“?*

„Znalosti jsem získal v rámci příprav na pilotní ověřování této metody pro území ČR, a to osobním vícedenním intenzivním vzděláváním a praktickým výcvikem zástupců Nizozemské organizace. Byl mi udělen Certifikát administrátora rodinných konferencí, který vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR“.

4) *„Jaké typy situací v rodině jsou dle Vašeho názoru vhodné pro realizaci rodinné konference“?*

„Dle metodiky není typ situace, který by nebyl pro rodinnou konferenci vhodný. Na určitá bezpečnostní opatření je nutné myslet v případech domácího násilí, či jiné agrese. Z vlastní praktické zkušenosti se jeví jako nevhodné situace, kdy je rodina v dlouholetém a velice konfliktním rozvodovém řízení tzv. „válka právníků“. Dále se jeví jako nevhodné, když je

metoda rodinných konferencí nasazena jako tzv. poslední varianta. Zadavatel již vyzkoušel jiné metody jako případovou konferenci, terapii, dohled apod., neví si s rodinou rady a volí rodinnou konferenci. Za vhodné a žádoucí je tedy využívat metodu rodinných konferencí jako předstupeň všem dalším případným aplikovaným metodám. Konference není všespásná, neznamená to, že nebude sociální práce s rodinou již probíhat, nýbrž plán rodiny může být dobrým motivátorem či pomocným prostředkem pro zlepšování situace v rodině. Nejvydařenější situace jsou např. pečující matka má odejít do výkonu trestu a je třeba zajistit péči o dítě rozvedeným otcem a širší rodinou. Příbuzný si chce z ústavní výchovy převzít děti do své péče a je třeba vypomocet širší rodinou. Dojednání pravidel a plánu opatření v rodině s výchovnými problémy dítěte apod.“

5) *„Vnímáte rodinnou konferenci jako efektivní nástroj využitelný v sociálně-právní ochraně dětí“?*

„Ano, vnímám ji jako vhodný doplňující nástroj, který může být v sociálně-právní ochraně dětí využitelný. Problém na území ČR nastává v tom, že do databáze OSPOD se dostávají rodiny až ve chvíli, kdy v nich přetrvávají vážné konflikty, rodinná situace je poměrně rozvrácená apod. Vzhledem k tomu, že je vhodné rodinnou konferenci aplikovat v počátcích problémů, není takových rodin v databázích OSPOD dostatek. Současně stále bohužel na území ČR přetrvává na OSPOD spíše represivní a mocenské řešení rodinných situací. OSPOD rodinám nevěří, že by byly schopny vytvořit plán a sami jej plnit. Pracovníci OSPOD zjišťují, že rodinné konference jim práci nezlehčují a stále musí s rodinnou sociálně pracovat, tudíž nevnímají tuto metodu jako odlehčení své práce. Osobně vnímám užitečnost rodinných konferencí s rodinami, které jsou v evidenci nestátních neziskových organizací. Ty jsou schopny podchytit počínající problémy a věnovat se rodinám hned v jejich počátcích. Podobně vidím za reálnou realizaci rodinných konferencí na zadání škol“.

6) *„Jaké spatřujete u rodinné konference přínosy a překážky na základě Vašich dosavadních zkušeností a znalostí“?*

„Přínos může nastat u rodin, kde se RK aplikuje v začátcích problému. Překážky vnímám podobně, jak jsem odpověděl v předchozí otázce“.

7) „Jaké přímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference na rodinu řešící dlouhodobou nepříznivou sociální situaci“?

„Užší rodina spatřuje, že na to není sama, cítí podporu ostatních členů rodiny a přátel. Může si rozhodovat o tom, jakou potřebuje pomoc, co bude v plánu, jak bude plán vypadat. Jsou jasně definovány a rozděleny úkoly mezi členy rodiny a přátele, kroky a způsoby, včetně časového harmonogramu. Nedochází k dezinformacím a situacím, kdy si jeden myslí, že tuto povinnost dělá druhý a přitom tomu tak není“.

8) „Jaké nepřímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference“?

„Rozdělení povinností mezi vícero členů rodiny pomáhá sociální pracovníci si uvědomit, že podporu rodiny a pomoc neposkytuje jen ona sama. Sociální pracovníce má možnost na jednom místě spatřit široký rodinný okruh, včetně přátel. Mnohdy ani sama do té doby netuší, že někdo takový existuje, přitom rodina jej zařadila do kruhu a považuje jeho přítomnost za důležitou. Rodina se aktivizuje, vyměňuje si informace, mnohdy skrytý nebo jen „tušící“ problém v rodině, je pojmenován“.

9) „Má podle Vašeho názoru každá rodina potenciál si pomoci sama“?

„Záleží na tom, co považujeme a zařazujeme do okruhu pomoci. Často má sociální pracovník jinou představu o formě a způsobu pomoci, kdy očekává řešení a posun. Rodina není odborník, proto také její plán pomoci je odlišný. Zmiňuje například to, že někdo pomůže děti ostříhat, nebo jiný má tranzit a může více dětí vzít na výlet. Svým způsobem je to pomoc, když rodina cítí, že při sobě drží a jsou schopni se vzájemně i v maličkostech podpořit. V České republice prožíváme rozpad rodin, proto potenciál podpory širší rodiny není zažitý. Je nutné si uvědomit, že rodinné konference pomáhají znovu obnovit to, co bylo dříve zcela běžné. Když měl někdo v rodině problém, rodina se semkla a členové si vzájemně pomohli. Určité obavy mám“.

10) „Můžete prosím sdělit na základě Vašich odborných zkušeností příklad dobré praxe využitelnosti rodinných konferencí, který Vám utkvěl v paměti, či s kterým máte osobní zkušenost“?

„Paní Anna se rozhodla si vzít do své péče pět dětí své sestry, které byly umístěny v dětském domově. Paní Anna žila sama v malém bytě, tušila, že péče o tolik dětí bude velice náročná.

OSPOD požádal o rodinnou konferenci, s cílem poskytnout tetě dětí dostatek podpory širší rodinou. Teta dětí byla dojatá, kolik lidí se kvůli dětem rozhodlo přijít a podílet se na plánu pomoci. Plán byl kuriózní v tom, že přinášel mnoho oblastí, které by s tetou dětí sociální pracovnice nikdy neřešila, a přesto tetu dětí v těchto skutečích viděla ohromnou podporu, zájem a pochopení. V tu chvíli věděla, že na péči o děti nebude sama. Jeden ze členů rodiny se nabídl, že bude děti zdarma stříhat, jiný upeče na každé narozeniny dětí dort, další vyrobí dětem spaní, jiný bude zapůjčovat větší vůz na převoz dětí apod. Nabídka pomoci ze strany široké rodiny byla obrovská, rodinu to stmelilo“.

1) *„Znáte metodu rodinných konferencí? Jak byste ji vlastními slovy definovala“?*

„Setkání široké rodiny, přátel a dalších lidí, kteří společně hledají řešení složité situace týkající se dítěte. To je definice v našem pojetí, obecně lze řešit jakoukoliv situaci rodiny. Je to rozhodovací model, který upřednostňuje občanské právo rodiny vyřešit svojí složitou situaci vlastními silami před systémovým řešením“.

2) *„Máte nějaké praktické zkušenosti s realizací rodinných konferencí“?*

„Od roku 2013 jsem realizovala RK jako koordinátorka rodinných konferencí. V roce 2014 – 2015 jsem byla zapojena do pilotního projektu MPSV jako administrátorka RK. Mám zkušenost s cca 70 RK, asi 40 jsem realizovala přímo jako koordinátorka, ostatní jsem administrovala. Podílela jsem se na tvorbě metodických materiálů v rámci veřejné zakázky pro MPSV, podílela jsem se na celkové metodice RK, metodice pro koordinátory, administrátory, pracovníky OSPOD a také na evaluační analýze pilotního projektu“.

3) *„Máte teoretické znalosti o metodě rodinných konferencí? Jakou formou jste těchto teoretických znalostí dosáhla“?*

„Ano mám. Absolvovala jsem výcvik v rodinných konferencích vedený zahraničními lektory z Nizozemí. Absolvovala jsem všechny části výcviku – pro koordinátory, administrátory, pro pracovníky OSPOD“.

4) *„Jaké typy situací v rodině jsou dle Vašeho názoru vhodné pro realizaci rodinné konference“?*

„Obecně jakákoliv závažná situace v rodině dotýkající se dítěte. Konkrétní situace jsou např.: dítě aktuálně umístěné mimo rodinu na základě předběžného opatření, hrozící odebrání dítěte z vlastní rodiny, potřeba předání dítěte do péče jiné osoby na krátkou či delší dobu z důvodu nemoci rodiče, nástupu rodiče do výkonu trestu či jiných náhlých událostí v rodině, zanedbávání péče o dítě, zachování kontaktu rodiny a dítěte žijícího mimo ní, dítě s nařízenou ústavní výchovou – úprava kontaktu s rodinou, plánování návratu do rodiny, porozvodové neshody, které zasahují do prospívání dítěte, ekonomické a bytové problémy rodiny, obtíže

dítěte ve škole, výchovné obtíže včetně trestné činnosti dítěte, odstěhování jednoho z rodičů a úprava poměrů nezletilých dětí, děti v náhradní rodinné péči – úprava kontaktu s vlastní rodinou, podpora pěstounů ze strany jejich širší rodiny a blízkých, podpora školního prospívání a další“.

5) *„Vnímáte rodinnou konferenci jako efektivní nástroj využitelný v sociálně-právní ochraně dětí“?*

„Ano, vnímám. Ověřila jsem si efektivitu tohoto modelu u mnoha rodin. Navracíme tím důvěru v sílu rodiny, že je to právě ona, kdo může efektivně rozhodovat a pak i konkrétně pomoci. Myslím si, že by to měla být první možnost, kterou rodina dostane, pokud řeší nějaký problém. Je důležité, aby se sešla se svými nejbližšími lidmi, kteří jsou spojeni se životem dítěte, dala hlavy dohromady, dostala potřebné informace o dalších možnostech pomoci a pak se rozhodla, jak bude dále postupovat, či jaké služby si vybere na případnou pomoc. Rodinné konference mění přemýšlení sociálních pracovníků, ale i širší veřejnosti, vrací zodpovědnost, ale i právo rozhodovat zpět rodině, kdy se z klienta stává občan. Tímto překračují rodinné konference možnosti pouhé metody sociální práce a stávají se občanským modelem, který má mít místo v každé demokratické společnosti“.

6) *„Jaké spatřujete u rodinné konference přínosy a překážky na základě Vašich dosavadních zkušeností a znalostí“?*

„Přínosy spatřuji v zlepšení komunikace mezi členy rodiny, přijetí zodpovědnosti za vlastní situaci, aktivní přístup k řešení situace, chuť situaci změnit, lepší spolupráci s pracovníky OSPOD a dalšími profesionály. Překážek spatřuji mnoho. V případě, že nedostatečně věříme rodině a podceňujeme rodinu, postupujeme zaběhlým způsobem a vnímáme RK pouze jako metodu, kterou chceme použít a čekáme, jak bude fungovat, tak to je od začátku překážkou. Dále nereálná očekávání a pak zklamání, nepartnerský přístup profesionálů k rodinám, nejasné definování cíle RK, nejasné a zamlžené informace směrem k rodině např. pokud neví, že hrozí odebrání dítěte z rodiny apod., pokud již má pracovník OSPOD v hlavě svůj plán a rodina vymyslí jiné řešení, a on nerespektuje plán rodiny“.

7) „Jaké přímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference na rodinu řešící dlouhodobou nepříznivou sociální situaci“?

„Přímé dopady na rodinu jsou zlepšení komunikace, chut' situaci změnit, lepší spolupráce rodiny a profesionálů mezi sebou“.

8) „Jaké nepřímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference“?

„Nerozlišuji přímé a nepřímé dopady“.

9) „Má podle Vašeho názoru každá rodina potenciál si pomoci sama“?

„Pokud rodina dostane nabídku rodinné konference, má možnost ji odmítnout. Věřím, že v každé rodině se může najít nějaký zdroj, který může situaci zlepšit, někdy je samozřejmě dobré využít i sociální pomoc, kterou nabízí systém, ale rodinné konference právě přinášejí kombinaci těchto dvou světů, a to rodinného a systémového a mohou se doplňovat tak, jak rodina naplňuje“.

10) „Můžete prosím sdělit na základě Vašich odborných zkušeností příklad dobré praxe využitelnosti rodinných konferencí, který Vám utkvěl v paměti, či s kterým máte osobní zkušenost“?

„Je to příběh Petry. Petra je čtrnáctiletá dívka, která žije v domácnosti se svým tatínkem. Petra má ještě o sedm let starší sestru, maminka jí zemřela krátce po jejím narození. Od té doby o Petru pečoval střídavě její otec, babička, která již také zemřela a teta, a také nějaký čas pobývala v dětském domově a krátce i u pěstounů. Petra prožívala v poslední době nespokojenost s péčí otce. Podle ní otec popíjel alkohol, dával jí málo peněz, měli neshody ohledně trávení volného času. Se svojí sestrou se Petra vůbec nestýkala, měly vzájemné neshody. Sociální pracovnice OSPOD navrhla Petře a jejímu otci možnost uspořádat rodinnou konferenci. Domluvili se s koordinátorkou na tom, koho zkusí pozvat. Petra nevěřila tomu, že kvůli ní bude ochoten někdo dorazit a situaci řešit. Nakonec se sešlo dost lidí, kteří se na soukromé rodinné poradě domluvili na tom, jak Petře a jejímu otci pomoci. Řešili otcovu práci a jeho zdravotní stav, výši kapesného a kroužky, kam si Petra přeje chodit. V průběhu plánování rodinné konference se Petra také usmířila se svojí sestrou. Sestry spolu začaly trávit více času a starší sestra je pro Petru oporou“.

1) *„Znáte metodu rodinných konferencí? Jak byste ji vlastními slovy definovala“?*

„Rodinná konference je setkání širší rodiny, kde rodina má možnost rozhodnout, jakým způsobem chce řešit složitou situaci týkající se dětí“.

2) *„Máte nějaké praktické zkušenosti s realizací rodinných konferencí“?*

„Ano mám. Jako koordinátorka jsem realizovala 4 RK“.

3) *„Máte teoretické znalosti o metodě rodinných konferencí? Jakou formou jste těchto teoretických znalostí dosáhla“?*

„Ano, znalosti mám široké. Absolvovala jsem akreditovaný seminář na téma Rodinné konference, v rozsahu 8 hodin. Dále 16 hodinový kurz na téma Školení koordinátorů Rodinných konferencí. Dále jsem absolvovala tři metodická setkání na téma rodinných konferencí. Dále jsem se účastnila celodenní konference s názvem S důvěrou v rodinu“.

4) *„Jaké typy situací v rodině jsou dle Vašeho názoru vhodné pro realizaci rodinné konference“?*

„Je důležité, aby se RK začala organizovat ihned, pokud nastane v rodině změna (úmrť, dítě je odebráno z rodiny, změna pečující osoby apod.). RK by měla být první volbou. Konkrétní situace jsou např.: dítě aktuálně umístěné mimo rodinu na základě předběžného opatření, hrozící odebrání dítěte z vlastní rodiny, potřeba předání dítěte do péče jiné osoby na krátkou či delší dobu z důvodu nemoci rodiče, nástupu rodiče do výkonu trestu či jiných náhlých událostí v rodině, zanedbávání péče o dítě, zachování kontaktu rodiny a dítěte žijícího mimo ní, dítě s nařízenou ústavní výchovou – úprava kontaktu s rodinou, plánování návratu do rodiny, porozvodové neshody, které zasahují do prospívání dítěte, ekonomické a bytové problémy rodiny, obtíže dítěte ve škole, výchovné obtíže včetně trestné činnosti dítěte, odstěhování jednoho z rodičů a úprava poměrů nezletilých dětí, děti v náhradní rodinné péči – úprava kontaktu s vlastní rodinou, podpora pěstounů ze strany jejich širší rodiny a blízkých, podpora školního prospívání a další“.

5) „Vnímáte rodinnou konferenci jako efektivní nástroj využitelný v sociálně-právní ochraně dětí“?

„Ano, myslím si, že RK by měla být základem v sociálně-právní ochraně dětí. Myslím si, že každá rodina by měla dostat šanci zkusit si vyřešit své problémy po svém, vlastní silou. Všechny RK, které jsem realizovala, byly na žádost OSPODu a na všech RK pracovnice OSPOD se seznámila s členy rodiny, o kterých dosud nevěděla či na ně neměla kontakt“.

6) „Jaké spatřujete u rodinné konference přínosy a překážky na základě Vašich dosavadních zkušeností a znalostí“?

„Přínosy spatřuji v posílení rodiny a přijetí odpovědnosti za své životy a v rámci překážek se setkávám s tím, že odborníci rodině nevěří, bojí se dát rodině důvěru“.

7) „Jaké přímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference na rodinu řešící dlouhodobou nepříznivou sociální situaci“?

„Přímé dopady vidím v obnovení kontaktů mezi členy rodiny a v lepší spolupráci s OSPOD. Přímým dopadem RK na rodinu je konkrétní rozhodnutí učiněné na RK“.

8) „Jaké nepřímé dopady by dle Vašeho názoru mohla mít rodinná konference“?

„Nepřímé dopady vidím v lepší komunikaci v rodině“.

9) „Má podle Vašeho názoru každá rodina potenciál si pomoci sama“?

„Myslím si, že ne, ale každá rodina by měla dostat možnost pomoci si sama. Každé rodině by měla být poskytnuta pomoc s organizací setkání, aby se rodina mohla pokusit svojí situací řešit vlastní silou a využít vlastní potenciál“.